

לאומי 2015

דוח על הסיכונים

הדוח על הסיכונים ותאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחיים שהונפקו נכללים באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il אודות < מידע כספי ואסיפות > גילויים פיקוחיים נוספים < גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים > דוח על הסיכונים ובאתר מגנ"א של רשות ניירות ערך www.magna.isa.gov.il

תוכן העניינים

עמוד	
4	דוח על הסיכונים
5	תיאור עסקי קבוצת לאומי והתפתחותם הכלכלית
6	מטרת הגילוי
6	עקרון הגילוי
8	ריכוז טבלאות הגילוי
10	מידה צופה פני עתיד
11	ניהול סיכונים בלאומי ומדדים עיקריים
11	מבוא
13	הון
13	מבנה ההון הפיקוחי
25	הלימות ההון
32	יחס המינוף
35	חשיפת הסיכון והערכתו
35	ניהול סיכונים בלאומי
35	מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים בבנק
37	תרבות ניהול הסיכונים בבנק
38	סיכוני אשראי
38	מבנה ארגוני ואחריות ניהול סיכוני אשראי
40	מדיניות הבנק בתחום האשראי
42	ריכוזיות האשראי
46	כלים לניהול סיכון אשראי
46	הפחתת סיכון אשראי
48	הלוואות בפיגור והלוואות פגומות
63	גילוי לגבי תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית
72	גילוי כללי לגבי חשיפות שקשורות לסיכון צד נגדי
74	איגוח
83	סיכוני שוק
83	מבנה ארגוני ואחריות ניהול סיכוני שוק
84	מדיניות ניהול סיכוני השוק
88	סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק
95	המתודולוגיות והכלים למדידת הסיכון
97	סיכון הנזילות
101	סיכון מימון
102	סיכון תפעולי
102	מבנה ארגוני ואחריות ניהול סיכונים תפעוליים
103	מדיניות הבנק בתחום הסיכון התפעולי
103	תהליכים לניהול הסיכון התפעולי והפחתתו

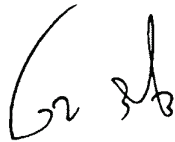
עמוד	
105	מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים תפעוליים
106	סיכוני המשכיות עסקית
107	סיכוני רגולציה וציות
107	ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור
108	אכיפה
108	FATCA- Foreign Account Tax Compliance Act
109	סיכונים משפטיים
111	הסיכונים המתפתחים
112	סיכונים אחרים
113	תגמול
126	מילון מונחים

הדוח על הסיכונים

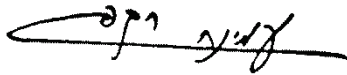
הדוח על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2015, ערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו הכוללות:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי וועידת באזל (דרישות נדבך 3),
- דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדה ליציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה (EDTF).
- דרישות הגילוי מכוח הדרישות הנוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו.

דוח זה כולל מידע נלווה לדוחות הכספיים המאוחדים של בנק לאומי לישראל בע"מ.

דוד ברודט
יו"ר הדירקטוריון

רקפת רוסק-עמינח
מנהל כללי ראשי

הילה ערן-זיק
סגן מנהל כללי
מנהלת סיכונים ראשית

28 בפברואר 2016

תיאור עסקי קבוצת לאומי והתפתחותם הכללית

בנק לאומי וחברות הבנות שלו מהווים את אחת הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל.

הבנק מוגדר כתאגיד בנקאי על פי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, והוא בעל רישיון בנק על פי החוק האמור. כ"בנק" וכ"תאגיד בנקאי" מודרכת ותחומה פעילותו של הבנק במערכת של חוקים, צווים ותקנות, בהם בין היתר, פקודת הבנקאות, חוק בנק ישראל, חוק הבנקאות (רישוי) וחוק הבנקאות (שירות ללקוח), וכמו כן בהוראות, כללים, הנחיות והבעות עמדה של המפקח על הבנקים.

קבוצת לאומי עוסקת בפעילות בנקאית פיננסית וריאלית מגוונת, בישראל ובעולם. הקבוצה פועלת באמצעות הבנק, חברות בנות וחברות כלולות וכן באמצעות סניפים ונציגויות מחוץ לישראל.

מדיניות הקבוצה בארץ ובעולם היא לתת ללקוחותיה פתרונות בנקאיים ופיננסיים כוללים, שירות מקצועי ברמה גבוהה, לאפשר להם לפעול בערוצי הפצה מגוונים ולהציע להם מגוון רחב של מוצרים, בהתאמה לצרכיהם.

למימוש האסטרטגיה, הבנק מאורגן בארבעה קווי עסקים מרכזיים הממוקדים בפלחי שוק שונים, כאשר כל קו עסקים מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים למגזר לקוחות מסוים.

הבנקאות העסקית מתמקדת במתן שירותים לחברות גדולות ובינלאומיות, הבנקאות המסחרית מתמקדת במתן שירותים לחברות בינוניות (middle market). הבנקאות הקמעונאית מתמקדת במתן שירותים בנקאיים בעיקר למשקי בית, עסקים קטנים וללקוחות עתירי נכסים הזקוקים לפיתרונות השקעה ברמת מורכבות גבוהה, במסגרת הבנקאות הפרטית והחטיבה לשוקי הון וניהול פיננסי מרכזת את פעילות כל חדרי העסקאות והנוסטרו תחת קורת גג אחת במטרה לשפר ולגוון את השרות ללקוחות הפועלים בשוקי ההון והכספים לרבות הלקוחות המוסדיים. בנוסף, הבנק הקים חטיבה לבנקאות דיגיטלית שתפקידה לרכז את כל פעילות הדיגיטל, החדשנות והשיווק של הבנק, כולל את הקמת הבנקאות הדיגיטלית החדשה כתת מותג.

חלק מהשירותים הפיננסיים של קבוצת לאומי ניתנים באמצעות חברות בנות הפועלות בתחומים שונים, כגון: כרטיסי אשראי, בנקאות ללקוחות הייטק וחיתום.

כמו כן, לקבוצה השקעות בתאגידים ריאליים הפעילים בתחומים מגוונים בארץ ומחוצה לה. ניהול תיק ההשקעות הריאליות מבוצע ברובו באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס בע"מ.

קבוצת לאומי מתמודדת בשוק תחרותי בכל מגזרי הפעילות. המתחרים העיקריים כיום הם בנקים ישראליים אחרים ואולם במגזרי פעילות מסויימים קיימים ומתווספים כל העת מתחרים נוספים, כמו בנקים זרים, מתחרים חוץ בנקאיים, כגון חברות ביטוח וגופים מוסדיים אחרים ופתרונות מבוססי טכנולוגיה (חברות Fintech) המתמקדים בתחומי פעילות בנקאיים בעיקר אל מול הלקוחות הקמעונאיים.

מטרת הגילוי

פרסום זה של דוח מפורט על הסיכונים מהווה מידע משלים לדוח הכספי של בנק לאומי לישראל בע"מ. הדוח נועד לאפשר לקוראי הדוחות של הבנק להעריך מידע משמעותי שכלול בהם לגבי יישום מסגרת העבודה של ועדת באזל, ההון, חשיפות הסיכון, תהליכי הערכת הסיכון.

המידע שנכלל בדוח זה כולל:

- דרישות גילוי שפורסמו על ידי וועידת באזל (דרישות נדבך 3),
 - דרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדה ליציבות פיננסית (FSB) באמצעות צוות משימה (EDTF).
 - דרישות הגילוי מכוח הדרישות הנוספות בהתאם להוראות הדיווח של בנק ישראל והנחיותיו.
- במטרה לסמן את מקור הגילויים השונים, בדוח זה נכלל אינדקס טבלאות הגילוי השונות תוך ציון מקור הגילוי כ- "EDTF" וכ- "נדבך 3" בהתאמה.

עקרון הגילוי

ביום 28 באפריל 2015, פורסם חוזר על ידי המפקח על הבנקים בנושא "עדכון מבנה הדוח לציבור של תאגיד בנקאי ושל חברות כרטיסי אשראי", אשר משנה את המבנה של הדוחות הכספיים לציבור של תאגידי בנקאיים וכן קובע דרישות גילוי נוספות בקשר לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם, זאת החל מהדוחות הכספיים השנתיים המסתיימים ביום 31 בדצמבר 2015 ואילך.

מטרת השינויים הינו שיפור איכות הדיווח לציבור על ידי הפיכת המידע בדוח לציבור לשימושי ונגיש יותר לקורא הדוח, הגברת האחידות במערכת הבנקאית באופן הצגת הדוחות לציבור וגיבוש מתכונת לדוח השנתי לציבור שתהיה מבוססת על פרקטיקות הצגה של בנקים מובילים באירופה ובאר"ב. אחד השינויים המרכזיים הינו פרסום דוח על הסיכונים באתר האינטרנט שכלול מידע כמותי מפורט ומידע איכותי על סקירת הסיכונים ואופן ניהולם. דוח זה נועד לספק מידע בדבר חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם.

הדוח כולל את דרישות הגילוי הבאות:

- גילויים כמותיים על דרישות ההון ועל נכסי הסיכון בגין חשיפות אשראי, שוק ותפעולי ומידע איכותי בדבר אופן ניהול חשיפות אלו;
- גילוי על חשיפות לסיכונים האחרים אליהם חשוף הבנק מעצם טבען של הפעילויות העסקיות שלו, כגון: סיכון משפטי, סיכון ציות, סיכון רגולטורי וסיכון סביבתי;
- פרקטיקות תגמול של אנשי המפתח בבנק, נושאי משרה וההנהלה הבכירה;
- גילויים מכוח המלצות של EDTF ומקורות אחרים כפי שאומצו על ידי המפקח על הבנקים.

דוח זה מוצג לראשונה לשנת 2015. הדוח מיישם באופן הדרגתי את דרישות הגילוי החדשות והוא נערך בהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו בהוראות המפקח באופן הבא:

- לגבי כל נתון כמותי שנכלל לראשונה כתוצאה מדרישות הגילוי החדשות - לא הוצגו מספרי השוואה לשנה קודמת.
- לגבי נתונים כמותיים שנכללו בגילויים קודמים במסגרת דרישות הגילוי של נדבך 3, לרבות מידע על תגמול יוצגו נתונים השוואתיים לתקופות המקבילות בשנת הדיווח הקודמת כנדרש בהוראות.
- מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק "סקירת הסיכונים" בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

ריכוז טבלאות הגילוי

להלן טבלה המסכמת את דרישות הגילוי השונות:

נושא	טבלה מספר
ריכוז של יחסים רגולטורים ונתונים פיננסיים עיקריים	טבלה 1:
תרשים חברות מוחזקות עיקריות והשקעות של הבנק (נדבך 3)	טבלה 2:
הון והלימות הון (נדבך 3)	טבלה 3:
מבנה רכיבי ההון לצורך חישוב יחס ההון (נדבך 3)	טבלה 4:
הרכב ההון הפיקוחי תוך ציון הפניות למאזן הפיקוחי (נדבך 3)	טבלה 5:
הרכב המאזן הפיקוחי והפניות לרכיבי ההון הפיקוחי (נדבך 3)	טבלה 6:
דוח תנועות בהרכב ההון הפיקוחי (EDTF)	טבלה 7:
רכיבי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי (נדבך 3)	טבלה 8:
יחס הלימות הון על בסיס מאוחד וחברות הבנות העיקריות לפי באזל	טבלה 9:
רכיבי נכסים משוקללים בסיכון לפי פעילות עסקית (EDTF)	טבלה 10:
תנועות בנכסים משוקללים בסיכון (EDTF)	טבלה 11:
יחס המינוף על בסיס מאוחד וחברות הבנות העיקריות לפי באזל (נדבך 3)	טבלה 12:
השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (נדבך 3)	טבלה 13:
מתכונת הגילוי על יחס המינוף (נדבך 3)	טבלה 14:
התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן	טבלה 15:
יתרות האשראי המצרפיות ללוים ממונפים	טבלה 16:
סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק	טבלה 17:
חשיפות סיכון אשראי לפי סוגים עיקריים של חשיפות אשראי (נדבך 3)	טבלה 18:
חשיפות למדינות זרות (נדבך 3)	טבלה 19:
חשיפות סיכון אשראי לפי צד נגדי ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים (נדבך 3)	טבלה 20:
פיצול התיק לפי תקופה לפרעון ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים (נדבך 3)	טבלה 21:
חובות - איכות אשראי ופיגורים	טבלה 22:
תנועה ביתרת חובות פגומים	טבלה 23:
תנועה בהפרשה להפסדי אשראי	טבלה 24:
2015 - סכום החשיפה לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי	טבלה 25:
2015 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי	טבלה 26:
2015 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולאחר הפחתת סיכון אשראי	טבלה 27:
2014 - סכום החשיפה לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי	טבלה 28:
2014 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי	טבלה 29:
2014 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולאחר הפחתת סיכון אשראי	טבלה 30:

טבלה 31:	הפחתת סיכון אשראי (נדבך 3)
טבלה 32:	יתרות סיכון אשראי של צד נגדי בנגזרים (נדבך 3)
טבלה 33:	תיק בנקאי - השקעה בניירות ערך מגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)
טבלה 34:	תיק בנקאי - השקעות בניירות ערך מגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)
טבלה 35:	תיק למסחר - השקעה בניירות ערך מגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)
טבלה 36:	תיק למסחר - השקעות בניירות ערך מגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)
טבלה 37:	דרישות הון בגין סיכוני שוק (נדבך 3)
טבלה 38:	החשיפה הכלכלית בפועל ברמת הקבוצה, ובהשוואה למגבלות שקבע הדירקטוריון
טבלה 39:	הרגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים
טבלה 40:	היתרה המאזנית של ההשקעה במניות בתיק בנקאי (נדבך 3)
טבלה 41:	תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה
טבלה 42:	חשיפות ההון לעליה / ירידה מיידית בריבית (לפני השפעת המס)
טבלה 43:	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לפני השפעת השינויים בריבית
טבלה 44:	השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית על שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
טבלה 45:	החשיפה לריבית ועמידה במגבלות
טבלה 46:	יחס כיסוי הנזילות (נדבך 3)
טבלה 47:	הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לסוף תקופה
טבלה 48:	הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לפי יתרות ממוצעות ברבעון
טבלה 49:	נכסים משועבדים לפי סעיפים מאזניים (EDTF)
טבלה 50:	תגמול נושאי משרה בכירה (נדבך 3)
טבלה 51:	תגמול עובדים מרכזיים אחרים (נדבך 3)

מידע צופה פני עתיד בדוח על הסיכונים

דוח על הסיכונים כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1969 (להלן - החוק) כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים כגון "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשפיע", "תרחישים", "תרחישי קיצון", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח על הסיכונים ונסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

ניהול סיכונים בלאומי ומדדים עיקריים

ניהול סיכונים הנו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. הקבוצה עוסקת במגוון רחב של פעילויות הכרוכות בנטילת סיכונים פיננסיים כדוגמת סיכוני אשראי, סיכוני שוק ונזילות וסיכונים נוספים שאינם סיכונים פיננסיים כגון סיכונים תפעוליים לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכונים משפטיים, סיכוני רגולציה, סיכוני מוניטין וסיכוני ציית. המטרות העיקריות של ניהול הסיכונים בלאומי הינן שמירה על יציבות הקבוצה ותמיכה בהשגת היעדים העסקיים. מטרות אלו מושגות תוך עמידה בתיאבון הסיכון שהוגדר ושמירה על קיומם של מנגנוני ניהול, בקרה ודיווח נאותים.

לאור זאת, בבנק מתבצעת פעילות מתמדת לשדרוג תשתית ניהול הסיכונים וניתוח תמונת הסיכון, דבר המאפשר קבלת החלטות באופן מושכל.

טבלה 1 - ריכוז של יחסים רגולטורים ונתונים פיננסיים עיקריים

31 בדצמבר		
2015	2014 ^(א,ב)	
במיליוני ש"ח		
27,723	29,001	הון עצמי רובד 1
42,407	41,594	הון כולל
273,881	277,034	סיכון אשראי
10,839	5,167	סיכון שוק
20,317	20,432	סיכון תפעולי
באחוזים		
9.09	9.58	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.90	13.74	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
	105	יחס כיסוי הנזילות ^(א)
	6.27	יחס המינוף ^(ג)
		שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור
93.6	105.9	פגום
3.96	3.14	יחס חובות בעייתיים לכלל תיק האשראי
1.55	1.38	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור נטו
5.4	10.3	תשואה על ההון

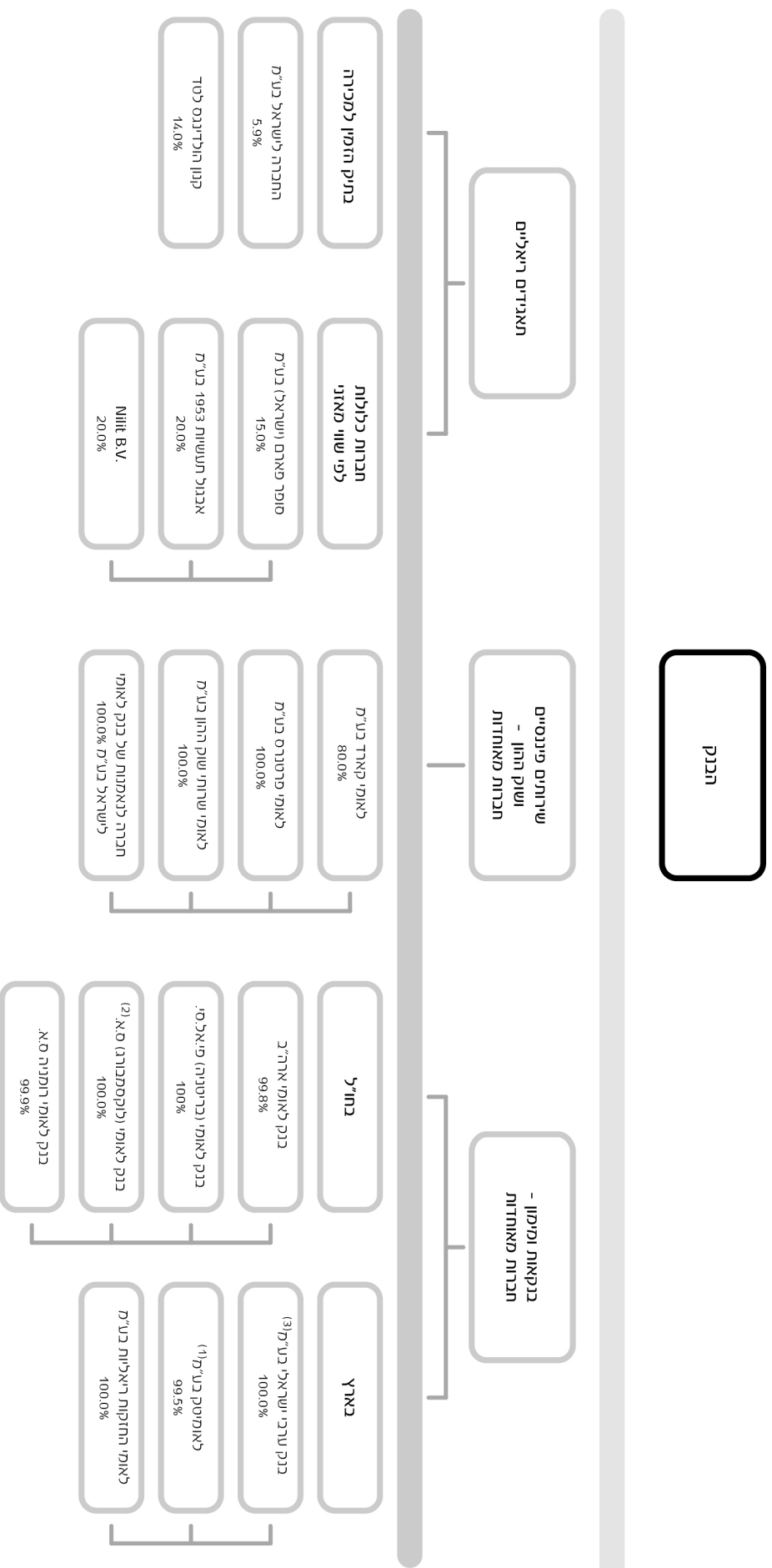
(א) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.

(ב) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.

(ג) בהתאם להוראות בנק ישראל יישום הוראות ועדת באזל בנושא יחס המינוף ויחס כיסוי הנזילות אומצו החל מרביע שני 2015. לפיכך לא מוצגים נתוני השוואה.

מבוא

א. בנק לאומי לישראל בע"מ ("לאומי"), שמשרדו הראשי נמצא בתל-אביב, ישראל, הינו חברת האם של קבוצת לאומי אשר כוללת חברות מוחזקות עיקריות כמפורט בתרשימים מבנה הקבוצה שלהלן:

1. שיעור בזכויות האצבעה 99.8%.

2. בנובמבר 2015 נחתם הסכם למכירת נכסי הקוחות של לאומי לוקסמבורג.

3. החברה מזוגה עם ולטרן בנק לאומי ביום 31 בדצמבר 2015.

ב. איחוד החברות המאוחדות ורישום השווי המאזני של החברות הכלולות הינו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות בנק ישראל. ליום 31 בדצמבר 2015 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. יחד עם זאת בחישוב ההון הפיקוחי מנוכים מההון החשבונאי מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים (כ-273 מיליון ש"ח).

ג. המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל הן:

1. בנק ישראל אינו מגביל הפקדה של פיקדונות על ידי הבנק בחברות הקבוצה בארץ ובחו"ל אולם הטיל מגבלות על השקעות הון וכתבי התחייבות על ידי הבנק בחברות בחו"ל. לכל השקעה מהותית נדרש אישור מראש של בנק ישראל.
2. הוראות הרשויות בארה"ב מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה לחברה קשורה הוא 10% מהון הבנק בארה"ב, וכלפי הקבוצה עליה נמנה הבנק בארה"ב, השיעור המירבי הינו 20% מהון.
3. הוראות הרשויות בבריטניה מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה של הבנק בבריטניה כלפי הקבוצה (למעט בנק לאומי לישראל בע"מ וחברת הבת של לאומי בריטניה בגרזי) הינו 25% מהון הבנק באנגליה. ניתן מחדש אישור מהרגולטור בבריטניה (waiver) להגדלת היקף החשיפה כלפי בנק לאומי לישראל ובנק לאומי גרזי, כך שהשיעור המירבי של החשיפה כלפיהן הינו 100% מהון הבנק באנגליה.

הון (נדבך 3)

מבנה ההון והלימות ההון (נדבך 3)

ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (להלן: "הון") של הקבוצה הסתכם ב-31 בדצמבר 2015 ב-28,767 מיליון ש"ח, לעומת 25,798 מיליון ש"ח בסוף 2014, גידול של 11.5%. העלייה נובעת בעיקר מהגידול ברווח הכולל האחר כפי שפורט לעיל. הון זה מהווה בסיס לחישוב ההון הרגולטורי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק בתוספת מכשירים הוניים והתאמות פיקוחיות כפי שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 של הפיקוח על הבנקים.

ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בגין מספרי השוואה הוצג מחדש לאור יישום למפרע של כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים והנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. עם זאת, בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, לצורך החישוב של ההון הרגולטורי המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק, ההשפעה של תקינה חשבונאית בנושא זכויות עובדים לא מובאת לידי ביטוי.

מבנה ההון הפיקוחי

ביום 30 במאי 2013 פרסם המפקח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014. בכפוף להוראות המעבר שנכללו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים.

מידת ההון מבוססת על חלוקת ההון להון רובד 1 (הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) ולהון רובד 2. סיוכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק וזכויות בעלי המניות החיצוניים בהון של חברות מאוחדות בניכוי עודף ההון בגיבן. ההתאמות הפיקוחיות והניכויים העיקריים מהון עצמי רובד 1 הינם נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין, מסים נדחים לקבל נטו שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, מסים נדחים לקבל נטו בגין הפרשי עיתוי, רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי, השקעה עצמית במניות רגילות כולל התחייבות לרכישה עצמית של מניות בכפוף להסכמים חוזיים והשקעות בהון מניות של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי.

הון רובד 1 נוסף, המורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.

הון רובד 2 כולל מכשירי הון והפרשה קבוצתית להפסדי אשראי. לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, שחושבה ליום ה-1 בינואר 2014, על פי 80% מיתרת המכשירים ליום 31 בדצמבר 2013, בתחילת כל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. לשנת 2015 מכשירי ההון וכתבי ההתחייבות הנדחים מוכרים עד לתקרה של 70% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013.

יצוין כי הסכום המוכר בפועל להון רובד 2 הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת ההכרה בהם על פי הוראות המעבר. מתחילת 2014 מכשירי הון שיונפקו יידרשו לעמוד בכל הקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים הם: על המכשיר לכלול: מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין 202) יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק, תקופת פירעונם לא תפחת מחמש שנים; הם מונפקים ללא בטוחות; הזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של נושים אחרים של הבנק למעט נושים המחזיקים בהון רובד 1; ומסכומם המוכר כהון רובד 2, כאמור, יופחתו 20% בתחילת כל שנה מחמש השנים האחרונות לפני מועד פירעונם.

על פי דוח הצעת מדף מיום 20 בינואר 2016, הנפיק הבנק, בתאריך 21 בינואר 2016 סך של 926 מיליון ש"ח כתבי התחייבות סדרה 400, הכשירים להכלל ברובד 2.

טבלה 3 - הון והלימות הון (נדבך 3)

31 בדצמבר		
2015	2014 ^(א)	
במיליוני ש"ח		
נתונים		
הון לצורך חישוב יחס ההון		
27,723	29,001	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
14,684	12,593	הון רובד 2, לאחר ניכויים
42,407	41,594	סך הכל הון כולל
יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
273,881	277,034	סיכון אשראי
10,839	5,167	סיכונים שוק
20,317	20,432	סיכון תפעולי
305,037	302,633	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
יחס ההון לרכיבי סיכון		
9.09%	9.58%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.90%	13.74%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.00%	9.10%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(א)
12.50%	12.60%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(א)

(א) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.

(ב) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.

(ג) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש מיום 1 בינואר 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 הינם 9%-12.5%, בהתאמה, והחל מיום 1 בינואר 2017 הינם 10%-13.5%, בהתאמה. ליחסים אלה, החל מיום 1 בינואר 2015, מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה בשיעורים רבעוניים שווים החל מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017.

בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי שיידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 10.27% ו-13.77% בהתאמה.

השפעת הוראות המעבר על יחס הון עצמי רובד 1

31 בדצמבר		
2015	2014 ^(ב)	
באחוזים		
יחס ההון לרכיבי סיכון		
7.82%	8.93%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר ^(א)
1.27%	0.65%	השפעת הוראות המעבר
9.09%	9.58%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון

(א) לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015. מספרי ההשוואה הוצגו מחדש כדי לשקף השפעה זו.

(ב) הוצג מחדש עקב יישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.

מגבלות על מבנה ההון

- בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו מגבלות על מבנה ההון:
- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי ההון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רובד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 (ההון הפיקוחי - הוראות מעבר).

טבלה 4 - מבנה רכיבי ההון לצורך חישוב יחס ההון (נדבך 3)

31 בדצמבר		
2014 (אזכ)	2015	
במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1:		
7,059	7,059	הון מניות
1,129	1,129	פרמיה
19,202	21,984	עודפים
396	69	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן
(69)	7	התאמות מתרגום דוחות כספיים של חברות כלולות
(29)	13	קרנות הון בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות והלוואות לעובדים לרכישת מניות הבנק
48	(600)	קרנות הון אחרות
303	262	זכויות שאינן מקנות שליטה בהון סכומים שהופחתו מהון עצמי רובד 1, לרבות מוניטין ונכסים לא מוחשיים אחרים, מיסים נדחים, רווחים (הפסדים) שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של ההתחייבויות שנבעו משינויים בסיכון אשראי העצמי של
(316)	(922)	
27,723	29,001	סך הכל הון עצמי רובד 1 לאחר ניכויים
הון רובד 2:		
11,635	9,438	מכשירי הון הכשירים להכללה לפי הוראות המעבר בהוראה 299
5	12	זכויות שאינן מקנות שליטה הון החברות בנות לפי הוראות מעבר בהוראה 299
3,044	3,143	הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
14,684	12,593	סך הכל הון רובד 2
42,407	41,594	סך הכל בסיס ההון לצורך הלימות הון

(א) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.

(ב) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.

		31 בדצמבר 2014 (א)נכ)			31 בדצמבר 2015	
		סכומים			סכומים	
		שלא נוכו			שלא נוכו	
		מההון			מההון	
		הכפופים			הכפופים	
		לטפול			לטפול	
		הנדרש לפני			הנדרש לפני	
		אימוץ הוראה הפניה			אימוץ הוראה	
		202 להתאם למאזן			202 להתאם הון	
		לכזל III הפיקוח			לכזל III הפיקוח	
החזקות צולכות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים						
-	-	-	-	-	-	-
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לצבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי (בסכום העולה על 10% מהון עצמי רובד 1)						
-	-	-	-	-	-	-
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לצבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי זכויות שרות למשכנתאות אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1						
-	-	-	-	-	-	-
מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1						
10	483	121	960	640		
סכום זכויות שרות למשכנתאות, מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י תאגידים פיננסיים, העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי						
-	-	-	-	-	-	-
מזה:						
בגין השקעות בשעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י תאגידים פיננסיים						
-	-	-	-	-	-	-
בגין זכויות שרות למשכנתאות						
-	-	-	-	-	-	-
מזה: מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי						
-	-	-	-	-	-	-
התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו ע"י המפקח על הבנקים						
-	-	-	-	-	-	-
מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים						
-	-	-	-	-	-	-
מזה: בגין זכויות שרות למשכנתאות						
-	-	-	-	-	-	-
מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1						
-	-	-	-	-	-	-
הכפופות לטפול הנדרש לפני אימוץ הוראה						
ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים						
-	-	-	-	-	-	-
סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1						
-	-	316	-	922	-	-
-	-	27,723	-	29,001	-	-
הון עצמי רובד 1						

31 בדצמבר 2015		31 בדצמבר 2014 ^(א,ב)	
סכומים	סכומים	סכומים	סכומים
שלא נוכו	שלא נוכו	שלא נוכו	שלא נוכו
מההון	מההון	מההון	מההון
הכפופים	הכפופים	הכפופים	הכפופים
לטפול	לטפול	לטפול	לטפול
הנדרש לפני	הנדרש לפני	הנדרש לפני	הנדרש לפני
אימוץ הוראה	אימוץ הוראה	אימוץ הוראה	אימוץ הוראה
הון	הון	הון	הון
הון	הון	הון	הון
פיקוחי	פיקוחי	פיקוחי	פיקוחי
הון רובד 1 נוסף: מכשירים			
-	-	-	-
מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו ע"י התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו			
-	-	-	-
מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדוח לצבור			
-	-	-	-
מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדוח לצבור			
-	-	-	-
מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו ע"י התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר			
-	-	-	-
מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים ע"י משקיעי צד ג'			
-	-	-	-
מזה: מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים ע"י משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 1 נוסף			
-	-	-	-
הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים			
-	-	-	-
הון רובד 1 נוסף: ניכויים			
-	-	-	-
השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)			
-	-	-	-
החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף			
-	-	-	-
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לצבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי			
-	-	-	-
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לצבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי			
-	-	-	-
ניכויים נוספים שנקבעו ע"י המפקח על הבנקים			
-	-	-	-
מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים			
-	-	-	-
מזה: ניכויים נוספים להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 4.1א (פרט אם מהותי)			
-	-	-	-
ניכויים בהון רובד 1 נוסף הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבזל III			
-	-	-	-
ניכויים החלים על הון רובד עצמי 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים			
-	-	-	-
סך כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף			
-	-	-	-
הון רובד 1 נוסף			
-	-	-	-
הון רובד 1		27,723	29,001

		31 בדצמבר 2014 ^{(א)(ב)}		31 בדצמבר 2015	
		סכומים		סכומים	
		שלא נוכו		שלא נוכו	
		מההון		מההון	
		הכפופים		הכפופים	
		לטפול		לטפול	
		הנדרש לפני		הנדרש לפני	
		אימוץ הוראה הפניה		אימוץ הוראה	
		202 בהתאם למאזן		202 בהתאם הון	
		לפיקוחי		לפיקוחי	
		לבזל III		לבזל III	
הון רובד 2: מכשירים והפרשות					
מכשירים שהונפקו ע"י התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו					
-	-	-	-	-	-
מכשירי הון רובד 2 שהונפקו ע"י התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר					
11	-	11,635	-	9,438	-
מכשירי הון רובד 2 שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'					
5	-	5	-	12	-
מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו ע"י חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים ע"י משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2					
-	-	5	-	12	-
הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס					
12	-	3,044	-	3,143	-
-	-	14,684	-	12,593	-
הון רובד 2 לפני ניכויים					
הון רובד 2: ניכויים					
השקעה עצמית במכשירי הון רובד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)					
-	-	-	-	-	-
החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים					
-	-	-	-	-	-
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לצבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי					
-	-	-	-	-	-
השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לצבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו ע"י התאגיד הפיננסי					
-	-	-	-	-	-
ניכויים נוספים שנקבעו ע"י המפקח על הבנקים					
-	-	-	-	-	-
מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים					
-	-	-	-	-	-
מזה: ניכויים נוספים להון רובד 2					
התאמות פיקוחיות בהון רובד 2 הכפופות לטפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבזל III					
סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2					
-	-	-	-	-	-
הון רובד 2					
-	-	14,684	-	12,593	-
סך ההון					
-	-	42,407	-	41,594	-
סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבזל III					
-	-	500	-	964	-
מזה: נכסי מס נדחה אחרים					
13	-	500	-	964	-
סך נכסי סיכון משוקללים					
-	-	305,037	-	302,633	-

טבלה 6 - הרכב המאזן הפיקוחי והפניות לרכיבי ההון הפיקוחי (נדבך 3)

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר 2014 (א,ב)	31 בדצמבר 2015	במיליוני ש"ח
נכסים			
-	60,615	60,455	מזומנים ופיקדונות בכנקים
-	52,113	69,475	ניירות ערך ¹
-	-	-	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן
14	188	663	על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
-	51,925	68,812	¹ מזה: ניירות ערך אחרים
-	256,468	265,070	אשראי לציבור
-	(3,988)	(3,671)	הפרשה להפסדי אשראי ¹
12	(2,709)	(2,805)	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
-	(1,279)	(866)	¹ מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
-	252,480	261,399	אשראי לציבור, נטו
-	528	453	אשראי לממשלות
-	2,216	924	השקעות בחברות כוללות ¹
-	-	-	¹ מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון -
15	148	183	המניות של התאגיד הפיננסי
6	121	255	¹ מזה: מוניטין
7	27	-	¹ מזה: נכס בלתי מוחשי
-	3,162	3,095	בניינים וציוד
-	5,711	7,666	נכסים אחרים ¹
-	3,404	4,570	¹ מזה: נכסי מס נדחה ²
8	4	2	² מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עתוי
7	-	-	² מזה: התחייבות בגין מס נדחה בגין נכסים בלתי מוחשיים
10	121	640	² מזה: מסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
16	2,784	2,964	² מזה: מסים נדחים המיוחסים להפרשי עיתוי, אשר סכומם אינו עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
13	494	964	² מזה: נכסי מס נדחה אחרים בהתאם להוראות המעבר
-	2,307	3,096	¹ מזה: נכסים אחרים נוספים
-	43	18	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין ¹
6	43	18	¹ מזה: מוניטין
7	-	-	¹ מזה: נכס בלתי מוחשי
-	2,000	1,764	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	16,909	11,250	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	395,777	416,499	סך כל הנכסים

(א) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.
 (ב) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	31 בדצמבר 2014 (א,ב)	31 בדצמבר 2015	במיליוני ש"ח
התחייבויות והון			
-	303,397	328,693	פיקדונות הציבור
-	4,556	3,859	פקדונות מבנקים
-	467	750	פקדונות ממשלות
-	23,678	21,308	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ¹
-	12,043	11,870	¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
-	11,635	9,438	¹ מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי ²
-	-	-	² מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
11	11,635	9,438	² מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
-	18,715	20,746	התחייבויות אחרות ¹
12	335	338	¹ מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
-	1,238	938	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר
-	15,650	11,098	התחייבות בגין מכשירים נגזרים ¹
9	2	6	¹ מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	367,701	387,392	סך כל ההתחייבויות
-	340	340	זכויות שאינן מקנות שליטה ¹
4	303	262	¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמי רובד 1
5	5	12	¹ מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 2
-	27,736	28,767	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי ¹
1	7,059	7,059	¹ מזה: הון מניות רגילות
1	1,129	1,129	¹ פרמיה על מניות רגילות
2	19,202	21,984	¹ מזה: עודפים
3	396	69	¹ מזה: רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
3	(69)	7	¹ מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
3	19	9	¹ מזה:קרנות אחרות
3	-	(596)	¹ מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שנכללו בהון הפיקוחי
-	-	(894)	¹ מזה: רווחים (הפסדים) מהתאמות בגין הטבות לעובדים שלא נכללו בהון הפיקוחי בהתאם להוראות מעבר
	28,076	29,107	סך כל ההון העצמי
	395,777	416,499	סך כל ההתחייבויות והון

(א) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.

(ב) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.

טבלה 7 - דוח תנועות בהרכב ההון הפיקוחי (EDTF)

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015 במיליוני ש"ח	
הון עצמי רובד 1	
27,723 ^{(א),(ב)}	יתרה לתחילת השנה
2,782	רווח נקי לתקופה
(327)	רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות ני"ע זמינים למכירה
42	קרן הון הלוואות לעובדים לרכישת מניות הבנק
10	קרן הון בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
(596)	קרנות הון בגין הטבות לעובדים
13	קרן הון אחרות
(40)	זכויות מיעוט
ניכויים	
(84)	מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
2	מיסים נדחים בגין רווחיות עתידית
(520)	מיסים נדחים בגין הפרשי עיתוי
(4)	רווחים / הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בסיכון אשראי עצמי על התחייבויות פיננסיות לפי שווי הוגן.
1,278	גידול נטו בהון עצמי רובד 1
29,001	יתרה לסוף השנה
הון רובד 2	
14,684	יתרה לתחילת השנה
(2,198)	כתבי התחייבות נדחים
8	זכויות מיעוט
99	הוצאות בגין הפרשה הקבוצתית
(2,091)	קיטון נטו בהון רובד 2
12,593	יתרה לסוף השנה
4,1594	סך ההון הכולל לסוף שנה

(א) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.

(ב) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.

הלימות ההון

יחסי הלימות ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל:

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", כל התאגידים הבנקאיים נדרשים לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 9%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2015. בנוסף, תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, יידרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. כמו כן, כל התאגידים הבנקאיים בישראל נדרשים לעמוד ביחס הון כולל מזערי בשיעור של 12.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2015. תאגיד בנקאי גדול יידרש לעמוד ביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. הוראות בנוגע לדרישות ההון הנוספות הנ"ל חלות על לאומי.

בנוסף, ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיר". על פי ההוראה המתוקנת, בין היתר, התאגיד הבנקאי נדרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ויעד ההון הכולל, בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיר. מועד התחולה לעמידה ביעד ההון שנקבע הוא 1 בינואר 2017 ועל התאגידים הבנקאיים להגדיל את יעד ההון בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. הערכת השפעת התיקון להוראה על קבוצת לאומי במועד התחולה הסופי היא כ-0.27% אשר תתווסף בהתאמה ליחס הלימות ההון המינימלי הנדרש בהון עצמי רובד 1 ובהון הכולל. הגעה ליעדים המתוארים לעיל תיושם בצורה הדרגתית.

לאור האמור לעיל, יעד ההון המינימלי הנדרש החל על הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 הינו:

יעד הון עצמי רובד 1 - 9.1%

יעד הון כולל - 12.6%

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק:

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון הסיכון ושל הלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון, הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדים שהקבוצה תרצה לעמוד בהם בעת אירוע תרחיש קיצון.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה המפקח על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיום 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%. דירקטוריון הבנק ישוב ויידון ביעד זה לא יאוחר מסוף שנת 2016.

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר ייושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע והצפוי להשפיע באופן מהותי ביותר על הון עצמי רובד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו מביאה עימה. הבנק בוחן ומיישם מספר דרכים למיתון התנודתיות בהון הנובעת מהתקינה - כגון רכישה, ישירה או עקיפה, של מכשירים המגדרים את השפעת השינויים במקדמי ההיוון (כולם או חלקם) המשמשים להיוון ההתחייבות לזכויות עובדים.

כמו כן, צפוי קיטון בהון הכולל עקב הפחתות של מכשירי הון המשויכים להון רובד 2 שהונפקו טרם כניסתן לתוקף של ההוראות ליישום באזל 3, והורדת התקרה של הסכום המוכר להון של מכשירי הון אלה.

נכון לדצמבר 2015 הלימות הון רובד 1 של הבנק הינה 9.58%. הבנק נערך לעמידה ביעדי ההון ב-1 בינואר 2017. השלמת ההון הנדרש (מעבר להגדלת ההון הרגולטורי הנובעת מרווחיותו השוטפת בניכוי הגידול בנכסי הסיכון והשפעת הוראות המעבר) נעשית על ידי:

- **ניהול הגידול בנכסי סיכון** - זאת באמצעות טיוב נכסי הסיכון (טיוב בטחונות וכולי), השקעה בנכסי נוסטרו הדורשים הקצאת הון נמוכה יותר, ניהול סלקטיבי של אשראים בחתך ענפים, מגזרים וסיכון, סינדיקציה, וביטוחי משנה.

שני צעדים משמעותיים בהם הבנק נקט:

(א) הבנק מצוי בהליכי התקשרות עם מבטחי משנה בינלאומיים, בעלי דרוג בינלאומי גבוה, לרכישת ביטוח לתיק הערבויות מכוח חוק מכר (דירות) ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור. רכישת הביטוח נועדה, בעיקרה, להפחית את

ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות, תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי", בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203. עם השלמת המהלך, צפוי שיפור של 0.22%-0.28% ביחס הלימות הון עצמי רובד 1. השלמת ההתקשרות והנפקת הפוליסות צפויה בתקופה הקרובה.

(ב) הבנק מקיים מגעים מתקדמים עם גופים מוסדיים מקבוצת הראל ביטוח ופיננסים להעמדה משותפת של הלוואות לדיור המובטחות, בין היתר, במשכנתאות ומשכונות על זכויות חוזיות בקשר למקרקעין. בהתאם להסכם המתגבש, הכפוף לאישורים רגולטוריים, שיעור ההשתתפות של הראל בכל הלוואה משותפת לא יעלה על 50%. סך הלוואות המצטבר שיועמד על ידי הראל בשנת 2016 לא יעלה על סך של 4 מיליארדי ש"ח ובשנת 2017 לא יעלה על סכום שיוגדר אך שבכל מקרה לא יפחת מסך של 4 מיליארדי ש"ח.

- על פי טיוטת החוזר שאלות ותשובות של בנק ישראל מתאריך 4 בפברואר 2016, על נכס מס נדחה נטו שנוצר כתוצאה מהפרשי עיתוי ושסבירות מימושו גבוהה, לא יחול ניכוי הסף הכלול בסעיף 13 להוראת ניהול בנקאי תקין 202. נכס המס הנדחה כאמור ישוקלל כנכס סיכון בשיעור של 250%. העדכון צפוי להקטין את הניכויים מההון הרגולטורי של הבנק ולשפר את הלימות ההון. עם זאת, בשלב זה לא ניתן להעריך את ההשפעה המדויקת על הון הבנק.

- **המרת זכויות עובדים למניות הבנק** - ביום 17 בפברואר 2016 נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בין נציגות עובדי הבנק לבין הבנק, לפיו יומרו זכויות שונות, שנצברו לטובת עובדים בבנק, במניות של הבנק שיופקו לעובדים בסכום אותן זכויות, על בסיס הסכום בו רשומות אותן זכויות בספרי הבנק. אם וככל שהמהלך יושלם והוא יבוצע בסכום היעד להמרה - 1.15 מיליארד ש"ח, הוא צפוי להגדיל את הלימות הון עצמי רובד 1 של הבנק בכ-0.37%.

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף דצמבר 2015 בכ-302.7 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1% בנכסי הסיכון (כ-3 מיליארד ש"ח), יקטין את יחס הלימות הון עצמי רוברד 1 ב-0.09% ואת יחס ההון הכולל ב-0.14%.
- רווח שייצבר או שינוי בקרן ההון - הון עצמי רוברד 1 של לאומי לסוף דצמבר 2015 מסתכם ב-29.0 מיליארד ש"ח. ההון הכולל מסתכם ב-41.6 מיליארד ש"ח. כל צבירת רווח נקי ו/או תנועה חיובית בקרן ההון בהיקף של 1 מיליארד ש"ח, תשפר את יחס הלימות הון עצמי רוברד 1 ואת יחס ההון הכולל ב-0.33%.
- תקינה חשבונאית בדבר זכויות עובדים - על פי תקינה זו, ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ריביות שוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. עלייה של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, ובהתעלם מפעולות הגידור בהן נקט הבנק עד כה, משמעותה עלייה של כ-0.07% ביחס הון עצמי רוברד 1 וביחס ההון הכולל (תחת הוראות מעבר, ההשפעה מתונה יותר. רק 40% מההשפעה ב-2015 ו-20% נוספים בכל שנה עוקבת).

מדיניות הלימות ההון הנ"ל מתייחסת לפעולות עתידיות של הבנק, והיא בגדר "מידע צופה פני עתיד"

שינויים רגולטוריים שעשויים להשפיע על דרישות ותכנון ההון:

התייעלות תפעולית

ביום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם למכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התוכנית על פני חמש שנים בקו ישר לעניין חישוב הלימות ההון.

הבנק נמצא בשלבי בנייה של תוכנית התייעלות רב שנתית.

דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

ביום 22 באוקטובר 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים" (להלן: "החוזר"). החוזר מתקן את הוראות ניהול בנקאי תקין 203 ו-204 במטרה להתאימן להמלצות ועדת באזל בכל הקשור לדרישות הון בגין חשיפות של תאגידים בנקאיים לצדדים נגדיים מרכזיים. החוזר מפרט את ההנחיות החדשות, אשר יחולו על חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנגרמות מנגזרי OTC, עסקות נגזרים סחירים בבורסה ועסקות מימון ניירות ערך. ההנחיות מבדילות בין צד נגדי מרכזי שאינו כשיר לבין צד נגדי מרכזי כשיר, כאשר לאחרון נקבעו דרישות הון מופחתות.

ההוראות הנ"ל עשויות להעלות את דרישות ההון של הבנק בגין חשיפות כאמור, אם כי בשלב זה הבנק נערך ליישום ההוראה ובוחן את השפעת יישומה על יחסי ההון.

המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והיא בגדר "מידע צופה פני עתיד".

תכנון ההון של הקבוצה

ניהול ההון הוא תהליך הבא לוודא שהקבוצה עומדת מעל דרישות ההון המינימליות (הנכללות בתיאבון הסיכון) תוך עמידה באסטרטגיה העסקית לשנים הקרובות.

תכנון ההון לוקח בחשבון את הצמיחה בפעילות של מרכזי הרווח השונים בקבוצה וגורמים נוספים המשפיעים על עמידת הבנק בדרישות ההון כגון רווחים שוטפים, שינויים הכלולים ברווח כולל אחר, התאמות פיקוחיות והשפעת הוראות המעבר, שיעור הגידול בהיקף הנכסים המאזניים ובנכסי הסיכון ועוד.

מבוצע מעקב רב שנתי אחר מצב הלימות ההון ובהתאם מגובשות המלצות לדרכי פעולה. מבוצעות סימולציות, ניתוחי רגישות ותרחישי קיצון שמטרתם לבחון את ההנחות השונות שעל בסיסן נבנו התחזיות, ואת השפעתן על תחזית יחסי הלימות ההון של הקבוצה. במסגרת ההנחות נכללים בין היתר שינוי במשתני מאקרו כגון שערי חליפין ותשואות, שינויים בפעילות העסקית שיבואו לידי ביטוי בשינוי בהיקף נכסי סיכון ובהיקף הרווח שייצבר וכן שינוי ברווח כולל אחר בעיקר כתוצאה מהשפעת התקינה החשבונאית בדבר זכויות עובדים.

ניתוח זה מבוצע יחד ובעקביות עם התכנון של יחס המינוף של הבנק ודרישות הנזילות, זאת במטרה לוודא עמידה במכלול הדרישות של מסגרת העבודה של ועדת באזל ומתוך ראייה כוללת של ניהול מאזן וחשיפות הבנק.

טבלה 8- רכיבי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי (נדבך 3)

31 בדצמבר			
2015		2014 ^(א)	
נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון אשראי הנובע מחשיפות של:			
נכסי סיכון	דרישת הון ^(ב)	נכסי סיכון	דרישת הון ^(ב)
במיליוני ש"ח			
חובות של ריבוניות	923	116	107
חובות של ישויות סקטור ציבורי	2,734	344	321
חובות של תאגידים בנקאיים	3,693	465	682
חובות של ניירות ערך	173	22	20
חובות של תאגידים	106,737	13,449	13,789
חובות בבטחון נדל"ן מסחרי	51,497	6,489	6,066
חשיפות קמעונאיות ליחידים	33,421	4,211	3,811
הלוואות לעסקים קטנים	11,567	1,457	1,333
משכנתאות לדיוור	45,119	5,685	5,307
איגוח	578	73	90
נכסים אחרים	18,952	2,388	2,409
נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון CVA	1,640	207	301
סה"כ בגין סיכון אשראי ^(א)	277,034	34,906	34,236
נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון שוק ^(א)	5,167	651	1,355
נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון תפעולי ^(א)	20,432	2,574	2,540
סך הכל נכסי הסיכון ודרישות ההון ^{(א),(ב)}	302,633	38,131	38,131
סך הכל הון כולל	41,594		42,407
יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון	13.74%		13.90%
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון	9.58%		9.09%
יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ה)	9.10%		9.00%
יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(ה)	12.60%		12.50%

- (א) נכסי הסיכון משוקללים לפי הגישה הסטנדרטית.
- (ב) לפי 12.6%-12.5% בהתאם ליחס המזערי הנדרש ליום 31 בדצמבר 2015 וליום 31 בדצמבר 2014 בהתאמה.
- (ג) בגין הנדבך השני מחושבות כריות הון נוספות.
- (ד) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הנם ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.
- (ה) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש מיום 1 בינואר 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 הינם 9%-12.5%, בהתאמה, והחל מיום 1 בינואר 2017 הינם 10%-13.5%, בהתאמה. ליחסים אלה, החל מיום 1 בינואר 2015, מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיוור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה בשיעורים רבעוניים שווים החל מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי שיידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 10.27% ו-13.77% בהתאמה.

טבלה 9 - יחס הלימות ההון על בסיס מאוחד וחברות הבנות העיקריות לפי באזל:

31 בדצמבר			
2014	2015	2014	2015
יחס הון עצמי רובד 1		יחס הון כולל	
באחוזים			
9.09%	9.58%	13.90%	13.74%
12.15%	12.13%	13.24%	13.22%
16.20%	16.89%	17.20%	17.82%
11.02%	12.33%	13.45%	15.13%

(א) בנק ערבי ישראלי מוזג לבנק לאומי ביום 31 בדצמבר 2015.
 (ב) דרישות ההון הינם בהתאם לרגולציה מקומית. עד ליום 1 בינואר 2015 השלוחה בארה"ב אינה מחויבת לחשב יחס הלימות הון בהתאם לבאזל 3, לפיכך היחסים המוצגים הינם לפי באזל 1.

טבלה 10 - רכיבי נכסים משוקלים בסיכון לפי פעילות עסקית (EDTF)

מדידת החשיפות לסיכונים השונים מבוססת על יתרות בספרי הבנק כפי שנערכו בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים החלים על הבנק ובהתאם להנחיות החישוב הספציפיות שנקבעו בהוראות 203-209. המדידה עשויה להשתנות בהתאם לשינויים בכללים ובהוראות אלו וכן שינויים נוספים כגון: שינויים בגודל ותמהיל התיק, שינוי באיכות התיק ונתונים כלכליים, שינויים בשיטות החישוב לרבות שיטות להפחתת סיכון (CRM). חשיפות הסיכון המוצגות להלן מבוססות על הכללים שהוגדרו לצורך חישוב ההון הפיקוחי הדרוש על מנת לתמוך בסיכונים אלו. כמו כן, החשיפות להלן מוצגות בהתאם להקצאתם לקווי פעילות עסקית כפי שבאים לידי ביטוי בדיווח על מגזרי פעילות של הבנק תוך הקצאה לפי נכסי הסיכון המשויכים לכל קו פעילות.

יתרות נכסי סיכון לפי מגזרי פעילות

31 בדצמבר 2015								
סך הכל	אחרים	ניהול פיננסי	עיסקי	מסחרי	עסקים קטנים	בנקאות פרטית	משקי בית	במיליוני ש"ח
923	-	923	-	-	-	-	-	חובות של ריבונות
2,734	-	721	2,013	-	-	-	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
3,693	-	3,693	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים בנקאיים
173	-	173	-	-	-	-	-	חובות של חברת ניירות ערך
106,737	-	20,977	51,984	33,775	-	-	-	חובות של תאגידים
51,497	-	-	31,215	20,281	-	-	-	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
33,421	-	-	-	-	-	2,166	31,255	חשיפות קמעונאיות ליחידים
11,567	-	-	3,908	2,539	1,049	264	3,808	הלוואות לעסקים קטנים
45,119	-	-	-	-	-	2,924	42,195	משכנתאות לדירור
578	-	578	-	-	-	-	-	איגוח
18,952	18,952	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
1,640	-	1,640	-	-	-	-	-	CVA
277,034	18,952	28,705	89,121	56,595	1,049	5,354	77,257	סך הכל סיכון אשראי
5,167	-	5,167	-	-	-	-	-	סיכון שוק
20,432	712	2,366	5,863	3,809	1,573	396	5,712	סיכון תפעולי
302,633	19,664	36,238	94,985	60,405	2,622	5,750	82,970	סך הכל נכסי סיכון

טבלה 11 - תנועות בנכסים משוקללים בסיכון (EDTF)

תנועות בנכסי סיכון אשראי

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015	במיליוני ש"ח
יתרת פתיחה	273,881
עסקאות חדשות	104,388
עסקאות שהסתיימו	(82,276)
פרעונות חלקיים	(16,082)
שינויי דירוג	(658)
הפרשי שער	(801)
כניסה/יציאה מכשל	220
עסקאות נגזרים נטו	(2,227)
אחר	589
יתרת סגירה	277,034

תנועות בנכסי סיכון שוק

לשנה שנסתיימה	
ביום 31 בדצמבר	
2015	
במיליוני ש"ח	
יתרת פתיחה	10,839
סיכון ריבית-ירידה בפוזיציות הפתוחות	(3,175)
סיכון מט"ח - קיטון בפוזיציות השורט הפתוחות בדולר	(1,154)
סיכון מניות - קיטון בחוזים עתידיים ובאופציות על מדדי מניות	(1,155)
סיכון אופציות-קיטון בתרחישים אופציות מט"ח	(188)
יתרת סגירה	5,167

תנועות בנכסי סיכון תפעולי

לשנה שנסתיימה	
ביום 31 בדצמבר	
2015	
במיליוני ש"ח	
יתרת פתיחה	20,317
תנועה	115
יתרת סגירה	20,432

יחס המינוף (נדבך 3)

ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 "יחס מינוף".

ההוראה מאמצת את הנחיית ועדת באזל מינואר 2014 להוסיף יחס מינוף פשוט, שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדד משלים לדרישות הון מבוססות סיכון ויגביל את הצטברות המינוף במגזר הבנקאי.

יחס המינוף מוגדר כמדידת ההון מחולק במדידת החשיפה, כאשר היחס מבוסס באחוזים. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה של תאגיד בנקאי היא סכום החשיפות המאזניות, החשיפות לנגזרים, החשיפות לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים.

על פי ההוראה, כל התאגידים הבנקאיים יידרשו לעמוד ביחס מינוף מזערי בשיעור שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. בנוסף, תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יידרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. הוראה נוספת זו חלה על לאומי.

תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה ליחס מינוף כאמור, נדרש להגדיל את היחס בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה ליחס מינוף כאמור, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

ביום פרסום ההוראה עמד לאומי בסף שנקבע. יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2015 הינו 6.27%.

טבלה 12 - יחס המינוף על בסיס מאוחד וחברות הבנות העיקריות לפי באזל (נדבך 3):

31 בדצמבר 2015	2015	במיליוני ש"ח
א. בנתוני המאוחד		
	הון רובד 1	29,001
	סך החשיפות	462,680
יחס המינוף		
	יחס המינוף	באחוזים 6.27%
	יחס המינוף המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	6.00%
ב. חברות בת משמעותיות		
בנק ערבי ישראלי		
	יחס המינוף	8.62%
	יחס המינוף המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	5.00%
לאומי קארד בע"מ		
	יחס המינוף	11.66%
	יחס המינוף המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	5.00%
בנק לאומי ארה"ב^(א)		
	יחס המינוף	9.98%

(א) מיושם בהתאם לרגולציה המקומית, לפיה לא קיימות דרישות מינימום ליחס מינוף.

טבלה 13 - השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (נדבך 3)

31 בדצמבר	2015	במיליוני ש"ח
	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים	416,499
	התאמות בגין:	
	השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים	-
	נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף	-
	מכשירים פיננסיים נגזרים	(4,266)
	עסקאות מימון ניירות ערך	-
	פריטים חוץ מאזניים	48,564
	אחרות	1,883
	חשיפה לצורך יחס המינוף	462,680

טבלה 14: מתכונת הגילוי על יחס המינוף (נדבך 3)

31 בדצמבר	
2015	
במיליוני שקלים	
חשיפות מאזניות	
404,044	נכסים מאזניים (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות בטחונות)
(922)	סכומים בגין נכסים שנוכו לצורך קביעת הון רובד 1
403,122	סך הכל חשיפות
חשיפות בגין נגזרים	
1,671	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים (לדוגמא: לאחר הפחתה של בטחון משתנה במזומן כשיר)
5,847	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
(533)	ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
6,984	סך הכל חשיפות
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך	
1,875	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא הכרה בקיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמטופלות כמכירה חשבונאית
2,135	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
4,010	סך הכל חשיפות
חשיפות חוץ מאזניות אחרות	
130,384	סך חשיפה חוץ מאזנית בערך רעיוני ברוטו
4,763	מזה: מקדם המרה 0%
26,271	מקדם המרה 10%
22,697	מקדם המרה 20%
70,513	מקדם המרה 50%
6,141	מקדם המרה 100%
(81,821)	(התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי)
48,564	סך חשיפה חוץ מאזנית לאחר המרה לערך אשראי
הון וסך החשיפות	
29,001	הון רובד 1
462,680	סך החשיפות
6.27%	יחס מינוף

חשיפת הסיכון והערכתו

ניהול סיכונים בלאומי

ניהול סיכונים הנו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. הקבוצה עוסקת במגוון רחב של פעילויות הכרוכות בנטילת סיכונים פיננסיים כדוגמת סיכוני אשראי, סיכוני שוק ונזילות וסיכונים נוספים שאינם סיכונים פיננסיים כגון סיכונים תפעוליים לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכונים משפטיים, סיכוני רגולציה, סיכוני מוניטין וסיכוני צייתנות. תחומי האחריות המרכזיים של החטיבה לניהול סיכונים תואמים את אלה שמוגדרים בהוראת ניהול בנקאי תקין 310 - בנושא ניהול סיכונים. בכלל זאת, אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הבנק והקבוצה, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק, הובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) על רכיביו השונים (תרחיש קיצון, סקירת איכות ניהול הסיכונים והגדרת הפערים העיקריים לרבות תוכניות לסגירתם, חישוב כריות ההון והלימות ההון הנדרשת לפרופיל הסיכון של לאומי, תכנון ההון - בשיתוף עם החטיבה הפיננסית), אחריות על סמכויות בפעילויות האשראי והשוק, אחריות על מעקב ובקרה אחר מגבלות הסיכון העיקריות, פיתוח ותיקוף מודלים, הערכת הסיכונים ותיקוף הדירוג הפנימי של הלווה בתיקים ספציפיים באשראי על פי ספים שנקבעו, אחריות כוללת לנאותות הסיווגים וההפרשות באשראי וקביעת שיעורי הפרשה הקבוצתית. ליווי פרויקטים מרכזיים ואסטרטגים בזמן אמת, ביצוע ניתוחים בלתי תלויים בעת קבלת החלטות אסטרטגיות ובתהליכי אישור של מוצרים חדשים ויצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות בזמן אמת.

השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים, בארץ ובחו"ל, נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות בשינויים החלים בסביבה העסקית ובדרישות בנק ישראל וגורמי רגולציה נוספים בארץ ובעולם. מסגרת העבודה המשמשת לצורך אמידת הסיכונים וניהולם וכבסיס לקבלת החלטות כוללת:

- א. תיאבון הסיכון אשר מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון ואשר מגדיר בין היתר את מדיניות ומגבלות הסיכון לכל סוג סיכון.
- ב. תהליכי העבודה מוגדרים לניתוח וניהול הסיכון ברמת העסקה הבודדת וברמת התיק הכולל.
- ג. דוחות תקופתיים להערכת הסיכון תוך התייחסות לשינויים בסביבה בה פועל הבנק. ביצוע תרחישים פוטנציאליים, ברמות חומרה שונות, להערכת ההפסדים שיייתכנו וההשלכות על הבנק. הגדרת תוכניות פעולה כלליות וספציפיות להתמודדות/הפחתת הסיכונים.

הערכת הסיכונים ברמה הכוללת של הקבוצה וברמת הפעילות והעסקה הבודדת מבוססת על מתודולוגיות רבות ומובנות. חלקן מבוסס על הערכות מומחים בכל תחום פעילות וחלקן האחר על מודלים סטטיסטיים מסוגים שונים. השינויים בסביבת הסיכון בארץ ובעולם והשינויים בתפיסת הסיכון מחייבים את הבנק לעדכן את הערכותיו ואת המתודולוגיות שבהן הוא משתמש, תוך אתגור מתמיד שמבוצע על ידי גורמים פנימיים ולעתים חיצוניים.

מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים בבנק

ניהול הסיכונים בלאומי נסמך על שלושה "קווי הגנה". קו ההגנה הראשון - קווי העסקים שאחראים על זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור, הפחתה ודיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם וכן לקיום סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול סיכונים; הקו השני - החטיבה לניהול סיכונים שהינה פונקציה בלתי תלויה, האחראית על הובלת מדיניות ומגבלות הסיכון בשיתוף הצד העסקי ובהנחיית הדירקטוריון, על בחינת נאותות התהליכים והבקורות, ועל אתגור החטיבות העסקיות ופונקציות תומכות, בהחלטות המהותיות בזמן אמת; הקו השלישי - הביקורת הפנימית, אשר מבצעת סקירה בלתי תלויה ואתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות לניהול הסיכונים

בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת בדיעבד על הקו הראשון והשני. בנוסף לשלושת קווי הגנה אלה, מעורב הדירקטוריון של הקבוצה בקביעה, פיקוח ואתגור רמות הסיכון אליהם נחשפים הבנק והקבוצה.

מנהלת הסיכונים הראשית אשר הינה חברת הנהלה בבנק, וראש החטיבה לניהול סיכונים אחראית להובלת ניהול הסיכונים העיקריים בבנק ובקבוצה, כאשר ניהול הסיכונים המשפטיים וסיכוני הציות הינן באחריות היועץ המשפטי הראשי של הבנק וניהול סיכוני מוניטין באחריות החטיבה לבנקאות דיגיטלית.

מבנה הארגוני של ניהול סיכונים בקבוצת לאומי:

בכפוף למנהלת הסיכונים הראשית, מכהנים ראשי אגפים לניהול סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכונים תפעוליים, מנהל אגף לסיכון - תשואה כולל וראש מערך נס"א העוסק בסיכוני אשראי ברמת העסקה הבודדת. בכל חברת בת בארץ ובחו"ל מונה מנהל סיכונים ראשי אשר כפוף ניהולית למנכ"ל חברת הבת ובכפיפות עקיפה (Dotted Line) למנהלת הסיכונים הראשית של הקבוצה.

השליטה והבקרה על ניהול הסיכונים מתבצעות על ידי וועדות ההנהלה לניהול הסיכונים השונים וכן ועדת ניהול הסיכונים של הדירקטוריון, כפי המפורט להלן:

- ועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון.
- ועדת ניהול סיכונים עליונה בראשות המנכ"ל הראשי ובה חברים כל חברי ההנהלה.
- ועדות ניהול סיכונים לפי נושאים שונים בראשות מנהלת הסיכונים הראשית ובהשתתפות הגורמים העסקיים: אשראי, שוק, תפעולי וסיכון כולל.
- ועדת סיכוני ציות בראשות היועץ המשפטי הראשי.

הוועדות המתוארות לעיל דנות בהיבטים של חשיפות הסיכון השונות, התוויות מסמכי מדיניות, בחינת פרופיל הסיכון וקובעות מגבלות פנימיות ותהליכי בקרה בהתאם לתנאי השוק ולתאבון הסיכון של הבנק.

ניהול הסיכונים בחברות הבנות מבוצע בהתאם לעקרונות שנקבעו ברמת הקבוצה, כאשר מסמכי המדיניות של חברות הבנות נמצאים בהלימה למדיניות הקבוצתית תוך שהם משקפים שינויים רלבנטיים ככל שנדרש. בכל אחד מתחומי הסיכון, נקבע תיאבון הסיכון, מגבלות וסמכויות, וכן קיימות מערכות בקרה ודוחות ניהוליים תקופתיים הבודקים את המגבלות מול המצב בפועל ומבוצע פיקוח על ידי הדירקטוריון של כל חברת בת.

תאבון הסיכון:

תאבון הסיכון של הקבוצה מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון. תאבון הסיכון מותאם לאסטרטגיה של לאומי ולגבולות המיקוד העסקי שבהם בחר להתמקד בפועל ובראיה צופת פני עתיד. תיאבון הסיכון מתייחס לאופן ההתנהלות של לאומי בזיהוי, מדידה, בקרה, ניהול והפחתה של הסיכונים, כאשר להתנהלות זו השפעה ישירה על פרופיל הסיכון השיורי של הקבוצה. מגבלות תיאבון הסיכון מאושרות ברמת הדירקטוריון במסגרת תהליך ה-ICAAP.

מסמך תאבון הסיכון מהווה נקודת ייחוס למסמכי המדיניות הספציפיים ביחס לכל סוג הסיכון ואשר בהם מפורטות מגבלות סיכון נוספות והנחיות לניהול הסיכון.

הצהרת תיאבון הסיכון של הקבוצה דנה בהיקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו. נקבעו מדדים בתחומים שונים הן כמותיים והן איכותיים המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר מבטאים את הצהרות תיאבון הסיכון המצרפי של הקבוצה.

בעת התווית תיאבון הסיכון מחושבת באופן שוטף קיבולת הסיכון - רמת הסיכון המקסימלית שהקבוצה יכולה לשאת, ללא הפרת מגבלות הון, מינוף, נזילות, התחייבויות ומגבלות רגולטוריות אחרות, לרבות מנקודת מבט של בעלי המניות והלקוחות. קיבולת הסיכון נבחנת, בין השאר, באמצעות ביצוע תרחישי קיצון.

בקבוצת לאומי קיים סט של מבחני קיצון פנימיים, המתעדכן באופן שוטף. זאת, במטרה לבחון מוקדי סיכון עיקריים, לאור ההתפתחויות השונות בסביבה בה פועל הבנק, כמו שינויים בסביבה העסקית, דרישות רגולציה וכיוצא ב. סט התרחישים של לאומי כולל, בין השאר - תרחיש מערכת גלובאלי, תרחיש מערכת מקומי, תרחישים תפעוליים ועוד.

השפעת מבחני הקיצון החמורים ביותר נבחנת מול תכנון ההון של הקבוצה במטרה לבדוק שהקבוצה עומדת בכל המגבלות הרגולטוריות והפנימיות שנקבעו תחת התרחיש.

תרבות ניהול הסיכונים בבנק

בקבוצת לאומי קיימת תרבות ארגונית נאותה המבוססת על ניהול סיכונים איתן, שהינה המפתח לניהול סיכונים אפקטיבי.

להלן העקרונות המנחים את הבנק בהטמעת תרבות ניהול הסיכונים:

- ניהול סיכונים כאחד מהיעדים האסטרטגים - לאומי מציב את ניהול הסיכונים בחשיבות גבוהה, רואה בקידומו עד אסטרטגי ושם דגש על פיתוח יכולות מתקדמות בתחום, הטמעתן ויישומן בארגון.
- ניהול סיכונים בראיה כוללת - ניהול כלל הסיכונים המהותיים והממשק ביניהם, חיפוש מתאמים בין סיכונים שונים, מתן דגש גם למיקרו (רמת עסקה / פרויקט) וגם למאקרו.
- ניהול סיכונים בזמן אמת, בממשק הדוק עם הצד העסקי ומתוך ראייה צופה פני עתיד.
- ניתוח והבנת הסיכון כתנאי מקדים והכרחי לפעילות - מיקוד בפעילויות שבהן יש ברשות הארגון את המומחיות הנדרשת לאמידת הסיכונים וניהולם.
- ניהול הסיכונים יהווה חלק חשוב מקבלת ההחלטות - העובדים, ההנהלה והדירקטוריון למדים, מבינים ומחויבים לעקרונות מדיניות הסיכון ומקבלים החלטות בהתאם לקווים מנחים אלה.
- ניהול סיכונים דיפרנציאלי - ניהול הסיכונים יהיה מחמיר בסיכונים המהותיים ומקל יותר בסיכונים הפחות מהותיים.
- ראייה רחבה וחוצת ארגון של מכלול הסיכונים - זאת באמצעות תהליכים רוחביים כמו ה ICAAP (תהליך הערכת נאותות ההון), שיקוף הסיכון בתוכנית העבודה וביצוע תרחישי קיצון הוליסטיים.
- אי תלות והפרדת תפקידים - זאת באמצעות קיומם של גופי ניטור ובקרה בלתי תלויים מקווי העסקים.
- הקוד האתי - הפעילות בבנק תנוהל ע"פ עקרונות הקוד האתי אשר מבטאים את ערכי הליבה שלו.
- הדרכות שוטפות הן לצורך חיזוק המקצועיות של כל העוסקים בניהול הסיכון בקבוצה והן לצורך הטמעת תרבות ועקרונות ניהול הסיכון בקווי העסקים השונים.
- קיומו של ממשל תאגידי נאות בארגון בהיבט ניהול הסיכונים.

- קיום מסגרת אפקטיבית לניהול הסיכונים והבקרות - הפעילות העסקית וניהול הסיכונים והבקרות מאורגנים באופן אפקטיבי הממזער ניגודי עניינים בקרב העובדים והיחידות הארגוניות. מערכות המידע והרמה המקצועית של העובדים הולמות את מורכבות תפקידם והסיכון המנוהל על ידם.
- מגבלות תיאבון לסיכון ומדיניות המאושרים ברמת הדירקטוריון ומתווים את גבולות הגזרה לפעילות העסקית השוטפת.
- קיום שלושה קווי הגנה לניהול הסיכון - קווי העסקים, ניהול סיכונים בלתי תלוי והביקורת הפנימית.
- הפקת לקחים - דיון באירועי כשל או כמעט כשל, ניתוח ההשלכות והמשמעויות של הממצאים באירוע וגיבוש המלצות לצורך שיפור תהליכי העבודה והגברת האפקטיביות העסקית.
- תקשורת יעילה וביקורתית- המעודדת מגוון דעות תוך גישה חיובית וביקורתית בונה.
- תגמול - מדידת הביצועים של האחראים על נטילת הסיכון ותגמולם תעשה במונחי תשואה מול סיכון.

הבנק קבע מדיניות, לאישור מוצרים חדשים ובכלל זה ליווי של מוצרים חדשים, שינויים משמעותיים במוצרים או בפעילות קיימות וכניסה לשווקים חדשים. תהליך האישור כולל בחינה של הסיכונים הגלומים במוצר החדש והשפעתם על פרופיל הסיכון והאם קיימת בבנק מומחיות וכלים נדרשים על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבקר ולדווח על סיכוני המוצר החדש.

סיכוני אשראי

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים. סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו. ההתייחסות היא לאשראי לציבור, נגזרים, פיקדונות בבנקים, השקעות באגרות חוב ואחזקות הוניות.

מבנה ארגוני ואחריות ניהול סיכוני אשראי

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311 ובהוראת ניהול בנקאי תקין 314 ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון. כמו כן, הבנק מקפיד על ניהול הסיכון בהתאם להנחיות ודרישות נוספות שנכללות בהוראות הפיקוח על הבנקים תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה"

קו ההגנה הראשון - קווי העסקים

סיכון האשראי בבנק משויך למספר קווי עסקים עיקריים (הבנקאות הקמעונאית, הבנקאות המסחרית, הבנקאות העסקית ובנקאות שוקי הון וניהול פיננסי) בהתאם להתמחותם. כאשר יחידות אלו אחראיות על נטילת הסיכון תוך כדי ניתוח, הבנתו וניטורו השוטף לאורך כל חיי העסקה. היחידות, פועלות בסביבת סיכון נאותה, במסגרתה הוגדרו תהליכים לחיתום האשראי, ניהול האשראי ותפעולו. תהליך אישור האשראי מתבצע בהתאם למדיניות האשראי של הבנק ובהתאם למדרג הסמכויות שנקבע, ובכלל זה המעורבות של יחידת נס"א (ראה הרחבה בהמשך). פעילויות בקרה קו ראשון הינן חלק אינטגרלי מתהליך ניהול הסיכון. במסגרת הקו הראשון, פועלות בכל אחת מהחטיבות העסקיות, יחידות מתמחות הנותנות מענה מקצועי להיבטי פעילות ו/או בקרה, בהתאם ליעודן.

יצויין כי, במסגרת הקו הראשון פועלות יחידות מתמחות הנותנות מענה להיבטים ייחודיים של תהליכי אישור וטיפול באשראי: במסגרת החטיבה הבנקאית פועלים מרכזי ניהול אשראי הכפופים למנהל הסיכונים החטיבתי והנותנים מענה לסניפי החטיבה הן באישורי אשראי שהם מעבר לסמכותם והן בהיבטי מעקב ובקרה. בנוסף, פועל מערך אשראים מיוחדים לטיפול בלקוחות בקשיים ממגזרי הבנקאות המסחרית והעסקית.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול הסיכונים

שתי היחידות המרכזות את הטיפול בסיכוני אשראי בחטיבה לניהול סיכונים הן:

א. מערך ניהול סיכוני אשראי (נס"א)

לנס"א אחריות כוללת לניהול סיכון האשראי ברמת העסקה הפרטנית ומתן חוות דעת מעמיקה ובלתי תלויה לבקשות אשראי המוגשות על ידי היחידות העסקיות, לתקף את דירוג הלווים (הערכת הסיכון הפנימית) ולבצע סקירה תקופתית בשיתוף היחידות העסקיות לגבי הלווים בעלי רגישות מיוחדת. זאת, תוך הצבעה על הסיכונים העיקריים המאפיינים את האשראי ומתן המלצות להמשך הטיפול בלקוח, ובכלל זה בהתייחס לקביעת סיווגים והפרשות.

לצד זאת, פועלות יחידות נס"א בשיתוף עם אגף סיכוני אשראי (ראה סעיף 2) ועם הנהלות החטיבות העסקיות, לפיתוח מתודולוגיות ו"תבניות" מימון בסגמנטים שונים. יחידות הנס"א נותנות מענה ללווים בעלי היקף אשראי של 25 מיליון ש"ח ומעלה במערך המסחרי, העסקי והנדל"ן. כמו כן, בכפיפות לנס"א נדל"ן פועל "תחום שמאות" שתפקידו, בין היתר, לבחון ולתקף את הערכות שווי הנדל"ן המשועבדים לבנק (מעבר לסף סכום שהוגדר) ולקבוע את שוויים המרבי של הנכסים לביטחון.

ב. אגף סיכוני אשראי

בעוד שפעילות יחידות הנס"א מתמקדת בניתוח לוויים ואשראים פרטניים, אגף סיכוני אשראי אחראי על ניהול וניתוח סיכוני האשראי ברמת כלל תיק האשראי. תחומי האחריות והפעילות של האגף כוללים: הובלת גיבוש מסמך מדיניות האשראי וסיכוני האשראי לאישור ההנהלה והדירקטוריון, גיבוש המגבלות הפנימיות ברמת התיק ומעקב אחר העמידה בהן, הצגת תמונה כוללת של תיק האשראי, המגמות והשינויים, בחינה בלתי תלויה של תהליכי הניהול והבקרה ביחידות הקו הראשון, אחריות כוללת (פיתוח/תיקוף) לגבי המודלים לדירוג הפנימי של האשראי, אחריות על גיבוש המלצה לכתבי הסמכויות לאישור עסקות אשראי ועדכון, פיתוח מתודולוגיות וביצוע של תרחישי קיצון ועוד.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית מבצעת בדיעבד, סקירה בלתי תלויה ואתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות לניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי.

ניהול סיכוני אשראי נדון במספר ועדות עיקריות:

הבנק מקפיד על קיום ממשל תאגידי נאות בתהליכי ניהול הסיכון.

- ועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון - אחת לרביע מתקיים בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, דיון על מסמך הסיכונים של החטיבה לניהול סיכונים הכולל את החשיפות לסיכוני אשראי והשינוי במוקדי הסיכון העיקריים, מדווחת תמונת המצב של עמידה במגבלות ברמת הקבוצה והבנק, וכן ניתנת התייחסות לשינויים מהותיים, ככל שהתרחשו, בסביבה העסקית ו/או הרגולטורית. בנוסף, המדיניות לניהול סיכוני האשראי ובכלל זה המגבלות הפנימיות העיקריות מובאות אחת לשנה לדיון ואישור הועדה והמלצות וועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים עולות לאישור מליאת הדירקטוריון. ועדת אשראי של הדירקטוריון- מקבלת ודנה בדיווחים תקופתיים בקשר עם סגמנטים מסוימים מתיק האשראי וכן באשראים ספציפיים ומהותיים ביותר.
- ועדה סיכונים עליונה בראשות המנכ"ל - הדנה בנושאים מהותיים הקשורים לסיכוני אשראי לאחר שנידונו בוועדת סיכוני אשראי עליונה.
- ועדה לניהול סיכוני אשראי עליונה בראשות מנהלת הסיכונים הראשית- דנה במכלול הנושאים הקשורים למדיניות האשראי, מגבלות פנימיות, מתודולוגיות מימון עיקריות ונהלים מרכזיים, ניטור הסיכון ומגמות בתיק האשראי, ומגבשת את ההמלצות בנושאים הנדרשים לאישור הדירקטוריון.

כמו כן, מקפיד הבנק על דיווחים לפיקוח על הבנקים כולל דיווח בנושאי אשראי שונים לרבות סיכון האשראי על פי ענפי משק, מכשירים פיננסיים, מבנה ההון העצמי ויחס ההון המזערי, לווים גדולים וקבוצות לווים, אשראי למימון רכישת אמצעי שליטה, חובות בעיתיים והפרשה נוספת, חשיפות האשראי של השלוחות בחו"ל, אנשים קשורים וכו'.

מדיניות הבנק בתחום האשראי:

מסמך מדיניות אשראי וסיכוני אשראי ברמה קבוצתית מתווה את המסגרת ואת עקרונות העל למסמכי המדיניות של הבנק ושל כל אחת מחברות הבנות בקבוצה, בארץ ובחו"ל. בנוסף, כולל מסמך זה את המגבלות בתחום האשראי שמוגדרות ומנהלות ברמה הקבוצתית.

מסמך מדיניות האשראי וסיכוני האשראי של הבנק מהווה ביטוי מרכזי לאסטרטגיית סיכון האשראי של הבנק. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיקוח ובקרה אחר סיכון האשראי. מדיניות האשראי והנהלים הקיימים מתייחסים לסיכוני האשראי בכל הפעילויות בבנק, הן לאשראי הבודד והן לתיק האשראי בכללותו.

העקרונות המנחים של מדיניות הבנק בתחום האשראי:

- מיקוד החשיפות בפעילויות לגביהן קיימת בבנק המומחיות הנדרשת לאמידה וניהול של הסיכונים הגלומים בהם בעת כניסה לתחום פעילות חדש, הבנק פועל בהתאם למדיניות הכללית של "מוצר חדש" אשר אושרה על ידי הדירקטוריון.
- ייזום עסקי באשראי לסוגיו השונים, במטרה להשיג פיזור הסיכון.
- עיקרון הסגמנטציה: חלוקת הטיפול בלקוחות בין קווי עסקים מתבצעת בהתאם למחזור הפעילות של הלקוח וגודל מסגרת האובליגו העומדת לרשותו וכן בהתאם למורכבות/התמחות בסוג העסקה.

- כל גורם בבנק היוצר חשיפה לסיכון אשראי, מחויב להיות מודע לסיכונים בתחום פעילותו ואחראי לניהולם השוטף. בכלל זה, מודעות וניהול הסיכונים בתחום הציות העלולים להתלוות לעסקות (אשראי, פאסיב או פעילות שוטפת).
- ביצוע מעקב שוטף ותקופתי אחר חשיפות האשראי במטרה לזהות חולשות, מוקדם ככל שניתן, ולהיערך בהתאם.
- הערכת סיכון האשראי בצורה כמותית, תוך הגדרת דירוג סיכון פנימי לכל לקוח. ליישום מטרה זו, קיימים בבנק מודלים ומערכות ממוכנות לתמיכה בתהליך בחינת רמת הסיכון של הלווה והערכת ההפסד הצפוי.
- קביעת מתווה היוצר הבחנה בין שלושה סוגי פעילויות:
 - פעילויות וסגמנטים בעלי רמת סיכון נמוכה אותם הבנק ירצה לממן ובהם ירצה לגדול.
 - פעילויות/סגמנטים בעלי רמת סיכון בינונית, בהם הליווי הינו סלקטיבי.
 - פעילויות/סגמנטים בעלי סיכון גבוה, בהם הבנק נוטה להימנע מהגדלת החשיפה.
- קביעת מתווה לפי ענפי משק, במסגרתו מוגדרות קטגוריות של ענפי המשק על פי רמת הסיכון בכל ענף. מתווה זה מעודכן באופן שוטף בהתאם לניתוחים תקופתיים על ענפי המשק השונים ומגזריהם בהתאם לסיכונים ולסיכויים הגלומים בכל ענף. המתווה הענפי מהווה שיקול נוסף בהחלטות ספציפיות על מתן אשראי.
- קביעת מגבלות כמותיות פנימיות וניהול ומעקב אחריהן. כמו כן, מתקיים מעקב אחר התפלגות דירוגי הסיכון של הלווים בבנק בחתכים שונים.
- הבנק פועל, להגברת הערנות והמודעות הכללית בקרב מנהלי הלקוחות, להשלכות שליליות אפשריות של היבטים סביבתיים על פרויקטים אותם הוא מממן. הבנק פועל לזיהוי התעשיות הרגישות ולשילוב מרכיב חשיפה זה בעת קבלת החלטות אשראי.
- קביעת כללי החיתום כוללת בין היתר:
 - מאפיינים נדרשים מלווה לצורך אישור אשראי ובכלל זה: הערכת כושר החזר; דירוג אשראי; ניסיון עסקי; נתונים כספיים; תנאים שונים שעל בסיסם יסכים הבנק להעמיד אשראי (כגון: שיעור מימון; סכום חשיפה מריבי לחשיפה ובטחונות מקובלים).
 - מדרג סמכויות אשראי הכולל גם הגדרת סמכויות לאישורים חריגים. בנוסף, ישנם מדרגי סמכויות בהתייחס לתמחור.
 - הנחייה לקביעת לוחות סילוקין בהתאמה למטרת ומהות האשראי, ובהלימה לכושר החזר של הלווה, מקור התשלומים הצפוי, אורך החיים של הביטחון, ועוד.

מדיניות האשראי בחברות הבנות

בכל אחת מחברות הבנות של הבנק, לרבות שלוחות הבנק בחו"ל, קיים מסמך מדיניות אשראי, המבוסס על עקרונות-העל במסמך המדיניות הקבוצתי ומאושר על ידי הדירקטוריון של חברת הבת. מסמכי המדיניות של חברות הבנות נסקרים גם על ידי חטיבה לניהול סיכונים בארץ, תוך בחינת התאמתן למדיניות הקבוצתית. תיאור תמציתי של האשראי והמאפיינים העיקריים של תיק האשראי בחברות הבנות מוצגים אחת לתקופה בפני הדירקטוריון של הבנק בארץ.

כמו בארץ, גם בשלוחות בחו"ל, מבוססת מדיניות האשראי על פיזור סיכונים תוך קביעת מגבלות לחשיפה לענפי משק שונים ולמגזרי פעילות שונים. עם זאת, רמת הריכוזיות הענפית בשלוחות גבוהה יותר בהשוואה לבנק בישראל, וזאת לאור קוטנן היחסי והצורך להתמקד בנישות ממוקדות ולהתמחות. בכל שלוחה נקבעו סמכויות למתן אשראי ברמות השונות ומתקיים תהליך של דרוג פנימי של הלווים. בנוסף, תחת מנהל הסיכונים בכל חברת בת פועלות פונקציות ניהול סיכון האשראי, המבצעות באופן שוטף בחינה ובקרה בלתי תלויות של רמת הסיכון של לקוחות הבנק.

תהליך הפקת לקחים

בבנק מתקיים תהליך הפקת לקחים באשראי, אשר במסגרתו הוקמו בחטיבות השונות ועדות הפקת לקחים. הוועדות מתכנסות אחת לתקופה במטרה לדון באירועי כשל, לנתח את ההשלכות והמשמעויות של הממצאים באירוע ולגבש המלצות לצורך שיפור תהליכי העבודה והגברת האפקטיביות העסקית. ההמלצות המתקבלות בוועדות מיושמות במידת הצורך בשינויים במדיניות האשראי והביטחונות, בתיקון נהלי העבודה בבנק ובעדכון תוכניות ההדרכה.

ריכוזיות האשראי

סיכון הריכוזיות מוגדר כחשיפה בודדת או קבוצה של חשיפות בעלות מכנה משותף ופוטנציאל לגרימת הפסדים משמעותיים. ניהול סיכונים הריכוזיות מתבצע בעיקר על ידי קביעת מגבלות ומעקב ובקרה אחרי עמידה בהן. היבט הריכוזיות בא לידי ביטוי גם בתמחור האשראי שמשקף את הסיכון.

נכון להיום, מקורות הריכוזיות הרלבנטיים לתיק האשראי של הבנק, הינם: קבוצות לווים, לווים גדולים בודדים, וענפי משק.

תיק האשראי של הבנק מפוצל בין ענפי המשק השונים במטרה לפזר את הסיכון הגלום במצב של ריכוז גבוה בענף אחד. בענפי משק המאופיינים ברמת סיכון נמוכה יחסית, אנו שואפים להגיע לשיעור מימון גבוה מחלקנו במערכת.

מדיניות האשראי של הבנק לגבי מגזרי פעילות שונים ולגבי ענפי משק שונים משתנה מעת לעת בהתאם לסביבה העסקית, למיקוד העסקי של הבנק, לתיאבון הסיכון של הבנק ולהנחיות כלליות וספציפיות של בנק ישראל

הענף הגדול ביותר בתיק האשראי המסחרי של הבנק הוא ענף בינוי ונדל"ן.

בנוסף למגבלת הפיזור הענפי שהוטלה על ידי בנק ישראל לגבי 20 ענפי המשק הראשיים מגדיר הבנק כחלק ממדיניות הסיכון שלו מגבלות פנימיות לפיזור תיק האשראי על-בסיס ענפי משק ותת הענפים, הן כאחוז מההון הרגולטורי והן כאחוז מסיכון האשראי.

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

תחום הנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לבנק החשיפה הגדולה ביותר מבין ענפי המשק. בדומה ליתר ענפי המשק, מוגדרות כחלק ממדיניות האשראי וסיכונים האשראי מגבלות ברמה ענפית ותת ענפית לתחום הנדל"ן, וכן מוגדרים המתודולוגיה והפרמטרים למימון עסקות.

בנוסף, הדגש שנותן לאומי למימון ענף הנדל"ן מתבטא בכך שחלק משמעותי מהפעילות של הבנק בענף מרוכז במערך נפרד המתמחה בליווי לקוחות עסקיים מתחום זה.

מימון ענף הנדל"ן נעשה תוך הקפדה על גיוון תיק האשראי ותוך הבחנה בין המגזרים השונים - ייזום בניה למגורים, קבלנות בניין כולל קבלנות ביצוע, פרויקטי תשתית, פעילויות בנדל"ן לא למגורים - נכסים מניבים, תעשיית מוצרי בנייה, מסחר במוצרים לבנייה, ובין אזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים הרלוונטיים.

חלק מהותי ממימון הבנייה נעשה במתכונת "הפרויקט הסגור" (Construction Loan) המאופיין בבחינה תקופתית ומעקב צמוד, תוך הסתמכות וסיוע מפקחי בנייה חיצוניים.

לצורך טיפול בעסקאות מורכבות של מימון השקעות בפרויקטים של תשתית (תחנות כח, מתקני התפלה, כבישי אגרה, פרויקטים (BOT - Build Operate Transfer) וכו') קיימת בבנק יחידה ייעודית הבוחנת את העסקאות ובונה את חבילת המימון בשיתוף עם הצד העסקי, כולל שיתוף אפשרי של גורמים משוק ההון במימון העסקה.

כחלק מאסטרטגיית הבנק לממן את לקוחותיו בכל המקומות בהם הם פועלים ומתוך מגמה לפזר סיכונים, נוהג הבנק להשתתף גם במימון נדל"ן בחו"ל. המימון מתבצע סלקטיבית תוך מתן העדפה ללקוחות אשר לבנק יש ניסיון חיובי עימם. זאת, באופן מבוקר ותוך ראייה כוללת של פעילות הלקוח, בארץ ובחו"ל. הפרויקטים הממומנים בחו"ל נבחנו לעומק, תוך התחשבות גם בסיכון המדיני והכלכלי של המדינה. ככלל - מלווים הפרויקטים על ידי שלוחת הבנק הרלבנטית בחו"ל.

טבלה 15 - התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן:

		31 בדצמבר		
		2014	2015	
		השינוי		
באחוזים	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
6.3	2,981	47,650	50,631	סיכון אשראי מאזני
12.0	897	7,482	8,379	ערבויות לרוכשי דירות ^(x)
3.3	931	28,367	29,298	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר
5.8	4,809	83,499	88,308	סך הכל

(א) משוקלל לשווה ערך מאזן.

סך כל סיכון האשראי בענף בינוי ונדל"ן בישראל עלה ב-2015 ב-4.48%. סיכון האשראי לענף בינוי ונדל"ן בישראל מהווה כ-22.33% מסך כל סיכון האשראי בישראל. מאידך, לפי כללי החישוב שקבע בנק ישראל לצורך קביעת שיעור הריכוזיות הענפי, סך כל החבות בענף בבנק מגיע לכ-18.92% מסך כל החבויות בארץ. בשנים 2015 ו-2014 לא הייתה חריגה מריכוזיות חבויות ענפית.

קבוצות לווים¹

הבנק מנהל מעקב ייעודי אחר חשיפות האשראי של קבוצות הלווים הגדולות על כל מרכיביהן, לצורכי דיווח שוטף לבנק ישראל, בחינת עמידת היקף החבות במגבלות הרגולטוריות ולצרכי מעקב פנימי. בנוסף, מתקיים תהליך פנימי, אשר במסגרתו נקבע לכל אחת מהקבוצות הגדולות גורם מרכז בבנק ("ראש קבוצה"), ומתבצעים תיאום וזרימת מידע על מרכיבי הקבוצה, במטרה להגביר במידה מרבית את השליטה על חשיפות האשראי ועל סיכון הריכוזיות הנגזר מהן. תהליך זה, מתקיים בין היחידות השונות בלאומי והוא כולל גם את חברות הבנות שלו, ומחייב את הגורמים

1 קבוצת לווים הם כל אלה יחד: הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה. כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד יש לכלול בקבוצת לווים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. תאגיד מוחזק שהינו מהותי עבור מחזיק שאין לו שליטה וכל הנשלט על ידם; לווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

העסקיים המעורבים בניהול קבוצות הלווים בהזרמה שוטפת של מידע רלבנטי ביחס לבקשות אשראי שעולות על הפרק וביחס לסיכון הפרטים בקבוצה.

יתר על כן, ביחס למספר מצומצם של קבוצות הלווים הגדולות ביותר, נדרש ראש הקבוצה להביא בפני דירקטוריון הבנק, אחת לשנה, סקירה אודות הקבוצה.

במישור של ניהול תיק האשראי של הבנק כמכלול, מיושם בבנק תהליך פנימי של אמידת סיכון הריכוזיות הגלום בחשיפות לכלל קבוצות הלווים הגדולות והשפעתו של סיכון זה על רמת הסיכון הכוללת של התיק. התהליך האמור, מאפשר הן לכמת את הקצאת ההון ההולמת על פי הוראות ניהול בנקאי תקין, והן לקיים מעקב וניטור שוטף אחר המגמות של מרכיב ריכוזיות זה כחלק ממגמות ההתפתחות של כלל התיק.

החל מ-1.1.2016 נכנס לתוקף עדכון להוראות 313 בנושא מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים. עיקר עדכון ההוראה הינו במעבר להון רוברד 1 (בהדרגה עד ל-31.12.2018) אשר ביחס אליו מוגדרות המגבלות, דהיינו בהחמרת המגבלות על מתן אשראי ללווה בודד וקבוצת לווים. הבנק ערוך לעמוד בכל הדרישות של העדכון הנ"ל.

מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים:

1. ליום 31 בדצמבר 2015 אין לקבוצה חשיפת אשראי לקבוצת לווים אשר חבותם עולה על 15% מהון הבנק (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 313).
2. ליום 31 בדצמבר 2015 אין לקבוצה חשיפת אשראי ללווים גדולים, קבוצות לווים וקבוצות לווים בנקאיות שחבותם עולה על שיעור של 10% מהון הבנק. המגבלה הרגולטוריות הינה בשיעור 120% מהון הבנק.

חשיפת הבנק למימון ממונף

בהוראת ניהול בנקאי תקין 311 נקבע כי מדיניות אשראי של בנק תתייחס בין היתר למימון ממונף. הבנק פועל על פי עקרונות ייחודיים במדיניות האשראי לסגמנט זה. נכון ל-31 בדצמבר 2015 מימון ממונף מוגדר על ידי הבנק, כמימון העומד באחד מהקריטריונים הבאים:

1. מימון לרכישת אמצעי שליטה או כנגד אמצעי שליטה מוחזקים (מהווה הרחבה לנדרש על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 323).
2. מימון לחברות החזקה קלאסיות ללא פעילות עצמאית, כהגדרתן במדיניות הבנק.
3. מימון ללווה, בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופייין בערכים חריגים משמעותית של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות בתחום ענף המשק הרלוונטי, כגון: יכולת שרות חוב לא מספקת ביחס לנורמות שהבנק קבע, יחס נמוך של הון עצמי למאזן.

נכון ל-31 בדצמבר 2015 סך יתרות האשראי המצרפיות (אשראי מאזני וחוף מאזני נטו בניכוי הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות מותרים בניכוי) ללווים ממונפים, אשר לכל אחד מהם יתרת אשראי בסכום של 0.5% מהון הבנק ומעלה, עומד על כ-3.2 מיליארד ש"ח, קיטון של כ-4.5 מסוף שנה קודמת.

טבלה 16 - יתרות האשראי המצרפיות* ללווים ממונפים, אשר לכל אחד מהם יתרת אשראי בסכום של 0.5% מהון הבנק ומעלה, בחלוקה לפי ענפי משק:

31 בדצמבר		ענף משק
2014	2015	
במיליוני ש"ח		
3,044	1,552	נדל"ן
2,683	466	תעשייה
881	340	מסחר
509	273	שירותים פיננסיים
254	-	תקשורת
250	526	תחבורה ואחסנה
7,621	3,157	סך הכל

* אשראי מאזני וחוזי מאזני נטו בניכוי הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות מותרים בניכוי (וכולל החזקת אג"ח בנוסטרו והתחייבויות בלתי חוזרות למתן אשראי).

בהוראה נקבעו מגבלות כמותיות על יתרת האשראי לרכישת אמצעי שליטה, והבנק עומד בהן.

בנוסף, הבנק קבע גם מגבלה פנימית כמותית המתייחסת למימון ממונף, ונכון לסוף 2015 הבנק עומד במגבלה זו. בנוסף נציין כי בהוראה 323 הוגדר אשראי לרכישת אמצעי שליטה ונקבעו המגבלה כמותית לגבי אשראי זה. נכון ל-31.12.15 לא קיימות יתרות אשראי למימון רכישת אמצעי שליטה בסכומים שהוגדרו לפי הוראה 323.

ב-1 בינואר 2016 נכנס לתוקף עדכון להוראת 323 (מגבלות על מימון עסקאות הוניות) המהווה הרחבה להוראה הקודמת, וכן הוראה חדשה 327 (ניהול הלוואות ממונפות). הבנק ערוך לעמוד בדרישת הוראות אלו.

פיזור גיאוגרפי

הפיזור הגיאוגרפי הוגדר כאחד מסיכוני ריכוזיות האשראי הפוטנציאליים בתיק (בנוסף לפיזור ענפי וחשיפה ללווים גדולים ולקבוצות לווים). סיכון גיאוגרפי משמעותו סיכון להידרדרות כלכלית/פוליטית/ביטחונית במדינות שהלווה חשוף אליהן, העלולה להביא לפגיעה במצבו הפיננסי של הלווה וביכולתו לעמוד בהתחייבויותיו.

במסגרת המידע המשמש לאמידת הדירוג הפנימי של לווים עסקיים, נלקחות בחשבון שאלות המתייחסות לחשיפה הגיאוגרפית. נתונים אלה מאפשרים לבנק לערוך בחינה בראיית התיק כולו של החשיפה של הלווים העסקיים למדינות השונות, לצורך מעקב וניהול הסיכונים. נכון להיום, אין בתיק האשראי של הבנק ריכוזיות מהותית בחשיפה של הלווים העסקיים למדינה זרה כלשהי.

במסגרת ניהול הסיכון הפנימי נקבעת החשיפה הגיאוגרפית בהתאם למיקומם של מקורות התזרים ו/או הנכסים הפיזיים המשמשים את הלווה בפעילותו השוטפת

נתונים אלה מאפשרים לבנק לערוך בחינה בראיית התיק כולו של החשיפה של הלווים למדינות השונות, לצורך מעקב וניהול הסיכונים.

כלים לניהול סיכון אשראי

בניהול סיכון האשראי נעשה שימוש גם במודלים כמותיים לדירוג פנימי של סיכון הלווים ולהערכה ומעקב אחר הסיכון ברמת התיק. כאשר הדירוג הפנימי של הלווים הינו נדבך מרכזי בתהליך קבלת החלטות ותמחור האשראי ובמעקב אחר איכותו לאורך זמן.

שני כלים עיקריים משמשים את הבנק באמידת הדירוג הפנימי של הלווים: מערכת דירוג המיועדת ללקוחות קמעונאיים, ומבוססת על מאפייני פעילות הלקוח לאורך זמן בחשבון. מערכת דירוג לווים המיועדת ללווים עסקיים-מסחריים, ומבוססת על שאלוני מומחה מובנים.

המודלים שעל פיהם מבוצע הדירוג במערכות הנ"ל מתוקפים ומנוטרים באופן שוטף.

כשילוב עם מערכת הדירוג, קיימת מערכת תשואה להון המאפשרת ביסוס הקשר בין רמת הסיכון לבין התשואה להון. הן ברמת הלקוח והן ברמת מרכזי הרווח השונים. המערכת מאפשרת לתמחר עסקאות ביחס לתשואה הנדרשת בסגמנטים השונים.

בנוסף, בניתוח הסיכון ברמת תיק האשראי כולו, הבנק נעזר במודל פנימי על מנת להעריך את סיכון האשראי ברמת המכלול של תיק האשראי ובחתיכים שונים מתוכו.

הפחתת סיכון האשראי

מדיניות ותהליכים לגבי שיערוך (Valuation) וניהול ביטחונות (Collaterals):

כמדיניות, השיקול העיקרי במתן אשראי הינו יכולת ההחזר של הלווה מפעילותו השוטפת. בנוסף, שואף הבנק לקבל ביטחונות וזאת כגיבוי נוסף שמטרתו להקטין את ההפסד לבנק במקרה של כשל עסקי/פיננסי של הלווה. היקף הביטחונות הנדרשים מלווה הינו, בין השאר, פועל יוצא מרמת הסיכון שבאשראי.

במסגרת מדיניות הביטחונות לכלל ענפי המשק נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקבל על עצמו בעת העמדת האשראי.

בנוסף, נקבעים הקריטריונים העסקיים בקבלת הביטחונות, דרך קביעת שיעורי ההישענות על הביטחונות, דרכי הטיפול בעת קבלתם, דרכי עדכון השווי ועיתויו ואמצעי המעקב והבקרה.

הביטחונות מותאמים, ככל הניתן, לסוגי האשראי שהם מבטיחים, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי ולמטרתו וכן למהירות יכולת המימוש שלהם. הבנק נוהג לתקף את שווי הביטחונות העיקריים (בעיקר בתחום הנדל"ן והציוד) על ידי קבלת הערכות שמאי/הערכות שווי עדכניות, עצמאיות ובלתי תלויות.

סוגי הביטחונות השכיחים שהבנק מקבל להבטחת האשראי, כוללים בין היתר: נכסים פיננסיים, נכסי נדל"ן, כלי רכב, ציוד לסוגיו, ועוד.

בבנק קיימת מערכת ממוחשבת המאפשרת הפקת מידע אודות סוגי הנכסים המשמשים כביטחונות.

ראו פרט נוסף בהמשך של הפחתת סיכון האשראי (גילויים בגישה הסטנדרטית)

פעילות של הלווים במכשירים נגזרים לצורך הפחתת סיכוני אשראי

מדיניות גידור ו/או הפחתת סיכון ואסטרטגיות ותהליכים לצורך מעקב אחר האפקטיביות המתמשכת של גידורים מפחיתי סיכון

סיכון האשראי בעסקת נגזרים למועד מסוים מוגדר כסך ההפסד או הרווח הנוצר בעסקה לאותו מועד בתוספת סיכון פוטנציאלי להפסד עתידי נוסף. פוטנציאל זה מוערך על פי רמת התנודתיות הצפויה בנכס הבסיס ועל פי משך התקופה שנותרה עד הפירעון הסופי של העסקה. סיכון האשראי נמדד על פי סכום ההפסד המרבי, לפי תרחישים, שהבנק עלול לשאת בו אם הצד הנגדי לעסקה לא יעמוד בתנאי העסקה, וזאת לאחר ניכוי הסכמי קיזוז הניתנים לאכיפה.

ההתפתחויות בשוקי המט"ח הבינלאומיים והתנודתיות בשערי החליפין של המטבעות השונים והשלכותיהן על הלווים הפעילים במטבע חוץ, מחייבים הגברת מעקב, פיקוח ובקרה אחר חשיפות של לקוחות לתנודות במחירי שוק (שערי חליפין, אינפלציה וכו'). לצורך כך קיימות ההנחיות המתייחסות להתאמה הנדרשת בין בסיס מטבע האשראי לבין מטבע תזרים המזומנים המהווה את מקור הסילוק של האשראי וקיימת מודעות לנושא החשיפה לסיכוני מטבע ומוקדשת תשומת לב מיוחדת ללווים בעלי פוטנציאל חשיפה גבוה. במקרה הצורך נערך עדכון דירוג סיכון הלווה, תוך דרישה לחיזוק בסיס ההון העצמי והביטחונות.

במקרה שנמצא כי ללווה קיימת חשיפה/רגישות לשינויים בשערי חליפין ו/או במחירי סחורות, הגורם העסקי, נדרש לבחון את מידת רגישות הלווה בראיה כוללת, תוך התייחסות למכלול הקריטריונים המחייבים הכללת הלווה ברשימת הלקוחות הרגישים ושקלול וכימות הרגישות לשינויים בשערי החליפין ו/או במחירי הסחורות הגלומה בפעילותו.

המעקב אחר פעילות הלקוחות בעסקות במכשירים נגזרים לסוגיהן מבוצע על ידי אגף ניהול סיכונים בחטיבת שוקי הון בבנק. יחידה זו מבצעת מעקב מקרוב אחר פעילות של לקוחות הפעילים בשוקי הכספים וההון וכן מעקב על אחר הפעילות המבוצעת ע"י יתר לקוחות הבנק. האגף אחראי על המודלים לחישוב דרישת הביטחונות, הפרמטרים המשמשים למודלים, מערכות המחשוב המודדות את העמידה במסגרות הפעילות ונהלי העבודה...

החלת חוק ההסכמים הפיננסיים (Netting), מאפשרת התייחסות לכלל העסקות העתידיות בין הבנק ללקוח כאל עסקה אחת. החוק מאפשר קיזוז תשלומים בגין העסקות העתידיות לידי קביעת סכום אחד במידה והלקוח ימצא בהליכי חדלות פירעון.

על מנת להפחית סיכון אשראי בעסקאות נגזרים, הבנק מתקשר בהסכמי CSA (הסכמי קיזוז והתחשבות בנגזרים) והסכמי העברת בטחונות מול חלק מהלקוחות בעיקר ממגזר שוק ההון.

הלוואות בפיגור והלוואות פגומות

הבנק מיישם את הוראות הדיווח לציבור בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי. הטיפול בהוראות אלו מוסדר בנהלים ובהנחיות פרטניים לגורמים הרלבנטיים, כאשר בסעיפים להלן מוצגים רק היבטים מרכזיים מסוימים בתחום זה בכל הקשור לסיווג החובות וקביעת הפרשה להפסדי אשראי.

חוב פגום

חוב מאזני יסווג כחוב פגום, במצבים הבאים:

- ללקוח כושר שירות חוב שלילי מכלל המקורות באופן שאינו זמני.
- חוב נבחן פרטנית ונמצא בפיגור של 90 ימים ויותר, למעט אם הוא מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גביה.
- הניתוח העסקי של האירועים העדכניים מצביע על הסתברות נמוכה שהחוב ישולם על פי התנאים כפי שסוכמו עם הלקוח.
- החוב עבר ארגון מחדש כחוב בעייתי ולאור זאת לא ייפרע בהתאם לתנאי החוב במקוריים.

חשיפת אשראי חוץ מאזנית תסווג בסיווג פגום, כאשר צפוי שההתחייבות בגין חוב זה תתממש והחוב המאזני שיווצר ראוי להיות מסווג כפגום.

חוב בפיגור

מצב הפיגור של חוב נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים, להלן שלושה מצבי פיגור אפשריים:

1. פיגור בעקבות אי תשלום הלוואה כסדרה.
2. חריגה ממסגרת אשראי מאושרת ומדווחת בחשבון עו"ש.
3. מחזור נמוך - כל עוד לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים לכיסוי החוב תוך תקופה שהוגדרה, גם אם החוב נמצא בתוך מסגרת האשראי.

כללים לסיווג חובות בהתאם למספר ימי הפיגור:

- חוב הנבחן פרטנית ונמצא בפיגור של 90 ימים ויותר יסווג כחוב פגום, למעט אם הוא מובטח היטב ובתהליכי גביה.
- חוב הנבחן קבוצתית יסווג בהתאם לכללים הבאים:
- חוב בהשגחה מיוחדת - חוב הנמצא בפיגור של 89-80 ימים.
- חוב נחות - חוב הנמצא בפיגור של 149-90 ימים.
- חוב פגום - חוב הנמצא בפיגור של 150 ימים או יותר. במקרה זה, החוב יופרש במלואו וימחק חשבונית.

ההפרשה להפסדי אשראי

האחריות לנאותות הסיווגים וההפרשות מוטלת על החטיבה לניהול סיכונים.

הפרשה פרטנית

הפרשה להפסדי אשראי מבוצעת על חוב שסווג כחוב פגום ונבחן פרטנית. ההפרשה מוערכת בהתאם לפער בין יתרת החוב הרשומה לערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים לשירות החוב מהפעילות של הלקוח ומימוש ביטחונות ונכסים אחרים, מהוונים בשיעור הריבית האפקטיבית של החוב. הבדיקה באשר לנאותות ההפרשה מתבצעת אחת לרבעון, ובמסגרתה בוחנים, בין היתר, שינויים משמעותיים בסכומים או בעיתוי של תזרימי המזומנים הצפויים להתקבל בהתאם לאומדנים המעודכנים. לגבי חובות שההחזר שלהם נסמך על ביטחונות (חובות מותנים בביטחון) ואין מקורות החזר זמינים ואמינים אחרים, ההפרשה נקבעת בהתבסס על השווי ההוגן של הביטחון בניכוי עלויות מימוש ולאחר הפעלת מקדמי ביטחון בכל הקשור לשווי הבטוחה שיהיה ניתן לממשו ולהיפרע ממנו.

ככל שחוסר הוודאות בגין תזרימי המזומנים גדל, וככל שקטנה רמת הביטחון לגבי התממשות בפועל של התחזיות, נעשה שימוש במקדמי ביטחון המקטינים את תזרימי המזומנים, ובכך מספקים ביטחון סביר כי ההפרשה הינה נאותה.

הפרשה קבוצתית:

ההפרשה הקבוצתית משקפת אומדן להפסדי אשראי המבוסס על הפסדי העבר בגין חובות בעלי מאפיינים דומים, תוך ביצוע התאמות להערכות סיכון עדכניות. הפרשה זאת מיושמת בגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים.

שיטת קביעת ההפרשה להפסדי אשראי המוערכת על בסיס קבוצתי הינה בהתאם לנדרש בהוראות הדיווח לציבור, ועיקריה:

- האשראי לציבור מפוצל לפי ענפי משק. בגין כל ענף משק נקבעים שני שיעורי הפרשה קבוצתית: האחד בגין חובות לא בעייתיים, והשני, גבוה יותר, בגין חובות בעייתיים (חובות המסווגים בסמל חוב "השגחה מיוחדת" או "נחות"). שיעורים אלה נקבעים על בסיס הפסדי העבר (ממוצע שיעורי המחיקות נטו בשנה השוטפת וב-4 השנים הקלנדריות המלאות שקדמו לה).
- על שיעור הפסדי העבר מתווסף "גורם התאמה איכותי" שמהווה מקדם נוסף של ההפרשה בגין גורמים סביבתיים רלוונטיים לסיכויי הגביה של האשראי ("התאמות איכותיות") כגון: מאפיינים ענפיים, מאפיינים כלכליים ומאפיינים של תמהיל תיק האשראי ואיכותו.
- ההפרשה מחושבת ומבוצעת בגין כלל החובות, הן אשראי מאזני והן מכשירי אשראי חוץ מאזני, כאשר האשראי החוץ מאזני מוכפל במקדם המרה בהתאם לסוג המכשיר ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים.

טבלה 17 - סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2015									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				
הפסדי אשראי ^(ד)					מזל: ¹				
דירוג ביצוע					הוצאות בגין				
סך הכל	אשראי ^(ה)	בעייתי ^(ה)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתי ^(ה)	פגום	אשראי	חשבונאות להפסדי	מחיקות הפרשה
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור-מסחרי									
2,075	1,951	124	2,070	1,775	123	50	16	(8)	(40)
713	713	-	583	501	-	-	(2)	-	-
24,498	22,852	1,646	24,066	15,669	1,646	577	1	(60)	(527)
47,249	45,433	1,816	47,155	15,688	1,815	639	65	(15)	(348)
27,556	25,925	1,631	27,485	24,653	1,631	1,053	18	70	(582)
4,985	4,925	60	4,735	3,162	60	-	(7)	-	(28)
26,552	25,614	938	26,374	21,531	908	244	(42)	12	(306)
3,030	2,840	190	3,037	2,666	190	138	4	3	(34)
6,757	6,420	337	6,638	5,897	337	268	15	15	(39)
6,162	5,895	267	5,871	4,128	263	255	(82)	(7)	(81)
20,758	20,683	75	14,709	9,570	75	62	(151)	(12)	(267)
7,720	7,628	92	7,701	5,462	92	34	40	30	(92)
7,781	7,755	26	7,742	6,523	26	11	(4)	17	(44)
185,836	178,634	7,202	178,166	117,225	7,166	3,331	(129)	45	(2,385)
83,292	82,513	779	83,292	80,633	779	-	14	10	(497)
65,815	65,363	452	65,807	36,991	452	63	309	245	(701)
סך הכל ציבור - פעילות בישראל									
334,943	326,510	8,433	327,265	234,849	8,397	3,394	194	300	(3,583)
7,048	7,048	-	3,347	2,146	-	-	2	-	(2)
37,243	37,243	-	262	262	-	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל									
379,234	370,801	8,433	330,874	237,257	8,397	3,394	196	300	(3,585)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 237,258, 1,764, 36,036, 5,081, 99,095 מיליוני ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי מאזני וחובות מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ז) כולל הלוואות לדיוור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.

(ח) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיוור, בסך 1,014 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

31 בדצמבר 2015

		סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)						
		הפסדי אשראי ^(ד)					מזה: ¹						
		הוצאות בגין הפסדי		מחיקות חשבונאיות		פגום		בעייתיות ^(ה)		חובות ^(ב)		סך הכל ¹	
		יחסי		הפרשה		נטו		פגום		בעייתיות ^(ה)		סך הכל	
		אשראי		אשראי		אשראי		אשראי		אשראי		אשראי	
במיליוני ש"ח													
כגין פעילות לווים בחו"ל													
ציבור-מסחרי													
חקלאות	128	126	2	127	72	2	2	2	2	2	127	2	126
כרייה וחציבה	77	77	-	38	29	-	-	-	-	-	38	-	77
תעשייה	8,295	7,965	330	7,041	4,638	330	330	330	330	4,638	330	330	7,965
בניין ונדל"ן ^(ו)	13,503	12,866	637	12,973	9,783	637	637	637	637	9,783	637	637	12,866
חשמל ומים	371	371	-	88	56	-	-	-	-	56	88	-	371
מסחר	7,818	7,786	32	7,729	5,123	32	32	32	32	5,123	32	32	7,786
בתי מלונאות ושירותי הארחה ואוכל	1,577	1,549	28	1,577	1,441	28	28	28	28	1,441	28	28	1,549
תחבורה ואחסנה	241	155	86	223	198	86	86	86	86	198	86	86	155
תקשורת ושירותי מחשב	2,093	2,093	-	1,782	677	-	-	-	-	677	1,782	-	2,093
שירותים פיננסיים	17,027	16,935	92	2,801	1,619	92	92	92	92	1,619	92	92	16,935
שירותים עסקיים ואחרים	5,630	5,579	51	5,560	4,613	51	51	51	51	4,613	51	51	5,579
שירותים ציבוריים וקהילתיים	516	515	1	504	391	1	1	1	1	391	1	1	515
סך הכל מסחרי	57,276	56,017	1,259	40,443	28,640	1,259	1,259	1,259	1,259	28,640	1,259	1,259	56,017
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	1,176	1,126	50	1,176	1,172	50	50	50	50	1,172	50	50	1,126
אנשים פרטיים - אחר	531	509	22	522	409	22	22	22	22	409	22	22	509
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	58,983	57,652	1,331	42,141	30,221	1,331	1,331	1,331	1,331	30,221	1,331	1,331	57,652
בנקים בחו"ל	22,269	22,269	-	10,119	8,170	-	-	-	-	8,170	10,119	-	22,269
ממשלות בחו"ל	11,667	11,667	-	480	191	-	-	-	-	191	480	-	11,667
סך הכל פעילות בחו"ל	92,919	91,588	1,331	52,740	38,582	1,331	1,331	1,331	1,331	38,582	1,331	1,331	91,588
סך הכל	472,153	462,389	9,764	383,614	275,839	9,764	9,764	9,764	9,764	275,839	9,764	9,764	462,389

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 30,120,38,581, - , 6,169,18,049 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחובות מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלוואות לדיוור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.

31 בדצמבר 2014 ^(ח)									
סיכון אשראי כולל ^(א)					חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני ולמעט נגזרים ^(ג)				
הפסדי אשראי ^(ד)									
מזה: ¹									
הוצאות		מחיקות		יתרת		דירוג ביצוע		סך הכל	
בגין	חשבוניות	הפרשה	הפסדי	פגום	בעייתי ^(ה)	סך הכל ^(ו)	בעייתי ^(ה)	אשראי	אשראי
נטו	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי	אשראי
בגין פעילות לזנים כחול									
ציבור-מסחרי									
חקלאות	80	77	3	74	64	3	3	1	(2)
כרייה וחציבה	4	4	-	4	4	-	-	-	-
תעשייה	9,169	8,703	466	7,906	4,826	466	55	(146)	
בינוי ונדל"ן ^(ז)	11,901	11,291	610	11,456	8,832	610	113	(319)	
חשמל ומים	386	386	-	124	38	-	1	(1)	
מסחר	7,858	7,686	172	7,811	5,109	172	105	(135)	
בתי מלונות ושרותי הארחה ואוכל	1,544	1,501	43	1,537	1,364	43	3	(13)	
תחבורה ואחסנה	351	327	24	210	204	24	4	(14)	
תקשורת ושרותי מחשב	1,736	1,734	2	1,415	686	2	-	(2)	
שרותים פיננסיים	17,795	17,698	97	2,949	1,876	97	15	(56)	
שרותים עסקיים ואחרים	4,962	4,896	66	4,469	3,814	66	6	(12)	
שרותים ציבוריים וקהילתיים	708	628	80	585	322	80	11	(93)	
סך הכל מסחרי	56,494	54,931	1,563	38,540	27,139	1,563	120	(793)	
אנשים פרטיים - הלוואות לדירוג	1,268	1,214	54	1,268	1,212	54	2	(18)	
אנשים פרטיים - אחר	1,054	1,013	41	1,035	889	41	1	(14)	
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	58,816	57,158	1,658	40,843	29,240	1,658	123	(825)	
בנקים בחו"ל	32,527	32,527	-	19,045	17,555	-	3	(4)	
ממשלות בחו"ל	5,648	5,648	-	429	234	-	-	-	
סך הכל פעילות בחו"ל	96,991	95,333	1,658	60,317	47,029	1,658	126	(829)	
סך הכל	461,525	449,777	11,748	385,273	276,132	11,748	472	(4,486)	

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 23,851,470,030, - , 17,485,862,5 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירוג שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירוג שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלוואות לדירוג, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.
- (ח) מספרי ההשוואה סווגו מחדש בעקבות חוזר בנק ישראל מאפריל 2014, בנוגע לאימוץ הוראות "הלמ"ס" לגבי סיווג אחיד של ענפי הכלכלה - 2011, אשר מחליף את הסיווג שנקבע ב-1993.

טבלה 18 - חשיפות סיכון אשראי לפי סוגים עיקריים של חשיפות אשראי^(א) (נדבך 3)

31 בדצמבר			
2014 ^(ב,ג)		2015	
חשיפות סיכון אשראי ברוטו ממוצעות ^(ד)	חשיפות סיכון אשראי ברוטו ^(ד)	חשיפות סיכון אשראי ברוטו ממוצעות ^(ד)	חשיפות סיכון אשראי ברוטו ^(ד)
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
סוג חשיפת אשראי:			
298,174	314,688	311,348	322,511
41,094	37,223	49,471	56,013
16,341	16,789	17,101	17,119
ערביות והתחייבויות על חשבון לקוחות			
124,482	131,819	133,589	130,531
9,157	11,054	10,864	8,653
489,248	511,573	522,373	534,827
סך הכל			

- (א) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי ההפרשות להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (ב) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.
- (ג) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.
- (ד) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ-מאזניים (לדוגמא, שקלול מסגרות לא מנוצלות כאשראי), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמא, על-ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ה) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלה ופיקדונות בבנקים מרכזיים, ולאחר ניכוי התחייבויות בגין עסקות במכשירים נגזרים הכפופים להסכמי CSA.
- (ו) לא כולל את אגרות-החוב הנכללות בתיק הסחיר ולא כולל השקעות בהון של תאגידים פיננסיים.
- (ז) כולל מזומנים, השקעות בתאגידים פיננסיים שלא הופחתו מההון, מקדמות לרשויות המס, מניות ונכסים אחרים ללא צד נגדי כגון בניינים וציוד.
- (ח) שווי הוגן חיובי של נגזרים, לרבות תוספת (Add-On) המשקפת את סכום החשיפה הפוטנציאלית העתידית לאשראי בגין יתרת הערך הנקוב של מכשירים נגזרים ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

טבלה 19 - חשיפה למדינות זרות (נדבך 3)

31 בדצמבר 2015						
חשיפה מאזנית ^(א)						
חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד			חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
חשיפה מאזנית נטו	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים	למשלוחות ^(ג)	במיליוני ש"ח
10,710	11,310	22,020	10,748	2,577	9,652	המדינה
4,872	2,143	7,015	3,022	2,942	39	ארצות הברית
-	-	-	942	635	552	בריטניה
434	101	535	1,194	334	-	צרפת
-	-	-	1,583	1,519	-	שוויץ
621	651	1,272	5,218	4,001	389	גרמניה
16,637	14,205	30,842	22,707	12,008	10,632	אחרות
533	647	1,180	719	943	212	סך כל החשיפה למדינות LDC
-	-	-	408	57	97	סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)

31 בדצמבר 2015						
חשיפה חוץ מאזנית ^(א,ב)			חשיפה מאזנית ^(א)			
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						
תקופת פרעון						
מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון
מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון
מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון	מזל: סיכון
16,036	6,941	-	6,153	299	733	33,687
4,286	1,717	-	3,846	229	247	10,875
1,257	872	-	1,126	8	10	2,129
566	962	-	412	-	-	1,962
1,220	1,882	-	259	-	-	3,102
7,219	2,389	-	3,068	282	294	10,229
30,584	14,763	-	14,864	818	1,284	61,984
1,353	521	-	2,128	199	210	2,407
340	222	-	250	-	-	562

(א) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים. לא כולל רכיבי סיכון חוץ מאזני.
 (ב) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
 (ג) כולל ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
 (ד) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.

31 בדצמבר 2014						
חשיפה מאזנית ^(א)						
חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
חשיפה מאזנית נטו	חשיפה מאזנית	חשיפה מאזנית	לממשלות ^(ג)	לבנקים	לאחרים	במיליוני ש"ח
לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	לפני ניכוי התחייבויות מקומיות				
9,119	9,246	18,365	10,722	6,906	3,631	המדינה
4,880	2,081	6,961	4,759	5,028	240	ארצות הברית
-	-	-	644	1,645	-	בריטניה
1,308	1,035	2,343	1,090	749	-	צרפת
-	-	-	2,635	2,263	-	שוויץ
749	767	1,516	5,409	6,974	781	גרמניה
16,056	13,129	29,185	25,259	23,565	4,652	אחרות
656	714	1,370	1,588	1,513	247	סך כל החשיפה לקבוצת זרות
-	-	-	360	226	-	LDC
-	-	-	-	-	-	סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)
31 בדצמבר 2014						
חשיפה מאזנית ^{(א)(ב)}			חשיפה מאזנית ^(א)			
חשיפה מאזנית מעבר לגבול						
תקופת פרעון						
		סך	סיכון	סיכון	סך כל	
		החשיפה	אשראי	אשראי	החשיפה	
		מזה: סיכון	מאזני	מאזני	המאזנית	
		אשראי חוץ	בעייתי	בעייתי	המאזנית	
		מאזני בעייתי עד שנה	פגומים	פגומים	המאזנית	
		מעל שנה	מאזנית	מאזנית	המאזנית	
						במיליוני ש"ח
15,054	6,205	-	6,279	349	615	30,378
6,117	3,910	9	3,339	385	424	14,907
2,213	76	-	1,151	8	11	2,289
356	1,483	-	398	-	-	3,147
1,280	3,618	-	292	2	2	4,898
5,057	8,107	-	1,802	486	523	13,913
30,077	23,399	9	13,261	1,230	1,575	69,532
2,538	810	-	984	371	406	4,004
93	493	-	39	-	-	586
						סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)

- (א) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים. לא כולל רכיבי סיכון חוץ מאזני.
- (ב) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (ג) כולל ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (ד) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.

טבלה 20 - חשיפות סיכון אשראי לפי צד נגדי ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים^(א) (נדבך 3)

2015						
אשראי ^(ה)	אג"ח ^(ו)	אחרים ^(ז)	ערבוביות והתחייבויות אחרות	עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(ח)	סך הכל ^(ט)	
במיליוני ש"ח						
52,508	38,320	-	321	28	91,177	חובות של ריבוניות
3,838	6,509	-	503	45	10,895	חובות של ישויות סקטור ציבורי
5,691	4,736	-	3,228	2,218	15,873	חובות של תאגידים בנקאיים
-	598	-	-	423	1,021	חובות של חברת ניירות ערך
87,923	2,459	-	48,611	5,908	144,901	חובות של תאגידים
33,354	-	-	37,845	-	71,199	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
42,003	-	-	29,110	29	71,142	חשיפות קמעונאיות ליחידים
16,150	-	-	4,713	2	20,865	הלוואות לעסקים קטנים
81,044	-	-	6,200	-	87,244	משכנתאות לדיור
-	3,391	-	-	-	3,391	איגוח
-	-	17,119	-	-	17,119	נכסים אחרים
322,511	56,013	17,119	130,531	8,653	534,827	סך הכל בגין סיכון אשראי

2014 ^{(ב),(ג)}						
אשראי ^(ה)	אג"ח ^(ו)	אחרים ^(ז)	ערבוביות והתחייבויות אחרות	עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים ^(ח)	סך הכל ^(ט)	
במיליוני ש"ח						
44,842	20,991	-	860	35	66,728	חובות של ריבוניות
4,790	5,393	-	141	48	10,372	חובות של ישויות סקטור ציבורי
14,293	3,966	-	2,428	3,448	24,135	חובות של תאגידים בנקאיים
-	601	-	-	537	1,138	חובות של חברת ניירות ערך
90,659	3,424	-	49,019	6,876	149,978	חובות של תאגידים
31,449	-	-	36,670	-	68,119	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
38,228	-	-	31,258	102	69,588	חשיפות קמעונאיות ליחידים
15,106	-	-	4,575	8	19,689	הלוואות לעסקים קטנים
75,321	-	-	6,868	-	82,189	משכנתאות לדיור
-	2,848	-	-	-	2,848	איגוח
-	-	16,789	-	-	16,789	נכסים אחרים
314,688	37,223	16,789	131,819	11,054	511,573	סך הכל בגין סיכון אשראי

- (א) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי ההפרשות להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (ב) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.
- (ג) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.
- (ד) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ-מאזניים (לדוגמא, שקלול מסגרות לא מנוצלות כאשראי), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמא, על-ידי שימוש בערבוביות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ה) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלה ופיקדונות בבנקים מרכזיים, ולאחר ניכוי התחייבויות בגין עסקות במכשירים נגזרים הכפופים להסכמי CSA.
- (ו) לא כולל את אגרות-החוב הנכללות בתיק הסחיר ולא כולל השקעות בהון של תאגידים פיננסיים.
- (ז) כולל מזומנים, השקעות בתאגידים פיננסיים שלא הופחתו מההון, מקדמות לרשויות המס, מניות ונכסים אחרים ללא צד נגדי כגון בניינים וציוד.
- (ח) שווי הוגן חיובי של נגזרים, לרבות תוספת (Add-On) המשקפת את סכום החשיפה הפוטנציאלית העתידית לאשראי בגין יתרת הערך הנקוב של מכשירים נגזרים ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

טבלה 21 - פיצול התיק לפי תקופה לפרעון ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים^(א) (נדבך 3)

31 בדצמבר 2015					
אשראי ^(ה)	אג"ח ^(ו)	אחרים ^(ז)	אחרות	עסקאות מכשירים פיננסיים נגזרים ^(ח)	סך הכל ^(ד)
145,461	30,131	4,600	77,632	4,425	262,249
80,524	9,220	919	33,373	5,753	129,789
96,114	16,662	4,508	19,526	5,472	142,282
412	-	7,092	-	5,277	12,781
-	-	-	-	(12,274)	(12,274)
322,511	56,013	17,119	130,531	8,653	534,827

31 בדצמבר 2014 ^{(א),(ב)}					
אשראי ^(ה)	אג"ח ^(ו)	אחרים ^(ז)	אחרות	עסקאות מכשירים פיננסיים נגזרים ^(ח)	סך הכל ^(ד)
155,300	16,492	3,336	79,582	9,060	263,770
72,122	8,408	809	34,248	5,738	121,325
86,958	12,323	3,368	17,989	7,111	127,749
308	-	9,276	-	5,352	14,936
-	-	-	-	(16,207)	(16,207)
314,688	37,223	16,789	131,819	11,054	511,573

- (א) אחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (ב) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.
- (ג) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.
- (ד) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ-מאזניים (לדוגמא, שקלול מסגרות לא מנוצלות כאשראי), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמא, על-ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ה) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלה ופיקדונות בבנקים מרכזיים, ולאחר ניכוי התחייבויות בגין עסקות במכשירים נגזרים הכפופים להסכמי CSA.
- (ו) לא כולל את אגרות-החוב הנכללות בתיק הסחיר ולא כולל השקעות בהון של תאגידים פיננסיים.
- (ז) כולל מזומנים, השקעות בתאגידים פיננסיים שלא הופחתו מההון, מקדמות לרשויות המס, מניות ונכסים אחרים ללא צד נגדי כגון בניינים וציוד.
- (ח) שווי הוגן חיובי של נגזרים, לרבות תוספת (Add-On) המשקפת את סכום החשיפה הפוטנציאלית העתידית לאשראי בגין יתרת הערך הנקוב של מכשירים נגזרים ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

טבלה 22 - חובות^(א) - איכות אשראי ופיגורים

31 בדצמבר 2015						
נוסף		בעייתיים ^(ב)				
בפיגור של 30 ועד 89 ימים ^(ה)	בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ד)	סך הכל	פגומים ^(ג)	לא פגומים	לא בעייתיים	
במיליוני ש"ח						
<u>פעילות לווים בישראל</u>						
<u>ציבור - מסחרי</u>						
33	11	15,688	563	420	14,705	בינוי ונדל"ן - בינוי
13	6	24,653	918	553	23,182	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
1	2	9,570	62	13	9,495	שרותים פיננסיים
108	42	67,314	1,502	1,798	64,014	מסחרי - אחר
155	61	117,225	3,045	2,784	111,396	סך הכל מסחרי
481	753	80,633	-	781	79,852	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור ^(ו)
187	105	36,991	60	385	36,546	אנשים פרטיים - אחר
823	919	234,849	3,105	3,950	227,794	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	2,146	-	-	2,146	בנקים בישראל
-	-	262	-	-	262	ממשלת ישראל
823	919	237,257	3,105	3,950	230,202	סך הכל פעילות בישראל
<u>פעילות לווים בחו"ל</u>						
<u>ציבור - מסחרי</u>						
113	4	9,783	434	66	9,283	בינוי ונדל"ן
128	2	18,857	330	368	18,159	מסחרי אחר
241	6	28,640	764	434	27,442	סך הכל מסחרי
4	17	1,581	52	19	1,510	אנשים פרטיים
245	23	30,221	816	453	28,952	סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל
-	-	8,170	-	-	8,170	בנקים בחו"ל
-	-	191	-	-	191	ממשלות בחו"ל
245	23	38,582	816	453	37,313	סך הכל פעילות בחו"ל
1,068	942	265,070	3,921	4,403	256,746	סך הכל ציבור
-	-	10,316	-	-	10,316	סך הכל בנקים
-	-	453	-	-	453	סך הכל ממשלות
1,068	942	275,839	3,921	4,403	267,515	סך הכל

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ג) ככלל, חובות פגומים אינם צוברים הכנסות ריבית.
- (ד) מסווגים כחובות בעייתיים שאינם פגומים. צוברים הכנסות ריבית.
- (ה) צוברים הכנסות ריבית. חובות בפיגור של 30 ועד 89 ימים בסך 503 מיליוני ש"ח סווגו כחובות בעייתיים שאינם פגומים.
- (ו) כולל יתרת הלוואות לדיוור בסך - 144 מיליון ש"ח עם הפרשה לפי עומק פיגור, בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת ההלוואה שטרם הגיע מועד פירעונה.

31 בדצמבר 2014

נוסף		בעייתיים ^(ב)				
בפיגור של 30 ועד 89 ימים ^(ה)	בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ד)	סך הכל	פגומים ^(א)	לא פגומים	לא בעייתיים ^(א)	
במיליוני ש"ח						
<u>פעילות לווים בישראל</u>						
<u>ציבור - מסחרי</u>						
31	9	16,161	579	290	15,292	בינוי ונדל"ן - בינוי
12	5	22,269	1,331	518	20,420	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
12	-	10,006	20	33	9,953 ^(א)	שרותים פיננסיים
81	36	69,669	1,499	3,074	65,096	מסחרי - אחר
136	50	118,105	3,429	3,915	110,761	סך הכל מסחרי
499	768	74,651	-	775	73,876	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור ^(א)
171	89	34,472	100	335	34,037	אנשים פרטיים - אחר
806	907	227,228	3,529	5,025	218,674	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	1,581	-	-	1,581	בנקים בישראל
-	-	294	-	-	294	ממשלת ישראל
806	907	229,103	3,529	5,025	220,549	סך הכל פעילות בישראל
<u>פעילות לווים בחו"ל</u>						
<u>ציבור - מסחרי</u>						
23	4	8,832	500	57	8,275	בינוי ונדל"ן
36	3	18,307	697	259	17,351	מסחרי אחר
59	7	27,139	1,197	316	25,626	סך הכל מסחרי
3	27	2,101	65	20	2,016	אנשים פרטיים
62	34	29,240	1,262	336	27,642	סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל
-	-	17,555	-	-	17,555	בנקים בחו"ל
-	-	234	-	-	234	ממשלות בחו"ל
62	34	47,029	1,262	336	45,431	סך הכל פעילות בחו"ל
868	941	256,468	4,791	5,361	246,316	סך הכל ציבור
-	-	19,136	-	-	19,136	סך הכל בנקים
-	-	528	-	-	528	סך הכל ממשלות
868	941	276,132	4,791	5,361	265,980	סך הכל

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ג) ככלל, חובות פגומים אינם צוברים הכנסות ריבית.
- (ד) מסווגים כחובות בעייתיים שאינם פגומים. צוברים הכנסות ריבית.
- (ה) צוברים הכנסות ריבית. חובות בפיגור של 30 ועד 89 ימים בסך 533 מיליוני ש"ח סווגו כחובות בעייתיים שאינם פגומים.
- (ו) כולל יתרת הלוואות לדיור בסך - 175 מיליוני ש"ח עם הפרשה לפי עומק פיגור, בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואה שטרם הגיע מועד פירעונה.
- (ז) סווג מחדש.

טבלה 23 - תנועה ביתרת חובות פגומים

31 בדצמבר 2015		במיליוני ש"ח	
5,191	יתרת פגומים לתחילת השנה		
878	נוספו לפגומים במהלך השנה		
(294)	עברו מפגומים ללא פגומים במהלך השנה		
(323)	מחיקות חשבונאיות		
7	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות		
(316)	מחיקות חשבונאיות נטו		
(1,224)	אחר		
4,235	יתרת חובות פגומים לסוף השנה ¹		
295	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים		

טבלה 24 - תנועה בהפרשה להפסדי אשראי

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015						
הפרשה להפסדי אשראי						
סך הכל	בנקים וממשלות	אשראי לציבור			מסחרי	(במיליוני ש"ח)
		סך הכל	פרטי אחר	לדיוור		
4,486	4	4,482	652	513	3,317	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
199	(1)	200	309	14	(123)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(1,302)	-	(1,302)	(614)	(12)	(676)	מחיקות חשבונאיות
771	-	771	361	-	410	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(531)	-	(531)	(253)	(12)	(266)	מחיקות חשבונאיות נטו
2	-	2	(1)	(2)	5	התאמות מתרגום דוחות כספיים
4,156	3	4,153	707	513	2,933	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
482	-	482	33	-	449	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
חובות לא פגומים - מידע נוסף						
942	-	942	105	770	67	בפיגור של 90 ימים או יותר ^(א)

(א) מסווגים כחובות בעייתיים שאינם פגומים. צוברים הכנסות ריבית.

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014						
הפרשה להפסדי אשראי						
סך הכל	בנקים וממשלות	אשראי לציבור			מסחרי לדיוור	מסחרי ש"ח
		סך הכל	פרטי אחר	לדיוור		
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה						
4,297	2	4,295	496	498	3,301	
הוצאות בגין הפסדי אשראי						
472	2	470	356	24	90	
מחיקות חשבונאיות						
(1,148)	-	(1,148)	(560)	(10)	(578)	
גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות						
843	-	843	364	-	479	
מחיקות חשבונאיות נטו						
(305)	-	(305)	(196)	(10)	(99)	
התאמות מתרגום דוחות כספיים						
22	-	22	(4)	1	25	
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹						
4,486	4	4,482	652	513	3,317	
מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים ¹						
494	-	494	47	1	446	
חובות לא פגומים - מידע נוסף						
941	-	941	109	775	57	בפיגור של 90 ימים או יותר ^(א)

(א) מסווגים כחובות בעייתיים שאינם פגומים. צוברים הכנסות ריבית.

סיכון אשראי - גילוי לגבי תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית

לצורך שקלול הסיכון של חשיפות המטופלות בגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בדירוגי אשראי של שלוש חברות דירוג אשראי חיצוניות:

- Standard & Poor's Ratings Services
- Moody's Investors Service
- Fitch Ratings

משקלי סיכון לחובות המבוססים על דירוג מדינה, ממשלות, בנקים, חברות נ"ע וישויות סקטור ציבורי, מיוחסים על פי דירוגי Moody's לטווח ארוך.

משקלי סיכון לחובות תאגידיים מדורגים מיוחסים על פי דירוגי טווח ארוך של שלושת החברות, באופן הבא: כאשר לחוב יש דירוג אחד, דירוג זה ישמש לקביעת משקל הסיכון של החוב.

כאשר יש שני דירוגים שניתנו על ידי שתי חברות שונות, שמופו למשקלי סיכון שונים, ייבחר משקל הסיכון הגבוה יותר. כאשר יש שלושה דירוגים, יתייחסו לשני הדירוגים הטובים ביותר ומביניהם יילקח משקל הסיכון המתאים לדירוג הנחות מבין השניים.

סכום היתרות של התאגיד הבנקאי לפני ולאחר הפחתת סיכון אשראי בכל משקל סיכון וכן הפחתה מההון

דירוגי טווח ארוך :

משקל הסיכון			דירוג של חברות הדירוג		
ריבונות	בנקים*	תאגידיים	S&p	Moody's	Fitch
0%	20%	20%	AAA עד AA-	Aaa עד Aa3	AAA עד AA
20%	50%	50%	A+ עד A-	A1 עד A3	A+ עד A-
50%	100%	100%	BBB+ עד BBB-	Baa1 עד Baa3	BBB+ עד BBB-
100%	100%	100%	BB+ עד BB-	Ba1 עד Ba3	BB+ עד BB-
100%	100%	150%	B+ עד B-	B1 עד B3	B+ עד B-
150%	150%	150%	CCC+ או נמוך יותר	Caa1 או נמוך יותר	CCC+ או נמוך יותר

* משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי הגישה המבוססת דירוג מדינה.

דירוגי טווח קצר :

משקל סיכון	דירוג של S&P	דירוג של Moody's	דירוג של Fitch
20%	A-1 + A-1	P-1	F1 + F2
50%	A-2	P-2	F2
100%	A-3	P-3	F3
150%	כל הדירוגים לטווח קצר, הנמוכים יותר	NP	נמוך מדירוג F3

סיכון אשראי בהתאם לגישה הסטנדרטית:

הטבלאות שלהלן מציגות את פירוט חשיפת האשראי על פי משקל הסיכון, תוך פילוח החשיפה בהתאם לצד הנגדי, לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי בגין בטחונות מוכרים.

טבלה 25 - סכום החשיפה לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי^(ב) (נדבך 3):

31 בדצמבר 2015						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	414	-	-	3,098	87,183	חובות של ריבוניות
-	4,596	-	-	6,298	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	5,238	-	-	8,312	1,808	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,021	-	חובות של חברת ניירות ערך
-	1,732	-	-	1,358	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
70,873	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
20,616	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
33,008	14,360	-	37,460	-	-	משכנתאות לדיור
-	51	178	-	3,161	-	איגוח
-	-	-	-	-	3,131	נכסים אחרים
124,497	26,391	178	37,460	23,248	92,122	סך הכל

טבלה 26 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי^(ב) (נדבך 3):

31 בדצמבר 2015						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	414	-	-	3,098	87,183	חובות של ריבוניות
-	4,596	-	-	6,298	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	5,238	-	-	8,312	1,808	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,021	-	חובות של חברת ניירות ערך
-	1,732	-	-	1,357	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
70,867	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
20,604	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
33,007	14,360	-	37,460	-	-	משכנתאות לדיור
-	51	178	-	3,161	-	איגוח
-	-	-	-	-	3,131	נכסים אחרים
124,478	26,391	178	37,460	23,247	92,122	סך הכל

- (א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה שקלול מסגרות לא מנוצלות), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה על ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ב) הפחתה בסיכון האשראי מבטאת סיווג של משקל הסיכון הסופי בין השעורים השונים.

חשיפת אשראי ברוטו ^(א)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
91,177	-	-	-	-	-	-	482
10,895	-	-	-	-	-	-	1
15,873	-	-	-	-	-	34	481
1,021	-	-	-	-	-	-	-
144,901	-	-	-	-	-	2,062	139,749
71,199	-	-	-	-	-	733	70,466
71,142	-	-	-	-	-	196	73
20,865	-	-	-	-	-	160	89
87,244	-	-	-	-	-	219	2,197
3,391	1	-	-	-	-	-	-
17,119	-	-	-	3,147	-	486	10,355
534,827	1	-	-	3,147	-	3,890	223,893

חשיפת אשראי ברוטו ^(א)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
91,177	-	-	-	-	-	-	482
10,895	-	-	-	-	-	-	1
15,873	-	-	-	-	-	34	481
1,021	-	-	-	-	-	-	-
144,029	-	-	-	-	-	1,975	138,965
71,181	-	-	-	-	-	732	70,449
71,104	-	-	-	-	-	196	41
20,787	-	-	-	-	-	160	23
87,238	-	-	-	-	-	219	2,192
3,391	1	-	-	-	-	-	-
17,119	-	-	-	3,147	-	486	10,355
533,815	1	-	-	3,147	-	3,802	222,989

טבלה 27 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולאחר הפחתת סיכון אשראי^(א) (נדבך 3):

31 בדצמבר 2015						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	414	-	-	3,098	93,594	חובות של ריבוניות
-	4,524	-	-	3,093	988	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	5,171	-	-	5,036	1,808	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	864	-	חובות של חברת ניירות ערך
-	1,732	-	-	1,357	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
69,156	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
18,381	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
32,973	14,360	-	37,458	-	-	משכנתאות לדיוור
-	48	178	-	2,374	-	איגוח
-	-	-	-	-	3,131	נכסים אחרים
120,510	26,249	178	37,458	15,822	99,521	סך הכל

טבלה 28 - סכום החשיפה לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי^(א) (נדבך 3):

31 בדצמבר 2014 ^(ג,ד)						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	435	-	-	2,645	63,394	חובות של ריבוניות
-	5,407	-	-	4,964	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	3,223	-	-	19,487	633	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,138	-	חובות של חברת ניירות ערך
-	1,544	-	-	1,039	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
69,232	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
19,403	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
27,891	10,482	-	38,344	-	-	משכנתאות לדיוור
-	160	238	-	2,348	-	איגוח
-	-	-	-	-	2,164	נכסים אחרים
116,526	21,251	238	38,344	31,621	66,191	סך הכל

- (א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה שקלול מסגרות לא מנוצלות), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה על ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ב) הפחתה בסיכון האשראי מבטאת סיווג של משקל הסיכון הסופי בין השעורים השונים.
- (ג) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.
- (ד) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.

חשיפת אשראי ברוטו ^(X)	1250%	650%	350%	250%	225%	150%	100%
97,219	-	-	-	-	-	-	113
8,606	-	-	-	-	-	-	1
12,499	-	-	-	-	-	4	480
864	-	-	-	-	-	-	-
132,236	-	-	-	-	-	1,948	127,199
70,197	-	-	-	-	-	716	69,481
69,395	-	-	-	-	-	194	45
18,557	-	-	-	-	-	154	22
87,202	-	-	-	-	-	219	2,192
2,601	1	-	-	-	-	-	-
17,119	-	-	-	3,147	-	486	10,355
516,495	1	-	-	3,147	-	3,721	209,888

חשיפת אשראי ברוטו ^(X)	ניכוי מרהוון	650%	350%	250%	225%	150%	100%
66,728	-	-	-	-	-	-	254
10,372	-	-	-	-	-	-	1
24,135	-	-	-	-	-	-	792
1,138	-	-	-	-	-	-	-
149,978	-	-	-	-	-	2,215	145,180
68,119	-	-	-	-	-	971	67,148
69,588	-	-	-	-	-	174	182
19,689	-	-	-	-	-	153	133
82,189	-	-	-	-	-	208	5,264
2,848	-	-	-	-	35	-	67
16,789	-	-	-	2,932	-	491	11,202
511,573	-	-	-	2,932	35	4,212	230,223

טבלה 29 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולפני הפחתת סיכון אשראי^(א) (נדבך 3)

31 בדצמבר 2014 (בג"ד)						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	435	-	-	2,645	63,394	חובות של ריבוניות
-	5,407	-	-	4,964	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	3,223	-	-	19,487	633	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	1,138	-	חובות של חברת ניירות ערך
-	1,544	-	-	1,039	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
69,227	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
19,394	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
27,890	10,482	-	38,344	-	-	משכנתאות לדירור
-	160	238	-	2,348	-	איגוח
-	-	-	-	-	2,164	נכסים אחרים
116,511	21,251	238	38,344	31,621	66,191	סך הכל

טבלה 30 - סכום החשיפה לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ולאחר הפחתת סיכון אשראי^(א) (נדבך 3)

31 בדצמבר 2014 (בג"ד)						
75%	50%	40%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח						
-	435	-	-	2,645	68,515	חובות של ריבוניות
-	4,127	-	-	2,760	681	חובות של ישויות סקטור ציבורי
-	3,199	-	-	17,289	633	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	807	-	חובות של חברת ניירות ערך
-	1,544	-	-	920	-	חובות של תאגידים
-	-	-	-	-	-	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
67,119	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
17,043	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
27,833	10,481	-	38,340	-	-	משכנתאות לדירור
-	160	238	-	2,006	-	איגוח
-	-	-	-	-	2,164	נכסים אחרים
111,995	19,946	238	38,340	26,427	71,993	סך הכל

- (א) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה שקלול מסגרות לא מנוצלות), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה על ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
 (ב) הפחתה בסיכון האשראי מבטאת סיווג של משקל הסיכון הסופי בין השעורים השונים.
 (ג) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.
 (ד) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.

חשיפת אשראי ברוטו ^(א)	ניכוי מההון	650%	350%	250%	225%	150%	100%
66,728	-	-	-	-	-	-	254
10,372	-	-	-	-	-	-	1
24,135	-	-	-	-	-	-	792
1,138	-	-	-	-	-	-	-
148,742	-	-	-	-	-	2,135	144,024
68,102	-	-	-	-	-	970	67,132
69,521	-	-	-	-	-	172	122
19,581	-	-	-	-	-	153	34
82,181	-	-	-	-	-	201	5,264
2,848	-	-	-	-	35	-	67
16,789	-	-	-	2,932	-	491	11,202
510,137	-	-	-	2,932	35	4,122	228,892

חשיפת אשראי ברוטו ^(א)	ניכוי מההון	650%	350%	250%	225%	150%	100%
71,750	-	-	-	-	-	-	155
7,569	-	-	-	-	-	-	1
21,860	-	-	-	-	-	-	739
807	-	-	-	-	-	-	-
136,548	-	-	-	-	-	2,092	131,992
66,211	-	-	-	-	-	948	65,263
67,389	-	-	-	-	-	171	99
17,221	-	-	-	-	-	150	28
82,113	-	-	-	-	-	201	5,258
2,506	-	-	-	-	35	-	67
16,789	-	-	-	2,932	-	491	11,202
490,763	-	-	-	2,932	35	4,053	214,804

הפחתת סיכון אשראי - גילויים בגישה הסטנדרטית

לצורך הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בגישה המקיפה לטיפול בביטחונות. מכשירי הביטחון העיקריים המוכרים ככשירים בבנק בגישה הסטנדרטית הם: פקדונות שקליים, פקדונות מט"ח, תוכניות חיסכון ואג"ח ממשלתי. ביטחון יוכר ככשיר כאשר עומד בכללים הנדרשים בניהול בנקאי תקין 203, לרבות, וודאות משפטית, הזכות למימוש בהקדם במקרה כשל ותקפות כלפי צד ג'. הבנק משתמש בכתבי קיזוז העומדים בתנאים הקבועים בניהול בנקאי תקין 203, על מנת להשתמש בחשיפה נטו של הלוואות ופקדונות כבסיס לחישוב הלימות ההון. כמו כן, הבנק משתמש במערך קיזוז (NETTING SET) בהתאם לנספח ג' להוראה 203 בעסקאות נגזרים, כאשר קיימים הסכמי התחשבות דו צדדיים תקפים. על מנת להפחית סיכון אשראי בעסקאות נגזרים, הבנק מתקשר בהסכמי CSA הסכמי קיזוז והתחשבות בנגזרים) והסכמי העברת בטחונות מול בנקים ולקוחות. לצורך החלפת משקל הסיכון של חובות המגובים בערבות למשקל הסיכון של ספק ההגנה בחישוב נכסי הסיכון בגישה הסטנדרטית, הבנק מכיר בעיקר בסוגי הערבויות הבאות ככשירות: ערבות מדינה, ערבות בנקים בארץ וערבות אשראי. כשירות הערבות נקבעת בהתאם לעמידה בתנאי הוודאות המשפטית ובדרישות התפעוליות המפורטות בהוראה.

31 בדצמבר 2015						
חשיפת אשראי		חשיפת אשראי		חשיפת אשראי		
ברוטו לפני הפרשה	ברוטו לאחר הפרשה	סך החשיפה שמכוסה על ידי ערבויות	סך החשיפה שמכוסה על ידי ערבויות	סך החשיפה שמכוסה בבטחון	סך החשיפה שמכוסה בבטחון	
אשראי ^(א)	אשראי ^(א)	שנגרעו	שנוספו	פיננסי כשיר ^(ב)	אשראי נטו ^(ה)	
במיליוני ש"ח						
91,177	91,177	(369)	6,411	-	97,219	חובות של ריבונויות
10,895	10,895	(3,273)	989	(5)	8,606	חובות של ישויות סקטור
15,873	15,873	(2,870)	391	(895)	12,499	חובות של תאגידים בנקאיים
1,021	1,021	-	-	(157)	864	חובות של חברת ניירות ערך
144,901	144,029	(404)	-	(11,389)	132,236	חובות של תאגידים
71,199	71,181	(60)	-	(924)	70,197	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
71,142	71,104	(4)	-	(1,705)	69,395	חשיפות קמעונאיות ליחידים
20,865	20,787	(17)	-	(2,213)	18,557	הלוואות לעסקים קטנים
87,244	87,238	(4)	-	(32)	87,202	משכנתאות לדיור
3,391	3,391	(790)	-	-	2,601	איגוח
17,119	17,119	-	-	-	17,119	נכסים אחרים
534,827	533,815	(7,791)	7,791	(17,320)	516,495	סך הכל

31 בדצמבר 2014 ^{(א),(ב)}						
חשיפת אשראי		חשיפת אשראי		חשיפת אשראי		
ברוטו לפני הפרשה	ברוטו לאחר הפרשה	סך החשיפה שמכוסה על ידי ערבויות	סך החשיפה שמכוסה על ידי ערבויות	סך החשיפה שמכוסה בבטחון	סך החשיפה שמכוסה בבטחון	
אשראי ^(א)	אשראי ^(א)	שנגרעו	שנוספו	פיננסי כשיר ^(ב)	אשראי נטו ^(ה)	
במיליוני ש"ח						
66,728	66,728	(100)	5,121	1	71,750	חובות של ריבונויות
10,372	10,372	(3,480)	682	(5)	7,569	חובות של ישויות סקטור
24,135	24,135	(1,762)	532	(1,045)	21,860	חובות של תאגידים בנקאיים
1,138	1,138	-	-	(331)	807	חובות של חברת ניירות ערך
149,978	148,742	(489)	-	(11,705)	136,548	חובות של תאגידים
68,119	68,102	(147)	-	(1,744)	66,211	חובות בבטחון נדל"ן מסחרי
69,588	69,521	(6)	-	(2,126)	67,389	חשיפות קמעונאיות ליחידים
19,689	19,581	(7)	-	(2,353)	17,221	הלוואות לעסקים קטנים
82,189	82,181	(2)	-	(66)	82,113	משכנתאות לדיור
2,848	2,848	(342)	-	-	2,506	איגוח
16,789	16,789	-	-	-	16,789	נכסים אחרים
511,573	510,137	(6,335)	6,335	(19,374)	490,763	סך הכל

- (א) הנתונים ליום 31 בדצמבר 2014, הוצגו מחדש לרבות שינויים עקב שינוי שיטה חשבונאית לצבירת זכויות עובדים ויישום הוראות המפקח על הבנקים בדבר היוון עלויות תוכנה.
- (ב) ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015.
- (ג) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה שקלול מסגרות לא מנוצלות), לפני הפחתת סיכון אשראי כתוצאה מביצוע פעולות מסוימות (לדוגמה על ידי שימוש בערבויות) ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).
- (ד) לאחר התחשבות במקדמי בטחון.
- (ה) לפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים (לדוגמה שקלול מסגרות לא מנוצלות), לאחר הפחתת סיכון אשראי ולאחר קיזוז עסקות בנגזרים (נטינג).

גילוי כללי לגבי חשיפות שקשורות לסיכון צד נגדי

סיכון האשראי בנגזרים שונה מסיכון האשראי בהלוואות בשל העובדה ששינויים במחירי השוק יכולים להגדיל את חוב הצד הנגדי באופן מהותי. ניצול המסגרות של צד נגדי לוקח בחשבון את השווי העדכני של העסקאות הפתוחות בתוספת של חשיפה פוטנציאלית. כאשר חשיפה פוטנציאלית מוגדרת על פי שינוי שווי העתידי של מלאי העסקות עד למועד בו ניתן לקבל ביטחונות נוספים במסגרת המדיניות להערכת שווי ולניהול בטחונות. בשנים האחרונות התפתחו בשוק הנגזרים מנגנונים להפחתת סיכונים האשראי במסחר בין צדדים נגדיים אשר מעוגנים בהסכמים משפטיים בינלאומיים (כדוגמת ISDA) ומלווים בתהליכי קיזוז בטחונות הדדים בין הצדדים הנגדיים לעסקה (הסכמי CSA). פעילות המסחר הבין-בנקאית מבוצעת רק אל מול צדדים נגדיים מולם הבנק חתום על הסכמים אלו. כמו כן, קיימת מגמה להתקשרות על בסיס דומה מול לקוחות עתירי פעילות.

בהסכמי CSA מול בנקים, מבוצעת התחשבות יומית, בהתאם לנתוני השוק ולחשיפה. הביטחון הוא מסוג מזומן, הסכום נקוב במטבע הקבוע בהסכם. להורדת דירוג האשראי אין השפעה על הדרישה לביטחונות ועל סכום הביטחון, בהתאם להסכמי ISDA מול בנקים.

סיכון WRONG WAY עלה לתודעה לאחר משבר 2008 לו היו חשופים בעיקר גופים שהשקיעו בנגזרי אשראי (לדוגמה: CDS) שהיו קורלטיביים לסיכון האשראי של מפיק נגזר האשראי (סיכון צד נגדי). סיכון זה בלאומי איננו מהותי.

טבלה 32 - יתרות סיכון אשראי של צד נגדי בנגזרים (נדבך 3)

31 בדצמבר 2015		
חשיפות אשראי נטו	יתרת ערך נקוב של נגזרים	
		במיליוני ש"ח
8,587	320,844	חוזי ריבית
7,064	249,151	חוזי מטבע חוץ
5,169	100,923	חוזים בגין מניות
107	687	חוזי סחורות ואחרים
-	-	עסקאות בנגזרי אשראי ^(א)
(12,274)	-	הטבות קיזוז
(3,450)	-	ביטחון כשיר
5,203	671,605	סך הכל

(א) ליום הדוח לא קיימות חשיפות סיכון אשראי בגין הגנה שנמכרה או נקנתה.

31 בדצמבר 2014		
חשיפות אשראי נטו	יתרת ערך נקוב	של נגזרים
		במיליוני ש"ח
10,490	337,888	חוזי ריבית
11,437	302,874	חוזי מטבע חוץ
5,225	95,504	חוזים בגין מניות
109	818	חוזי סחורות ואחרים
-	-	עסקאות בנגזרי אשראי ^(א)
(16,207)	-	הטבות קיזוז
(3,207)	-	ביטחון כשיר
7,847	737,084	סך הכל

(א) ליום הדוח לא קיימות חשיפות סיכון אשראי בגין הגנה שנמכרה או נקנתה.

בבנק לא קיימת פעילות הנובעת מפעילות איגוח של הבנק.

עם זאת, הבנק משקיע בניירות ערך מגובי נכסים דרך פעילות הנוסטרו שלו.

ניירות ערך מגובי נכסים, מאופיינים בפיזור רחב של לווים ולעיתים גם בפיזור ענפי ובין-ענפי. בנוסף, בחלק מהמכשירים קיימת חלוקה לשכבות ברמות סיכון שונות המאפשרות לבנק גמישות בהתאמת השקעה לתיאבון לסיכון.

ההשקעה בסוגים שונים של ניירות ערך מגובי נכסים נבחנות מראש הן בהיבט של התשואה הצפויה והן בהיבטי הסיכונים הגלומים.

טבלה 33 - השקעה בניירות ערך מגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)

31 בדצמבר 2015		
חשיפות איגוח מחדש אשר לא ישמה לגביהן הפחתת סיכון אשראי	חשיפות איגוח מחדש אשר ישמה לגביהן הפחתת סיכון אשראי	יתרת חשיפה כוללת(א)
במיליוני ש"ח		
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS):		
ניירות ערך מסוג העבר באמצעות:		
-	-	11
ניירות ערך מסוג RMBS שקיימת לגביהם ערבות של ממשלת ארה"ב GNMA		
-	-	1,224
ניירות ערך מסוג RMBS שהונפקו על ידי FNM ועל ידי FHLMC		
-	-	790
ניירות ערך אחרים		
-	-	-
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים:		
-	-	4,940
ניירות ערך מסוג RMBS שהונפקו על ידי GNMA, FNMA, FHLM או שקיימת לגביהם ערבות של גופים אלה		
-	-	232
שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות מסוג RMBS		
-	-	271
שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות מסוג CMBS		
-	-	7,468
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)		
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)		
-	-	92
חייבים בגין כרטיסי אשראי		
-	-	-
קווי אשראי לכל מטרה בבטחון דירת מגורים		
-	-	-
אשראי לרכישת רכב		
-	-	4
אשראי אחר לאנשים פרטיים		
-	-	1
אשראי שאינו לאנשים פרטיים		
178	-	2,001
אגרות חוב מסוג CLO		
-	-	-
אחרים		
178	-	2,098
סך הכל מגובי נכסים (ABS)		
178	-	9,566
סך הכל ניירות ערך מגובי נכסים		

טבלה 34 - השקעות בניירות ערך מגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3):*

31 בדצמבר 2015				
דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	סך הכל	הסכום המצטבר של החשיפה		במיליוני ש"ח
		חשיפות איגוח מחדש	חשיפות איגוח	
79	3,164	-	3,164	20%
9	178	178	-	40%
3	48	-	48	50%
-	-	-	-	100%
-	-	-	-	225%
2	1	-	1	1250%
93	3,391	178	3,213	סך הכל

* לא כולל ניירות ערך FNMA, FHLMC אשר משקל הסיכון שלהן הינו 20%. לא כולל ניירות ערך GNMA אשר משקל הסיכון שלהן 0%.

טבלה 35 - השקעה בניירות ערך מגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)

31 בדצמבר 2015	יתרת חשיפה כוללת ^(א)	במיליוני ש"ח
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS):		
ניירות ערך מסוג העבר באמצעות:		
-	GNMA	ניירות ערך מסוג RMBS שקיימת לגביהם ערבות של ממשלת ארה"ב
8	FHLMC ועל ידי FNMA	ניירות ערך מסוג RMBS שהונפקו על ידי
-		ניירות ערך אחרים
-		ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים:
408	GNMA, FNMA, FHLMC	ניירות ערך מסוג RMBS שהונפקו על ידי
5		או שקיימת לגביהם ערבות של גופים אלה
88		שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות מסוג RMBS
88		שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות מסוג CMBS
509		סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)		
12		חייבים בגין כרטיסי אשראי
1		קווי אשראי לכל מטרה בבטחון דירת מגורים
67		אשראי לרכישת רכב
14		אשראי אחר לאנשים פרטיים
-		אשראי שאינו לאנשים פרטיים
-		אגרות חוב מסוג CLO
148		אחרים
242		סך הכל מגובי נכסים (ABS)
751		סך הכל ניירות ערך מגובי נכסים

(א) נכון ליום 31.12.2015 לא קיימות פוזיציות איגוח מחדש בתיק למסחר.

טבלה 36 - השקעות בניירות ערך מגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3)(*):

31 בדצמבר 2015		
דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	הסכום המצטבר של החשיפה במיליוני ש"ח	
4	162	20%
11	168	50%
0	1	100%
1	2	350%
3	2	1250%
19	335	סך הכל

(*) לא כולל ניירות ערך FNMA, FHLMC אשר משקל הסיכון שלהן הינו 20%. לא כולל ניירות ערך GNMA אשר משקל הסיכון שלהן 0%.

השקעה בניירות ערך מגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)

31 בדצמבר 2014		
יורת חשיפה כוללת(א)	חשיפות איגוח מחדש אשר יושמה לגביהן הפחתת סיכון אשראי	חשיפות איגוח מחדש אשר לא יושמה לגביהן הפחתת סיכון אשראי
במיליוני ש"ח		
ניירות ערך מגובי משכנתאות		
ניירות ערך מסוג העבר		
18	-	-
ניירות ערך מסוג RMBS שקיימת לגביהם ערבות של ממשלת ארה"ב GNMA		
1,558	-	-
ניירות ערך מסוג RMBS שהונפקו על ידי FNM ועל ידי FHLMC		
-	-	-
ניירות ערך אחרים		
-	-	-
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים:		
3,263	-	-
ניירות ערך מסוג RMBS שהונפקו על ידי GNMA, FNMA, FHLM או שקיימת לגביהם ערבות של גופים אלה		
724	-	-
שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות מסוג RMBS		
20	-	-
שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות מסוג CMBS		
5,583	-	-
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)		
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)		
93	-	-
חייבים בגין כרטיסי אשראי		
2	-	2
קווי אשראי לכל מטרה בכטחון דירת		
-	-	-
אשראי לרכישת רכב		
4	-	-
אשראי אחר לאנשים פרטיים		
1	-	-
אשראי שאינו לאנשים פרטיים		
2,004	-	338
אגרות חוב מסוג CLO		
-	-	-
אחרים		
2,104	-	340
סך הכל מגובי נכסים (ABS)		
7,687	-	340
סך הכל ניירות ערך מגובי		

השקעות בניירות ערך מגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3):^(*)

31 בדצמבר 2014					
הסכום המצטבר					
של החשיפה					
דרישות ההון בגין	סך הכל	חשיפות איגוח	חשיפות איגוח	במיליוני ש"ח	
חשיפות איגוח					
59	2,348	-	2,348	20%	
12	238	238	-	40%	
10	160	-	160	50%	
8	67	67	-	100%	
10	35	35	-	225%	
99	2,848	340	2,508		סך הכל

(*) לא כולל ניירות ערך FNMA, FHLMC אשר משקל הסיכון שלהן הינו 20%. לא כולל ניירות ערך GNMA אשר משקל הסיכון שלהן 0%.

השקעה בניירות ערך מגובי נכסים לפי סוגי חשיפה (נדבך 3)

31 בדצמבר 2014	
יתרת חשיפה	
כוללת ^(א)	
במיליוני ש"ח	
ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS):	
ניירות ערך מסוג העבר באמצעות:	
-	ניירות ערך מסוג RMBS שקיימת לגביהם ערבות של ממשלת ארה"ב GNMA
248	ניירות ערך מסוג RMBS שהונפקו על ידי FNMA ועל ידי FHLMC
-	ניירות ערך אחרים
-	ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים:
775	ניירות ערך מסוג RMBS שהונפקו על ידי GNMA, FNMA, FHLMC או שקיימת לגביהם ערבות של גופים אלה
6	שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות מסוג RMBS
111	שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות מסוג CMBS
1,140	סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)	
18	חייבים בגין כרטיסי אשראי
1	קווי אשראי לכל מטרה בבטחון דירת מגורים
78	אשראי לרכישת רכב
16	אשראי אחר לאנשים פרטיים
47	אשראי שאינו לאנשים פרטיים
-	אגרות חוב מסוג CLO
138	אחרים
298	סך הכל מגובי נכסים (ABS)
1,438	סך הכל ניירות ערך מגובי נכסים

(א) נכון ליום 31.12.2014 לא קיימות פוזיציות איגוח מחדש בתיק הסחיר

השקעות בניירות ערך מגובי נכסים לפי משקל סיכון (נדבך 3):^(*)

31 בדצמבר 2014		
דרישות ההון בגין חשיפות איגוח	הסכום המצטבר של החשיפה במיליוני ש"ח	
6	224	20%
11	181	50%
1	5	100%
1	3	350%
3	2	1250%
22	415	סך הכל

(*) לא כולל ניירות ערך FNMA, FHLMC אשר משקל הסיכון שלהן הינו 20%. לא כולל ניירות ערך GNMA אשר משקל הסיכון שלהן 0%.

סיכוני שוק

סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוזי מאזניות הנובע משינוי בשווי הוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי שוק (שינוי ברמת מחירים בשווקים שונים, תנודתיות בשיעורי ריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות ומדדים כלכליים נוספים). החשיפה לסיכוני שוק מתבטאת בתוצאות העסקיות, בשווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות, בהון העצמי ובתזרימי המזומנים.

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק כוללים (ראה הרחבה בהמשך) -

- סיכון הריבית, שהינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון אשראי במטבעות השונים, בשל הפערים בין מועדי שינוי הריבית או הפירעון של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה, כמוקדם מביניהם. כמו כן, הסיכון עשוי לנבוע ממתאם לא מושלם בשינויים של שיעורי הריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור מחדש שלהם.
- סיכון הבסיס, אשר מתבטא בהפסד שעלול להתרחש כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש שבין שווי הנכסים להתחייבויות, כולל השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה.
- סיכון אשראי סחיר, הנובע מהתנודתיות במרווחי אשראי הנגזרים מיכולת החזר החוב של מנפיק המכשיר ומשינויים ברמת הסיכון הכוללת של מכשירי חוב סחירים.
- סיכון ההשקעה במניות ובקרנות, אשר נובע מירידת ערך של ההשקעה במניות או בקרנות או ירידה ברווחים/דיבידנדים שהם מעבירים לקבוצה.

מבנה ארגוני ואחריות ניהול סיכוני שוק

הבנק מיישם את הוראות המפקח על הבנקים בנושא ניהול סיכוני השוק והנזילות של הקבוצה, במסגרתן נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה" -

קו ההגנה הראשון - חטיבת שוקי הון

אחראית על נטילת הסיכון תוך כדי ניתוחו והבנתו לאורך חיי העסקה. החטיבה עוסקת בניהול הנוסטרו של הבנק ובהפעלת כלל חדרי העסקות בבנק לצורך מסחר ותיווך במטבעות, בריביות, בנגזרים ובניירות ערך. בנוסף, עוסקת החטיבה בניהול פיננסי הכולל פיתוח מוצרים פיננסיים ומוצרי השקעה וניהול הנכסים וההתחייבויות של הקבוצה. כמו כן, אחראית החטיבה על ניהול הקשר עם מוסדות פיננסיים בחו"ל, על מתן שירות ללקוחות הפועלים בשוקי ההון והכספים, לרבות ללקוחות מוסדיים וניהול בקרת סיכונים שוטפת של כל הפעילויות דלעיל. בנוסף לתהליכי הבקרה בתוך חדרי העסקות, מבוצעת בקרה שוטפת אחר הפעילות - בהיבטי סיכוני שוק, סיכונים תפעוליים וסיכוני מעילות והונאות, על-ידי חדר תיכון באגף לניהול סיכונים בחטיבה. לצד החטיבה לשוקי הון כ"קו ראשון" פועלת זרוע ההשקעות של לאומי - "לאומי פרטנרס".

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול סיכונים

באחריות החטיבה לבחון את ניהול סיכוני השוק והנזילות בראייה כוללת תוך מעורבות בהערכת הסיכונים במוצרים ופעילויות חדשות, גיבוש מדיניות סיכון ומגבלות סיכון בראיית כלל תיק הנוסטרו, ההשקעות הריאליות של הבנק ותיק

הפנסיה. לפתח ולאטגר את הערכת הסיכון בעסקאות ופעילויות מהותיות כגון אישור של מוצרים, השקעות, עסקאות חדשות, פיתוח מתודולוגיות וכיצוע של תרחישי קיצון ועוד.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

תפקידה לבחון בדיעבד, את תקינותם ויעילותם של תהליכי ניהול הסיכונים בקו הראשון והשני ולחשוף חולשות בבקורות הפנימיות.

ניהול סיכונים שוק נדון בועדות למיניהן:

- ועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון - אחת לרביע מתקיים בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון דיון על מסמך הסיכונים של החטיבה לניהול סיכונים הכולל את החשיפות לסיכונים שוק והשינוי במוקדי הסיכון. מדווחת תמונת המצב של עמידה במגבלות ברמת הקבוצה וכן הנזק שיכול להיווצר לבנק מתרחישי קיצון. בנוסף, כל פעילות חדשה במכשירים פיננסיים בעלת מהותיות גבוהה, מובאת לדיון ואישור הועדה במסגרת נוהל "מוצר חדש". כמו כן, המדיניות לניהול סיכונים שוק מובאת לדיון ואישור הועדה והמלצות וועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים מובאת לאישור מליאת הדירקטוריון.
- הוועדה לניהול נכסים, התחייבויות והשקעות פיננסיות (ALCO) בראשות המשנה למנכ"ל אחראית לניהול הנכסים וההתחייבויות וההשקעות הפיננסיות בהתאם להחלטות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מתן דגש למבנה המאזן, מחירי המעבר, הנזילות הנדרשת והשקעת עתודות הנזילות, מבנה ההון ומדיניות גיוס המקורות ועמידה במגבלות ומדיניות הקבוצה.
- ועדת סיכונים עליונה בראשות המנכ"ל - הדנה בנושאים מהותיים הקשורים לסיכונים שוק לאחר שנידונו בוועדת סיכונים שוק עליונה.
- הועדה לניהול סיכונים שוק עליונה בראשות מנהלת הסיכונים הראשית בוחנת אירועים ומגמות בשווקים אשר עשויים להשפיע על הבנק. באחריותה לדון ולאשר את מדיניות ומגבלות הסיכון - טרום הבאתם לדיון ואישור הדירקטוריון, לנטר את העמידה במגבלות האמורות, לאשר את המתודולוגיה למדידת החשיפות, לסיכונים שוק בקבוצת לאומי.

מדיניות ניהול סיכונים השוק

מדיניות ניהול סיכונים השוק מהווה ביטוי לאסטרטגיית סיכון השוק של הקבוצה. זאת, לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכונים השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכויים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה. כל זאת בהתחשב בהיקף הפעילות, במגבלות ובעלויות של פעולות החיסוי, בשינויים החלים בסביבה העסקית בארץ ובעולם, בהנחיות ובדרישות של בנק ישראל, ובהתפתחויות החלות בעולם בנושא המדידות ושיטות הניהול של הסיכונים והתאמתן לצרכי הקבוצה והבנק.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה. מדיניות ההשקעות וניהול סיכונים השוק לשנת 2016, כוללת התאמות לדרישות רגולציה בנוגע לסיכון הנזילות, סיכון הריבית ומדידת הערך בסיכון (VaR), וכן התאמות נדרשות להוראת חוק וולקר האמריקאי, אשר הינו חלק מרפורמת Dodd-Frank שנועדה לשמור על יציבות המערכת הפיננסית האמריקאית.

במסגרת המדיניות לניהול סיכוני השוק נקבעו מגבלות דירקטוריון לכל גורם סיכון שוק מהותי, אשר חלקו מפורטות בהמשך. כמו כן, נקבעו מגבלות ברמת מנהלת סיכונים ראשית ומגבלות נוספות המשלימות למגבלות אלו.

החשיפות לסיכוני שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכוני שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכוני השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים - התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרה מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקות נגזרים בפעילות הסחירה. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקות אשר אינן כלולות בתיק למסחר.

החל מיום 1 בינואר 2015 הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל, שבמרכזם שינוי שיעור ההיוון של ההתחייבויות הפנסיוניות. ניהול סיכוני השוק בגין המחוייבות לעובדים מבוצע בחלקו במסגרת התיק הבנקאי ובחלקו הנוסף מנוהל באופן נפרד ועצמאי כחלק מניהול "נכסי תוכנית", אשר נועדו לשאת תשואה לאורך זמן, במטרה לשרת את ערך ההתחייבות. ההתחייבות הפנסיונית היא זרם המושפע משינויים בפרמטרים דמוגרפיים, באינפלציה, בשכר הקובע לפנסיה ועוד. המחוייבות האקטוארית לעובדים, בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. השפעת שינויים אלה על הון הבנק גבוהה. מנגד, ההשקעה ב"נכסי התוכנית" נועדה לשרת חלק ממחוייבות זו, והיא מבוצעת באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות.

מדיניות ניהול סיכוני השוק כוללת מגבלות, בהתאם לתיאבון הסיכון, על החשיפות הפיננסיות. מגבלות אלו נועדו להגביל את הנזק שעלול להיגרם כתוצאה משינויים לא צפויים בגורמי הסיכון השונים הקיימים בשווקים כגון שיעורי הריבית, אינפלציה, שערי חליפין, מרווחי אשראי סחיר ומחירי מניות. המגבלות שנקבעו ברמת הקבוצה כוללות את כל חברות הבת בארץ ובחו"ל.

התיק למסחר

סיכוני השוק בתיק למסחר נובעים מפעילות הבנק כעושה שוק, כמתווך וכמנהל פוזיציות עבור הנוסטרו וזאת, במטרה להפיק רווחים ממסחר, תוך מתן מענה מהיר לשינויים בשווקים.

- פעילות המט"ח והנגזרים בלאומי הינה חלק משוק גלובלי, משוכלל, בעל נזילות ומחזורי מסחר גבוהים מאוד. לאומי סוחר במגוון רחב מאוד של נגזרים בנכסי בסיס שונים: מטבע, ריבית, מדד, סחורות וני"ע. עיקר הפעילות מבוצעת במכשירים נפוצים ונזילים מאוד בשוק המקומי והעולמי. מתוך מסגרת המגבלות שקובע הדירקטוריון על שיעור החשיפה המקסימאלי לסיכוני שוק, מוקצות מסגרות לפעילות זו, אשר מהוות שיעור נמוך ביחס לסך חשיפות השוק של הבנק.
- חדר עסקות מט"ח ונגזרים פועל כעושה שוק במטבעות בריביות, במכשירים נגזרים שונים ובאג"ח ממשלת ישראל לטובת מתן שירותי מסחר מיידים ללקוחות הפעילים במכשירים אלו. פעילות זו חושפת את הבנק לסיכוני שוק (כגון סיכוני שע"ח, סיכוני אופציות וסיכוני ריבית) ולפיכך הפעילות מנוהלת ומנוטרת בהתאם למגבלות שאושרו על ידי ועדת ניהול סיכוני שוק. בשל אופי הפעילות הדינאמי, מגבלות אלו מנוטרות בצורה שוטפת לפחות אחת ליום על ידי החדר התיכון. החשיפות בדסק האופציות נמדדות ומנוהלות על בסיס מדדי רגישות מקובלים.

- הפעילות בנגזרים מבוצעת מול לקוחות עסקיים, מסחריים, מוסדיים (כדוגמת חברות בטוח, קופות גמל וקרנות), ולקוחות בנקאות פרטית ומול מוסדות פיננסיים. עיקר הפעילות של חדרי העסקות מול הלקוחות המוסדיים הינה בתחום הנגזרים. הפעילות מנוהלת ברובה למול בטחונות נזילים. המודלים המשמשים לחישוב דרישת הביטחונות זהה למדיניות הקיימת עבור כל לקוחות הבנק. יחד עם זאת דרישת הבטחונות עבור נגזרים סחירים עשויה להיות נמוכה ביחס לכלל הלקוחות, מאחר וסיכון האשראי נמוך בגינם, לאור היותם כפופים להוראות רגולטוריות ופיקוח הדוק עם חלון צר ביותר בין מועד הדרישה לקבלת ביטחונות נוספים לבין מועד הקבלה בפועל, אולם לא תפחת מהמינימום הנדרש על ידי הבורסה הרלבנטית בארץ או בחו"ל.
- בחדרי עסקות נוסטרו למסחר מתקיימת פעילות יזומה במסגרתה נלקחות חשיפות יזומות לריבית, מט"ח וסיכוני אשראי סחיר. בנוסטרו שקלים עיקר החשיפה הינו לאגרות חוב של ממשלת ישראל ובנוסטרו מט"ח עיקר החשיפה הינו לאג"ח זרות של מדינות, בנקים, חברות ואגרות חוב מגובות נכסים. פעילות זו מנוהלת ומנוטרת בצורה שוטפת לפחות אחת לשבוע, בהתאם למגבלות שחלקן אושרו על ידי הדירקטוריון וחלקן על ידי מנהלת הסיכונים הראשית. כל המגבלות תוקפו על ידי החטיבה לניהול סיכונים.

סיכוני השוק בתיק למסחר מזוהים, מנוטרים, ומבוקרים אל מול המגבלות באופן שוטף על ידי חדר תיכון בתדירות שבטיקה מבוצעת לפחות אחת ליום.

התיק הבנקאי

סיכוני השוק בתיק הבנקאי נובעים מפעילות הבנק בעסקי הליבה (בעיקר אשראי, פיקדונות והשקעה בניירות ערך בתיק הזמין). הסיכונים המרכזיים בתיק הינם סיכון הריבית וחשיפות הבסיס. הכלים העיקריים לניהול החשיפות בתיק הבנקאי הינם מדיניות המחירים, ניהול תיק הנוסטרו הזמין, הנפקת מכשירי חוב וגידור באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים. מדיניות הגידורים מאפשרת לצמצם ו/או להרחיב, במידת הצורך, את הסיכונים על ידי שינוי הפוזיציה בה הבנק נמצא ובהתאם לתיאבון הסיכון שהוגדר על ידי הדירקטוריון.

מדיניות ההשקעה

פעילות הנוסטרו בלאומי מהווה כלי מרכזי לניהול הנכסים וההתחייבויות, מאזני ההצמדה, ניתוב ההון החשוף וליצירת רווח. הניהול מבוצע בראייה כוללת, לרבות התייחסות למכלול הסיכונים וההזדמנויות ובכלל זה תיקי הנוסטרו. ההחזקות הריאליות והנכסים וההתחייבויות בתיק הפנסיה. כמו כן, הניהול כפוף למגבלות תאבון הסיכון שנקבעות על ידי הדירקטוריון ולהקצאת ההון הנדרשת על פי כללי באזל. הסיכונים המרכזיים הגלומים בפעילות ההשקעות הינם סיכוני ריבית, אשראי, נזילות ובסיס.

במטרה לשמור על יציבות ורמת נזילות גבוהה, ניהול הנכסים נעשה תוך נטילת סיכון נמוך עד בינוני בחלק העיקרי של ההשקעות והפעילויות, ונטילת סיכון גבוה יותר בחלק מצמצם של ההשקעות והפעילויות. כחלק ממדיניות זו נשמרת רמת פיזור גבוהה בין מוצרים, מדינות, סוגי סיכון וחשיפה לצדדים נגדיים. לאומי חשוף בתיקי הנוסטרו לסיכוני אשראי ושוק של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים בארץ ובחו"ל. בנוסף הבנק משקיע באופן מוגבל גם במכשירים מגובי נכסים (כגון MBS, CLO, ABS ואחרים) וכמו כן בקרנות ומניות בעלי פיזור גבוה.

מדיניות החשיפה הקבוצתית למוסדות פיננסיים זרים ולמדינות הינה חלק ממדיניות ניהול סיכוני השוק וסיכוני האשראי הסחיר. מדיניות זו מגדירה קווים מנחים, מגבלות סיכון (לימיטים) על חשיפות האשראי/צד נגדי וסמכויות. במדיניות נקבע כי עיקר החשיפות יהיה לבנקים גדולים בעלי חשיבות סיסטמית למדינתם ולבנקים בעלי איכות אשראי גבוהה יחסית בדגש על פיזור התיק. ניהול הסיכונים בחשיפה למוסדות פיננסיים ולמדינות מתבצע באמצעות ועדות אשראי בניהול החטיבה לשוקי הון ובהשתתפות החטיבה לניהול סיכונים. בחטיבה לניהול סיכונים מתבצע

מעקב אחר איכות התיק, ונערכים ניתוחי סיכון ותרחישים לבחינת מוקדי הסיכון אשר נידונים בוועדת סיכוני שוק עליונה ובוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון.

עבור השקעה בגופים שעיקר עיסוקם הינו במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות בחסר (Hedge Funds) נקבעו מגבלות כמותיות להיקף ההשקעה בהתאם לפרופיל הסיכון. בנוסף, מבוצעות בדיקות נאותות רחבות ומתקיימים מעגלי בקרה וממשל תאגידי, המבוססים על מנגנוני דיווח ומדידה.

כחלק מבחינת פרופיל הסיכון הכולל הבנק מבצע מעקב וניטור שוטף של החשיפות לסיכוני שוק וההפסדים העשויים לקרות בתרחישים שונים ובכלל זה תרחישים קיצוניים, וזאת, במטרה לשקף את כלל סיכוני השוק בראיה הוליסטית - ריבית, בסיס, מרווחי אשראי, מניות וקרנות.

לאומי הגדיר מנגנונים להתרעה בעקבות התפתחויות חריגות במצב החשיפות ו/או בשווקים ביניהם -

- קביעת ספי דיווח בגין חריגה ממגבלות כמותיות, אופן הדיווח ומתן חלופות לטיפול בחריגה.
 - מנגנוני מעקב (Watch List) ודגלים אדומים אשר עוקבים אחר התפתחויות בשווקים, עמידה במגבלות, שינויים בנכסים וכיו"ב. מנגנונים אלו, מנוטרים בחלקם על ידי היחידות העסקיות (קו הגנה ראשון) וחלקם על ידי חטיבה לניהול סיכונים (כקו הגנה שני)
- ללאומי תוכניות מגירה מפורטות הכוללות תוכניות פעולה בעת התממשות טריגרים שנקבעו מראש.

לאומי עוקב מקרוב אחר שווי הניירות שעלולים להיפגע מתנודות בשווקים או מהרעה באיכות הגוף המנפיק. באם יוחלט שירידת מחיר נייר ערך הינה ירידה פרמננטית, על פי הקריטריונים שנקבעו תבוצע הפרשה לרווח והפסד.

טבלה 37 - דרישות הון בגין סיכוני שוק (נדבך 3)

31 בדצמבר		
2014	2015	במיליוני ש"ח
דרישות הון^(א) בגין:		
948	546	סיכוני ריבית
169	34	סיכון מחירי מניות
200	56	סיכון שער חליפין
38	15	אופציות
1,355	651	סך דרישות הון בגין סיכוני שוק

(א) לפי 12.6% ו-12.5% בהתאם ליחס המזערי הנדרש ליום 31 בדצמבר 2015 וליום 31 בדצמבר 2014 בהתאמה.

בטבלה לעיל מוצגות דרישות הון בגין החשיפה לסיכוני שוק על פי הגישה הסטנדרטית, המשקפת רק חלק מהחשיפות לסיכוני שוק.

הלימות הון הרגולטורית מחושבת על -

- סיכוני ריבית, סיכוני אופציות וסיכון ספציפי בתיק למסחר, אשר במסגרתו מבוצעת פעילות חדרי העסקות, עשיית שוק וניהול פוזיציות בתיק הנוסטרו.

- סיכוני מטבע.
- סיכוני מניות.
- סיכון אשראי בתיק הנוסטרו הזמין, המנוהל במסגרת התיק הבנקאי ומהווה כלי מרכזי בניהול הנכסים וההתחייבויות, מאזני ההצמדה של הבנק וניתוב ההון החשוף.

סיכוני השוק אליהם חשוף הבנק

סיכון בסיס/שער חליפין

על פי כללי החשבונאות, ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שהשקעה של ההון במגזר שאינו המגזר השקלי הלא צמוד, מוגדרת כחשיפת בסיס. החשיפה לסיכוני הבסיס נמדדת כאחוז מההון החשוף של הקבוצה. ההון החשוף ברמת הבנק, כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות מוחזקות, למעט השקעות בחברות בנות בחו"ל אשר ממומנות ממקורות במטבע חוץ ולכן אינן מנוכות מההון. ברמת הקבוצה, ההון החשוף כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות כלולות. מגבלות חשיפת הבסיס שמאשרות על ידי הדירקטוריון, נקבעות על פי שיקולי תשואה צפויה וסיכון, ומחולקות בין חדרי המסחר, ALM וחברות הבנות. חברות הבנות בחו"ל ובארץ מנהלות חשיפות בסיס בהיקפים נמוכים, על בסיס המדיניות המעוגנת בהחלטות הדירקטוריונים, ובתאום עם הבנק בארץ. לשינויים בשער החליפין השפעה על שעור המס האפקטיבי, הואיל והפרשי השער בגין השקעות בחו"ל אינם מובאים בחשבון בבסיס ההכנסה לצורך חישוב הפרשה למס, שלא כמו הפרשי השער בגין מקורות המימון בגינם. כנגד חשיפת המס הנובעת מהפרשי השער בגין השקעות בחו"ל המוגדרות כיחידות שמטבע הפעילות שלהן זהה לשקל מבצע הבנק עסקאות חיסוי.

טבלה 38 - להלן החשיפה הכלכלית בפועל ברמת הקבוצה, ובהשוואה למגבלות שקבע הדירקטוריון. הנתונים מוצגים במונחים של אחוז מההון החשוף:

המצב בפועל		
31 בדצמבר		
2014	2015	
ב-%		
(1.2)	(19.3)	לא צמוד
3.9	19.5	צמוד מדד *
(2.7)	(0.2)	מטבע חוץ

* החשיפה אינה מביאה בחשבון את השפעת רצפות מדד על ההון המושקע במגזר.

במהלך שנת 2015 שיעור ההון המושקע בממוצע על פני השנה במגזר הצמוד למדד היה כ-20.7%, שיעור זה נע במהלך השנה בין עודף של 7.2% ל-26.6% מההון החשוף. למגזר המט"ח נותב הון בשיעור נמוך יחסית ולכן ההשפעה של שינוי בשערי חליפין על הרווח אינה מהותית.

בשנת 2015, עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה בבסיס שאושרו על ידי הדירקטוריון.

טבלה 39 - להלן הרגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים ליום 31 בדצמבר 2015. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על הון הבנק וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחופף מאזניים:

דולר	אירו	ליש"ט	פר"ש	יין	
במיליוני ש"ח					
19	(7)	6	(3)	(4)	עלייה של 5% בשע"ח
59	(11)	13	(7)	(8)	עלייה של 10% בשע"ח
(3)	6	(5)	4	4	ירידה של 5% בשע"ח
-	19	(10)	7	8	ירידה של 10% בשע"ח

המעקב אחר חשיפות הבסיס נעשה על בסיס יומי, הן נידונות אחת לשבוע בפורום ייעודי בראשות ראש חטיבת שוקי הון ובוועדת ALCO ומדווחות בדו"ח מנכ"ל ובדו"ח הסיכונים.

מניות

הבנק הגדיר מדיניות השקעה של הקבוצה לרבות קביעת מגבלות להיקף ההשקעה הכולל ובחברה בודדת, תמהיל ההשקעה ורמות הסיכון השונות בין סוגי ההשקעות הריאליות

עיקר ההשקעה במניות הנה חלק מניהול תיק ההשקעות הריאליות בקבוצה.

פעילות השקעה במניות בנוסטרו מבוצעת באמצעות השקעה במדדים או בקרנות.

הגדרת מטרות ההשקעה בהשקעות ריאליות:

- השגת תשואה עודפת בהשוואה להשקעה פיננסית של הנוסטרו.
- השאת ערך ההשקעה והשגת תנאי השקעה עודפים על ידי מינוף המוניטין של קבוצת לאומי.
- הרחבת פיזור סיכונים וגיוון מקורות ההכנסה של הקבוצה.
- השטחת התנודתיות של תיק הנוסטרו (פערי זמן)

מבנה התיק מתחלק ל-3 קבוצות משנה:

- השקעות אסטרטגיות בהן הבנק מתכנן להחזיק לזמן ארוך.
- השקעות לטווח זמן בינוני.
- השקעות בחברות צמיחה (חברות בהתחלת דרכן).

הרישום החשבונאי

ההשקעות נרשמות בתיק ניירות ערך זמינים למכירה. כאשר ההשקעה הינה השקעה בחברה כלולה היא נרשמת בסעיף השקעות בחברות כלולות.

טבלה 40 - היתרה המאזנית של ההשקעה במניות בתיק הבנקאי (נדבך 3)

31 בדצמבר		
2014	2015	
ערך במאזן		
במיליוני ש"ח		
1,596	1,050	מניות סחירות בתיק הזמין
1,584	1,653	מניות לא סחירות בתיק הזמין
3,180	2,703	סך הכל

סיכון הריבית

סיכון הריבית הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון אשראי במטבעות השונים, בשל הפערים בין מועדי שינוי הריבית או הפירעון של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד ממגזרי הצמדה, כמוקדם מביניהם.

מדיניות החשיפות בריבית הנה להגביל את מידת ההשפעה של שינויים אפשריים בריבית על השחיקה הפוטנציאלית של השווי הכלכלי¹ ושל הרווח המימוני לשנה הקרובה. החשיפה של הרווח לריבית מושפעת מהפעילות בעסקות נגזרים ותיק ני"ע למסחר.

קיימים סיכונים ריבית מובנים הנובעים מאי הוודאות בגורמי שוק שלא ניתנים לגידור אך מובנית בפעילות הבנקאית. הסיכון כולל אופציות התנהגותיות גלומות בהלוואות ופיקדונות שאינן ניתנות לגידור (כדוגמת אופציות פירעון מוקדם).

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפרעונות המוקדמים במשכנתאות. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכונים הריבית, גם בשל הגידול המשמעותי ביתרות בשנים האחרונות.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעליה והן לירידת ריבית בכלל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית, ולכן החישוב המבוצע נעשה מבלי לשנות את מבנה הנכסים וההתחייבויות. במידה והריבית תהיה שלילית באופן מובהק המבנה של הנכסים וההתחייבויות ישתנה בהכרח.

המעקב אחר חשיפות הריבית נעשה על בסיס דו שבועי, הן נידונות אחת לשבועיים בפורום ייעודי בראשות ראש חטיבת שוקי הון ובעדת ALCO ומדווחות בדו"ח מנכ"ל בדו"ח הסיכונים.

¹ השווי הכלכלי של ההון מוגדר כהפרש בין הערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות. בחישוב הערך הנוכחי מנכים את התזרימים בעקום התשואה חסר סיכון אשראי ואת התזרימים המט"חיים בלייבור.

טבלה 41 - להלן תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני מס ובמיליוני ש"ח)* השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש:

תרחיש	ליום 31 בדצמבר 2015		ליום 31 בדצמבר 2014	
	עליה ב-1%	ירידה ב-1%	עליה ב-1%	ירידה ב-1%
במט"י				
תיק בנקאי	(641)	708	(468)	517
תיק למסחר	(87)	111	(113)	123
במט"ח				
תיק בנקאי	(32)	(74)	23	(84)
תיק למסחר	7	(33)	(108)	108
השחיקה הפוטנציאלית ברווח השנתי				
	ליום 31 בדצמבר 2015		ליום 31 בדצמבר 2014	
	בפועל			
סך הכל	379		106	

* היקף החשיפה מתעלם מקיומה של רצפת ריבית בשיעור של 0% על הפיקדונות. ככל שהריבית ממשיכה לרדת ומתקרבת לאפס, הפגיעה ברווח הפיננסי גבוהה יותר שכן כל הורדת ריבית על-ידי בנק ישראל מתבטאת רק בהורדת הריבית על האשראי ולכן בהקטנת מרווחים ושחיקת רווחיות הבנק.

טבלה 42 - להלן חשיפת ההון לעליה/ירידה מידי בריבית (לפני השפעת המס).

חשיפה במט"י		חשיפה במט"ח	
ליום 31 בדצמבר 2015			
לעליה של 1%	לירידה של 1%	לעליה של 1%	לירידה של 1%
1,472	(1,895)	(292)	182
חשיפת ההון לעליה/ירידה מידי בריבית*			

* מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטוארית לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית אשר נאמדת בירידה בשווי הנכסים של כ-120 מיליון ש"ח בתרחיש עליה של 1% בריבית. כמו כן, המדידה אינה כוללת את ההשפעות של הוראות המעבר של תקן זכויות עובדים, לפיהן מחושב יחס הלימות ההון.

עם יישום תקן זכויות עובדים, והיוון המחויבות האקטוארית לעובדים לפי ריביות שוק, גדלה רגישות הון הבנק לשינויים בריבית. במטרה לצמצם את התנודתיות בהון, לאומי מגדר חלק מחשיפה זו.

במהלך 2015 עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון.

רגישות השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות לריבית

להלן השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים, על פי כללים חשבונאיים:

טבלה 43 - שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לפני השפעת השינויים בריבית:

31 בדצמבר 2015						
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי צמוד						
סך הכל	מט"ח			מטבע ישראלי		במיליוני ש"ח
	אחרים	אירו	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
391,115	9,709	7,598	64,294	52,070	257,444	נכסים פיננסיים
541,458	24,915	57,823	193,030	7,256	258,434	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים
381,563	9,199	13,889	87,666	59,362	211,447	התחייבויות פיננסיות (א)
541,093	26,125	52,076	170,470	8,796	283,626	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים
9,917	(700)	(544)	(812)	(8,832)	20,805	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים

(א) כולל שווי הוגן של ההתחייבויות האקטואריות לעובדים ואינו כולל את שווי נכסי התוכנית.

31 בדצמבר 2014						
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי צמוד						
סך הכל	מט"ח			מטבע ישראלי		במיליוני ש"ח
	אחרים	אירו	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
365,004	12,730	9,373	64,967	55,524	222,410	נכסים פיננסיים
618,859	35,421	56,168	198,239	6,776	322,255	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים
345,610	9,732	15,721	87,313	50,496	182,348	התחייבויות פיננסיות
616,478	38,888	50,011	177,771	9,046	340,762	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזי מאזניים
21,775	(469)	(191)	(1,878)	2,758	21,555	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים

טבלה 44 - השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית על שווי הוגן^(א) נטו של מכשירים פיננסיים

31 בדצמבר 2015							
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית							
שינוי בשווי הוגן							
מטבע ישראלי				צמוד מט"ח			
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	אחרים	סך הכל	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח באחוזים			
19,963	(7,086)	(1,079)	(550)	(692)	639	6.44	גידול מידי מקביל של 1%
20,721	(8,657)	(839)	(545)	(699)	64	0.65	גידול מידי מקביל של 0.1%
21,643	(11,061)	(675)	(537)	(708)	(1,255)	(12.66)	קיטון מידי מקביל של 1%

(א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטוארית לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית אשר נאמדת בירידה בשווי הנכסים של כ-120 מיליון ש"ח בתרחיש עליה של 1% בריבית. כמו כן, המדידה אינה כוללת את ההשפעות של הוראות המעבר של תקן זכויות עובדים, לפיהן מחושב יחס הלימות הון.

31 בדצמבר 2014							
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית							
שינוי בשווי הוגן							
מטבע ישראלי				צמוד מט"ח			
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	אחרים	סך הכל	סך הכל	סך הכל
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח באחוזים			
20,684	2,635	(2,065)	(207)	(482)	(1,210)	(5.56)	גידול מידי מקביל של 1%
21,468	2,746	(1,897)	(193)	(470)	(121)	(0.56)	גידול מידי מקביל של 0.1%
22,516	2,911	(1,741)	(173)	(456)	1,282	5.89	קיטון מידי מקביל של 1%

החשיפה לריבית ועמידה במגבלות

להלן מצב החשיפה לשינויי הריבית ברמת הקבוצה המחושב על פי כללים חשבונאיים. במהלך 2014 עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון. נתונים מפורטים על החשיפה בריבית ראה להלן בתוספת ד' בסקירת ההנהלה.

טבלה 45 - החשיפה לריבית ועמידה במגבלות

31 בדצמבר					
2014			2015		
מט"ח	מדד	צמוד	מט"ח	מדד	צמוד
משך חיים ממוצע (מח"מ) בשנים:					
0.96	2.96	1.03	1.05	3.26	1.06
0.83	3.00	0.92	0.95	3.03	0.94
0.13	(0.04)	0.11	0.10	0.23	0.12
1.16	1.22	2.29	0.82	1.33	1.94

(א) כולל עסקאות עתידיות ואופציות, ובהסתמכות על נתוני השווי הוגן של המכשירים הפיננסיים.

בחישוב מח"מ ההתחייבויות במגזר הצמוד למדד נלקח בחשבון אומדן לגבי פרעונות מוקדמים ומשיכות בנקודות היציאה בתוכניות החיסכון, בהתאם למודל האומדן את הפרעונות המוקדמים הצפויים על סמך התנהגות החוסכים. מח"מ סך ההתחייבויות על פי התזרים המקורי של תוכניות החיסכון גבוה יותר ומגיע ל-3.07 שנים, ופער שיעור התשואה הפנימי (להלן - שת"פ), מסתכם ב-1.07%.

בנתונים המוצגים לעיל מובאים בחשבון פרעונות מוקדמים של הלוואות משכנתא מדדיות, בהתאם למודל סטטיסטי האומדן את הפרעונות הצפויים על סמך התנהגות הלווים בעבר. מח"מ הנכסים לסוף 2015 על פי התזרים המקורי שאינו מביא בחשבון פרעונות מוקדמים גבוה יותר ומגיע ל-3.65 שנים, ופער השת"פ מסתכם בכ-1.07%.

בחישוב לשינויים בשיעורי הריבית מוצגות יתרות העו"ש לפי הוראות בנק ישראל בפקדונות עם דרישה עד חודש. לעומת זאת, לצורך החשיפה לריבית, נפרס שיעור מסוים מיתרות העו"ש בשקלים ובמט"ח לתקופות פרעון של עד עשר שנים. זאת בהתאם למודל התנהגות שהנחות הבסיס שלו מתעדכנות באופן שוטף. בהתחשב בהנחות אלה, מח"מ ההתחייבויות הינו גבוה יותר ומגיע בשקלים לא צמודים ל-1.05 שנים ובמט"ח ל-1.01 שנים, וההפרש בשת"פ מגיע ל-1.80% ול-0.56% בהתאמה.

להלן המגבלות המרכזיות על החשיפות לסיכוני שוק ליום 31 בדצמבר 2015:

המגבלה	במיליוני ש"ח	מההון החשוף
רגישות השווי הכלכלי לשינויים מקבילים של 1% בריבית		
כלל פעילות הבנק	1,100	
תיק בנקאי	900	
תיק למסחר	450	
השחיקה הפוטנציאלית ברווח השנתי משינוי מקביל של 1% בריבית		
כלל פעילות הבנק	500	
החשיפה לבסיס		
שקל לא צמוד	-/+ 65	
שקל צמוד למדד	-/+ 50	
מטבע חוץ	-/+ 15	
הערך הנתון לסיכון (VaR - Value at Risk)		
תיק בנקאי	700	
תיק למסחר	250	

המתודולוגיות והכלים למדידת הסיכון

סיכוני השוק מוערכים במגוון רב של כלים, המשלימים זה את זה ותואמים את סוגי החשיפות השונות של הבנק. המדדים המשמשים את הבנק בניהול הכולל של סיכוני השוק משמים לביצוע הערכה לגבי פוטנציאל הנזק הכספי מכלל חשיפות השוק והאשראי הסחיר או מתיק מסוים בעל חשיפות מסוג זה, תחת הנחות אשר לוקחות בחשבון את קשרי הגומלין בין גורמי הסיכון השונים הקיימים בכל אחד מהתיקים ובכל התיקים יחד.

ניתוחי רגישות ותרשישי קיצון - השווקים העולמיים והמקומיים נתונים מעת לעת לזעזועים המתבטאים בתנודתיות גדולה במיוחד של הפרמטרים, החורגת מהתנהגות היסטורית נורמלית. מודלים כמותיים כדוגמת ה-VaR, אינם מספקים מידע על הפסדים שעלולים להתרחש בתנאי שוק קיצוניים, או מעבר לרמת המובהקות שנקבעה, לכן מבוצעת מדידת הסיכון בתרשישי שוק קיצוניים מגוונים וכן ניתוחי רגישות לשינוי באחד מגורמי הסיכון. אלה כוללים את כלל גורמי הסיכון להם חשוף הבנק ומהווים חלק מתהליך קבלת החלטות בקביעת אסטרטגית ההשקעות הכוללת והרכב התיק הרצוי תחת מגבלות תיאבון הסיכון שנקבעו. בחישוב תרשישי הקיצון, הנחות מומחה מתוקפות ככל שניתן אל מול נתונים היסטוריים ואל מול נתוני שוק עדכניים.

מודל הערך הנתון לסיכון¹ (VaR - Value at Risk) הינו מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. ערך ה-VaR יכול לגדול כתוצאה מעליה בתנודתיות של גורמי הסיכון, או כתוצאה מהעלאת רמת הסיכון הגלומה בפעילות הבנקאית. יחד עם זאת ה-VaR מוגבל ביכולתו לחזות תרשישים קיצוניים ולכן משמש כפרומטר בעיקר בניהול השוטף, אך גם יהווה נורת אזהרה בתרשישי קיצון בשווקים. בתחילת הרביעי השלישי של 2015 אושר על ידי הדירקטוריון מעבר למדידת הערך בסיכון בהסתמך על סימולציה היסטורית, חלף סימולציה פרמטרית, שהייתה נהוגה עד לרביעי זה.

מאחר וערך ה-VaR יכול לעלות כתוצאה מתנודתיות בשווקים ולא בהכרח כתוצאה משינוי בפרופיל הסיכון, הבנק קבע מגבלות אזהרה (Attention Limits) ברמת דירקטוריון על הערך בסיכון בהתייחס לתיק הבנקאי ולתיק למסחר באופן מדידה אשר מותאם לאופי הפעילות בתיק ולהרכבו (חודש ועשרה ימים בהתאמה). מגבלות אלו נועדו להיות מעין תמרוז אזהרה לרמת הסיכון והגעה אליהן תחייב בחינה של פרופיל הסיכון וקבלת החלטות על הפחתת הסיכון או על התאמה זמנית של המגבלה.

¹ סיכון האשראי הגלום בנכסים השונים אינו נכלל בחישוב ה-VaR, אשר מהווה אומד לסיכוני השוק בלבד.

להלן אומדן ה-VaR ברמת הקבוצה במיליוני ש"ח בהתאם לסימולציה ההיסטורית:

VaR תיק למסחר	VaR תיק בנקאי	
31 בדצמבר	31 בדצמבר	
2015	2015	
45	376	בפועל

להלן אומדן ה-VaR ברמת הקבוצה במיליוני ש"ח בהתאם לסימולציה הפרמטרית, לפני השינוי בשיטת המדידה:

VaR התיקים המשוערכים	VaR השווי הכלכלי	
31 בדצמבר	31 בדצמבר	
2014	2014	
42	156	בפועל

במהלך שנת 2015 עמדה הקבוצה בכל מגבלות ה-VAR שקבע הדירקטוריון.

מודל לאמידת סיכון האשראי (סחיר) בתיק נוסטרו מט"ח - המודל מחשב את תוחלת זנב ההפסד (Expected Shortfall) בתיק נוסטרו מט"ח בתרחישים בדרגות חומרה שונות בהתבסס על מאפיינים ספציפיים של התיק, תוך התחשבות בהסתברות לכשל ולשינוי בדירוגי המנפיקים. מדידת הסיכון בתיק כולו מבוצעת תוך התחשבות בפיזור וריכוזיות בתיק.

סיכון הנזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי.

יחס כיסוי הנזילות (נדבך 3)

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים חוזר במסגרתו נוספה הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי נזילות" אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצרכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש משולב הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים שנקבעו בהוראה, ניצול של מסגרות אשראי שהועמדו על ידי הבנק ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמי תזרים נכנס שנקבעו בהוראה. בהתאם לכך, שינויים בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינויים בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולן יש לשמור נזילות וכיצא בזה יכולים להביא לשינוי היחס כיסוי הנזילות של הבנק.

בהתאם להוראות המעבר, החל מיום 1 באפריל 2015 הדרישה המזערית נקבעה על 60% ותגדל ל-80% ביום 1 בינואר 2016 ול-100% ביום 1 בינואר 2017 ואילך.

לשלושה חודשים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר 2015		
סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ^{(א)(ד)}	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ^{(ב)(ד)}	
במיליוני ש"ח		
84,279	-	סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה
תזרימי מזומנים יוצאים		
11,239	161,800	פקדונות קימעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים מזה:
2,191	43,817	פיקדונות יציבים
7,384	62,524	פיקדונות פחות יציבים
1,664	55,459	פיקדונות לתקופה העולה על 30 יום (סעיף 84)
80,797	126,260	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
-	-	פקדונות לצרכים תפעוליים וברשתות של תאגידים בנקאיים שיתופיים
80,425	125,888	פקדונות לא תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
372	372	חובות לא מובטחים
-	-	מימון סיטונאי מובטח
19,413	85,968	דרישות נזילות נוספות, מזה:
13,427	13,427	תזרים מזומנים יוצא בגין נגזרים ודרישות בטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
5,986	72,541	קווי אשראי ונזילות
5,444	5,444	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,460	43,300	מחויבויות מימון מותנות אחרות
118,353		סך כל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
-	1,570	הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)
28,361	41,981	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
9,446	15,296	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
37,807	58,847	סך כל תזרימי מזומנים נכנסים
-		סך ערך מתואם^(ג)
84,279		סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה
80,546		סך כל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
105%		יחס כיסוי הנזילות

(א) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).

(ב) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).

(ג) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

(ד) הערכים מחושבים על בסיס ממוצע משוקלל של 72 תצפיות במהלך הרבעון הרביעי.

מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא הותאמה לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 342 לניהול סיכון הנזילות ודרישות הוראה 221 "יחס כיסוי הנזילות".

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר תאפשר לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של ג"ח לתקופות ארוכות.

בשנים האחרונות, עם הירידה ברמת הריבית, ושינויים רגולטורים החלים בארץ ובעולם, הצטמצמה זמינותם של פיקדונות תושבי חוץ כמקור מימון ונוצרה מגמה משמעותית של מעבר פיקדונות קמעונאים לשוק ההון תוך גידול במימון מתאגידים, בעיקר פיננסיים. חרף מגמות אלו הצליחה הקבוצה להגדיל את היקף פיקדונות הציבור ובהם את היקף הפיקדונות הקמעונאיים וכך נשמר יחס כיסוי נזילות יציב לכל אורך שנת 2015. על רקע מגמות אלה ניהול הנזילות מהווה אתגר ניהולי שוטף.

ניהול החשיפה לסיכוני נזילות נבחן, מבוקר ונדון באופן שוטף וייעודי על ידי הפורומים והועדות ברמת דירקטוריון, הנהלה ודרגי ביניים, כפי המתואר בדוחות השנתיים בחלק העוסק במדיניות סיכונים שוק וסיכונים פיננסיים אחרים לדוח הדירקטוריון. במסגרת זו, מבוצע מעקב שוטף אחר תחזיות של תזרימי המזומנים, מגמות בסגמנטים שונים של פיקדונות, ריכוזיות מפקידים ועלויות הגיוס. החשיפה לסיכון הנזילות מנוהלת באופן שוטף ברמת הקבוצה ונבנה תהליך ניטור קבוצתי. חברות הבנות קובעות מדיניות לניהול סיכוני נזילות ומנהלות את הנזילות באופן עצמאי בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ובכפוף להוראות הרגולציה המקומית בכל חברה. כמו כן, נקבעו קווי אשראי לחברות הבנות, אשר אושרו בדירקטוריון לאומי, במקרה של תרחישי קיצון בו ייווצר צורך בהזרמת כספים לחברות הבנות, בכפוף למגבלות רגולטוריות על העברת כספים.

התקשרות הבנק בהסכמי CSA (הסכמי התחשבות בנגזרים והעברת בטחונות) מול חלק מלקוחות מגזר שוק ההון, מאפשרת ניהול יעיל יותר של כרית הנזילות, בעיקר במט"ח.

מיום 1 באפריל 2015 הבנק מודד ומנהל את סיכון הנזילות הן באמצעות מודל פנימי והן באמצעות יחס כיסוי הנזילות (LCR).

- מודל פנימי לאמידת סיכון הנזילות תחת מגוון תרחישים המתייחסים למצבי שוק שונים הנוגעים לכלל המערכת הבנקאית וללאומי באופן ספציפי. התרחישים בוחנים כי האמצעים הנזילים העומדים לרשות הבנק בכלל המטבעות ובמט"ח בנפרד, מספקים בכדי לענות על כל צורכי הנזילות בתרחישי קיצון של נזילות הנמשכים עד חודש ימים. המודל מבוסס על הערכת איכות ופיזור תיק הנכסים ומשתמש במקדמי בטחון הולמים שנבחנו על בסיס היסטורי בהתאם לרמות הסיכון, לסיפור התרחיש ובהתבסס על חוות הדעת של הגורמים המקצועיים. בנוסף, המודל מעריך את היציבות של פיקדונות הציבור בהתאם למאפייני הלקוחות. המגבלות עבור המודל הפנימי נקבעו במספר רמות ניהול ובראשן הדירקטוריון. במהלך התקופה הנסקרת הבנק עמד ביחס נזילות גבוה מ-1 בהתאם לדרישות הוראה 342.
- מדידת יחס כיסוי מזערי (LCR) מבוצעת בהתאם להוראה 221 בכלל המטבעות ובמט"ח בנפרד. ברביע הרביעי של השנה עמד יחס כיסוי הנזילות המאוחד על 105% בממוצע, וזאת בהשוואה ליחס ממוצע של 104%-106% ברבעונים השלישי והשני בהתאמה. יחס הכיסוי הגבוה נשען כאמור על אחזקת תיק נכסים ("כרית נזילות") מפוזר ואיכותי אשר מושקע במטבעי ישראלי בעיקר בפיקדונות בבנק ישראל ובאגרות חוב של ממשלת ישראל, ובמט"ח בעיקר באגרות חוב של ממשלות או בערבות, ועל מגוון מקורות מימון יציבים, ולטווחי זמן שונים. סיווג הנכסים, הפיקדונות, המסגרות והביטחונות השונים וכן השימוש במקדמים, מבוצע כפי שנקבע בהוראה 221.

טבלה 47 - להלן הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ליום 31.12.2015 ברמת הקבוצה באלפי ש"ח

במטבע ישראלי	במטבע חוץ	במטבע ישראלי ובמט"ח	
סך ערך משוקלל	סך ערך משוקלל	סך ערך משוקלל	
71,723	22,792	94,515	סך הכל נכסי רמה 1
0	3,020	3,020	סך הכל נכסי רמה 2 א
3	88	91	סך הכל נכסי רמה 2 ב
71,726	25,900	97,626	סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה

טבלה 48 - להלן הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לפי יתרות ממוצעות ברבעון באלפי ש"ח

במטבע ישראלי	במטבע חוץ	במטבע ישראלי ובמט"ח	
סך ערך משוקלל	סך ערך משוקלל	סך ערך משוקלל	
64,953	15,842	80,625	סך הכל נכסי רמה 1
0	3,363	3,363	סך הכל נכסי רמה 2 א
129	162	291	סך הכל נכסי רמה 2 ב
65,082	19,367	84,279	סך הכל הנכסים הנזילים באיכות גבוהה

ניהול הנזילות במט"ח מושפע גם מהפעילות בנגזרי שקל-מט"ח, אשר עשויה ליצור תנודתיות בין מטבעית במדדי הנזילות, ולכן מנוטרת ומנוהלת באופן הדוק.

המודלים משמשים ככלי ניהול דינמי, מאפשרים שליטה פיקוח ובקרה ברמת יומית שוטפת על מצב הנזילות ותוצאותיהם מדווחות לכל גורמי הניהול והבקרה הרלבנטיים. כמו כן, דיווח על החשיפות מתבצע בדוח מנכ"ל ובמסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

הבנק הכין תוכנית מגירה לטיפול במשבר נזילות אשר כוללת מערכת נורות אזהרה אשר יכולות להעיד על שינוי במצב הנזילות של הבנק. בהופעת סימן אזהרה מתכנס פורום ייעודי במטרה להעריך את המצב ולבחון את הצורך בהפעלת התוכנית בהתאם לרמת החומרה. התוכנית כוללת צעדים אופרטיביים מפורטים הנוגעים בין היתר בסדרי המימוש של הנכסים, מדיניות הטיפול בלקוחות ומערכות הדיווח לכל הגורמים העסקיים, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

סיכון מימון

הבנק מנהל לאורך שנים תשתית רחבה ומגוונת של מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים. בנוסף הבנק מממן את פעילותו באמצעות פיקדונות מלקוחות מסחריים ועסקיים וכן באמצעות הנפקות של כתבי התחייבויות. ניהול המקורות מבוצע באופן שוטף ובנפרד בשקלים ובמט"ח. כ-32.6% מהפיקדונות מגויסים במט"ח, מזה כ-24.8% בחו"ל באמצעות שלוחות הבנק. המקורות מחו"ל מושקעים על ידי השלוחות באשראי ובנכסים נזילים, בעיקר באג"ח ברמת סיכון נמוכה. לבנק מגוון רחב של מקורות במט"ח מלקוחות תושבי חוץ, לקוחות מקומיים קמעונאיים, עסקיים ופיננסיים וכן פיקדונות פיזיים. בשנים האחרונות, למרות יציאה מוגברת של פיקדונות במט"ח, עקב יישום שינויים רגולטורים בארץ ובעולם ומדיניות של כסף מוצהר נשמרה יציבות בהיקף הפיקדונות במגזר זה בבנק. עודף הפיקדונות על האשראי במט"ח מושקע בנכסים נזילים ועסקאות החלף לטווחים קצרים.

כאמור, בהיקף הפיקדונות השקליים חלה עליה מהותית. בשל הריבית הנמוכה נמשכה מגמת גידול ביתרות העו"ש של הלקוחות. על מנת לקיים תשתית מקורות מימון יציבה ומגוונת, הבנק משווק מגוון פיקדונות אטרקטיביים לטווח ארוך כולל פיקדונות עם נקודות יציאה.

ריכוזיות מקורות המימון מנוהלת ומנוטרת באמצעות אינדיקטורים ומודלים לניהול הסיכון. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזם תחת מספר קטגוריות: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד, אורך חיי ההפקדה, התנהגות מאפיינת לאורך זמן. הניהול השוטף של מבנה המקורות כולל התוויה של מדיניות לגבי גיוון המקורות ותקופות המימון. ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות, יחס כיסוי מזערי, מעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות.

טבלה 49 - נכסים משועבדים לפי סעיפים מאזניים (EDTF)

31 בדצמבר				
2015				
נכסים משועבדים בקשר עם				
פעילות במכשירים נגזרים	הסכמי CSA	פעילויות במסלקות וקרן הסיכונים	הנפקת אגרות חוב וכתבי התחייבות	מזומנים ופיקדונות בבנקים
במיליוני ש"ח				
400	450			
1,333		1,003	796	ניירות ערך
	3	97	-	אשראי לציבור

סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים לרבות אירועי סייבר. הגדרת סיכון זו אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין.

הסיכונים התפעוליים כוללים בין היתר אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים מידע, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים משפטיים, סיכונים ציות, והמשכיות עסקית.

מבנה ארגוני ואחריות ניהול סיכונים תפעוליים

פונקציות ניהול הסיכון

ניהול הסיכון התפעולי בקבוצת לאומי מושתת על שלושה קווי הגנה, בדומה לשאר הסיכונים.

קו ההגנה הראשון - קווי העסקים

היחידות העסקיות וחטיבת לאומי טכנולוגיות אחראיות על נטילת הסיכונים התפעוליים וניהולם תוך כדי זיהויים, הערכתם, מדידתם, ניטורם והפחתתם לאורך כל חיי המוצרים/ הפעילויות/ התהליכים והמערכות שבאחריותם. תהליך ניהול הסיכון התפעולי מתבצע בהתאם למדיניות הסיכונים התפעוליים של הבנק ובהתאם למערך הבקורות שנקבע.

פעילויות הבקרה הינן חלק אינטגרלי מתהליך ניהול הסיכון. במסגרת הקו הראשון, מונו ברקים או צוותי ברק (בכפוף לגודל היחידה) ואחראי תהליך שהינם גורם מתמחה הנותן מענה מקצועי למכלול היבטי הסיכון התפעולי הקיימים ביחידתם.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול הסיכונים ויחידות משיקות

אגף סיכונים תפעוליים

אגף סיכונים תפעוליים בחטיבה לניהול סיכונים אחראי על איתגור וניתוח של הסיכונים התפעוליים ברמת הבנק והקבוצה.

תחומי האחריות והפעילות של האגף כוללים: גיבוש מסמך מדיניות לניהול סיכונים תפעוליים לאישור ההנהלה והדירקטוריון, שותפות בגיבוש מגבלות הסיכון ברמת מוצר/ שירותים מהותיים ומעקב תקופתי אחר העמידה בהן, הצגת תמונה כוללת של הסיכונים העיקריים, המגמות והשינויים, בחינה בלתי תלויה של תהליכי הניהול והבקרה ביחידות הקו הראשון, פיתוח מתודולוגיה וביצוע של תרחישי קיצון, שותפות בזמן אמת בבחינת סיכונים בפרויקטים ובמוצרים חדשים מהותיים.

בנוסף, נכללים במסגרת הקו השני של הסיכונים התפעוליים חטיבת הייעוץ המשפטי לרבות מערך הציות ואיסור הלכנת הון בהתייחס לסיכונים משפטיים וסיכונים רגולציה ופונקציית החשבונאי הראשי הכוללת את הבקרה על דיווח (SOX) בכל הקשור לדיווח לדוחות הכספיים.

קו ההגנה השלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית מבצעת בדיעבד, סקירה בלתי תלויה ואתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות לניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי.

ניהול סיכונים תפעוליים נדון בוועדות למיניהן:

- ועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון - אחת לרביע מתקיים בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, דיון על מסמך הסיכונים של החטיבה לניהול סיכונים הכולל את החשיפות לסיכונים תפעוליים והשינוי במוקדי הסיכון, מדווחת תמונת המצב של עמידה במגבלות ברמת הקבוצה, וכן הנזק שיכול להיווצר לבנק מתרחישי קיצון. בנוסף, כל פעילות חדשה או מוצר חדש מהותי, מובא לדיון ואישור הוועדה במסגרת נוהל "מוצר חדש". אחת לשנה, המדיניות לניהול סיכונים תפעוליים מובאת לדיון ואישור הוועדה. המלצות וועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים עולות לאישור מליאת הדירקטוריון.
- ועדת סיכונים עליונה בראשות המנכ"ל - הדנה בנושאים מהותיים הקשורים לסיכונים תפעוליים לאחר שנידונו בוועדת עליונה לניהול סיכונים תפעוליים.
- וועדה עליונה לניהול סיכונים תפעוליים - בראשות מנהלת הסיכונים הראשית אחראית לגיבוש המסגרת לניהול הסיכון התפעולי בקבוצת לאומי, ובכלל זה, אישור מדיניות ומגבלות הסיכון טרום הבאתם לאישור ההנהלה והדירקטוריון, החשיפות המהותיות בסיכון התפעולי ובסיכונים המשיקים ברמת הבנק והקבוצה, סקירת אופן ניהול מוקדי הסיכון וההערכות הנדרשת להפחתת סיכונים מהותיים. הוועדה מייחדת דיון שנתי לנושא מעילות והונאות ולנושא המשכיות עסקית.

מדיניות הבנק בתחום הסיכון התפעולי:

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הקבוצתית מאושרת מידי שנה בדירקטוריון. המדיניות הקבוצתית מהווה בסיס ומסגרת עבודה לניהול הסיכון, ומזעור הפסדים תוך התחשבות בסובלנות הסיכון ושמירה על היציבות התפעולית לאורך זמן.

המדיניות מותאמת לאופי, גודל ומורכבות הפעילות של כל יחידה ארגונית בקבוצה ומתווה תהליך של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור, דיווח ובקרה/הפחתה של הסיכונים המהותיים. במסגרת המדיניות נקבעה מתודולוגיה לניהול סיכונים בפרויקטים ומוצרים חדשים/מהותיים.

בנוסף, נכתבו מוטמעים נהלים התומכים בדיווח אירועי הפסד ואירועים שלא התממשו להפסד, בדיקת אפקטיביות הבקורות וסיכונים מהותיים אשר נועדו לבחון את שלמותן והתאמתן למזעור הסיכונים התפעוליים ואופן ביצוען.

תהליכים לניהול הסיכון התפעולי והפחתתו:

סקר סיכונים תפעוליים - במהלך שלוש שנים, מבוצע סקר סיכונים תפעוליים בכל יחידות הבנק. במסגרת הסקר מתבצע מיפוי של התהליכים, הסיכונים הגלומים בהם, הבקורות הקיימות והבקורות הנדרשות. בנוסף, הסיכונים התפעוליים מוערכים איכותית וכמותית. בממד הכמותי מוערך כל סיכון על פי הנזק המאפיין, השכיחות שלו ונזק חריג. בהתאם להערכות המתקבלות מזהים מוקדי הסיכון המרכזיים ונקבעות תכניות להפחתת סיכונים אלה.

הסקר הינו כלי מרכזי בבניית מפת סיכונים תפעוליים הן ברמת היחידה והן ברמת הבנק.

ניתוח תרחישי קיצון, אשר מוערכים, מנוטרים ונקבעות בגינם תכניות הערכות והפחתה. בנק לאומי ממשיך לחזק את יכולות הרציפות העסקית בהתממשות תרחישים תפעוליים רוחביים כגון מלחמה ורעידת אדמה. לבנק קיים אולם מחשבים מוגן טילים ורעידת אדמה וקיימת תוכנית חירום להמשך פעילות הבנק בקרות תרחישים מסוג זה.

ליווי של מוצרים חדשים החל משלב הייזום ועד לעלייתם לאוויר במטרה להבטיח את הפעלתם בצורה איכותית תוך בחינה של הסיכונים הגלומים והשפעתם על פרופיל הסיכון. בנוסף, מלווים פרויקטים מהותיים בבנק ומבוצע מיפוי של סיכונים, עסקיים, טכנולוגיים ופרויקטאליים, הערכתם והמלצות לתוכניות הפחתה.

מאחר והסיכונים התפעוליים הינם חוצי ארגון ופעילויות, הבנק פועל למסד תרבות איתנה של ניהול סיכונים תפעוליים ובכלל זה דיווח אירועים וביצוע הפקות לקחים. זאת, בקרב כלל עובדי ומנהלי הקבוצה. במסגרת זו מבוצעים מהלכי הטמעה והדרכה באמצעות מפגשי הדרכה ייעודיים למנהלים ועובדים, שילוב הנושא במגוון קורסים בנקאיים ובניית פורטל ייעודי לניהול הסיכון התפעולי.

כלים לניהול הסיכונים

השיטות והכלים לניהול סיכון תפעולי בלאומי נבחנים ומתעדכנים מעת לעת תוך מינוף ידע מקצועי מהארץ והעולם ובעקבות הנחיות רגולטוריות של בנק ישראל וגופי בקרה נוספים.

לשם תמיכה בתהליך ניהול הסיכון, הוטמעה בבנק מערכת ייעודית לניהול סיכונים תפעוליים התומכת בתיעוד הסיכונים, הבקרות ותכניות הפחתה. כמו כן, המערכת מאפשרת איסוף וניתוח אירועי הפסד ואירועים שלא התממשו להפסד. המידע הנאגר תומך בתהליך קבלת ההחלטות לגבי ניהול הסיכונים המהותיים ותעדוף פעולות הפחתה.

ביטוחים

לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, לקבוצת לאומי יש מערך ביטוחים המכסה מגוון סיכונים תפעוליים. הביטוחים הינם בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים בהיקף וגבולות כיסוי ההולמים את היקף פעילות הקבוצה.

מערך הביטוחים כולל:

1. ביטוח בנקאי, הכולל כיסוי מפני נזקים הנובעים ממעילות של עובדים, התרשלות שגרמה לנזק מהותי, הסתמכות על מסמכים מזויפים, הונאות, ועוד.
2. ביטוח פשעי מחשב עקב חדירה ו/או פריצה למערכות המידע של הבנק.
3. ביטוח אחריות מקצועית, המבטח את חבות הבנק במסגרת השירותים הפיננסיים המסופקים על ידו ועל ידי מי מחברות הבנות בקבוצה עקב מעשים או מחדלים של מי מעובדי הקבוצה.
4. ביטוח דירקטורים ונושאי משרה.
5. ביטוח סייבר.

בנוסף, רוכשת קבוצת לאומי ביטוחי רכוש, וחבויות וביטוחים נוספים בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים הנהוגה נכון למועד עריכת הביטוחים.

מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים

סיכוני אבטחת מידע וסייבר

סיכון סייבר מוגדר כפגיעה בנכס מהותי של הבנק באמצעות התקפה דרך מרחב הסייבר, וכולל חשיפת מידע (זליגה), זמינות המידע (השבתה), מהימנות ושלמות המידע (שיבוש). סיכוני סייבר אינם חדשים והם מלווים את הפעילות של הבנק בשנים האחרונות, אולם אנו עדים לעליה מתמדת בהיקף ובעוצמת האיומים בעולם כולו ובישראל בפרט. איומים אלו נובעים מהגדלת מרחב התקיפה - "קישורי חוץ" רבים, מכשירי טלפון חכמים, מיקור חוץ, טכנולוגיות חדשות - כל אלו ועוד קיימים בבנק כהיותו בנק חדשני ומתקדם. עיקרי הסיכונים בחדשנות הטכנולוגית נוגעים להעלאת רמת הסיכון של תקיפות סייבר לחשיפת מידע על לקוחות הבנק ולפגיעה בזמינות השירותים. ההגנה על המידע הרגיש מתבצעת במספר מישורים: במערכות המידע ובעיקר במאגרי המידע, בניהול ההרשאות ומתן גישה למערכות בהלימה להגדרות מידע רגיש ועובדים בתפקידים רגישים, הקפדה על שמירה על המידע בהיבטי אבטחה פיזיים והטמעת הנושא והעלאת המודעות בקרב כלל העובדים. בנק לאומי פועל באופן שוטף לזיהוי ומיפוי של פרטי המידע הרגישים בתהליכים העסקיים ובמערכות התומכות בהם על מנת לקבוע ולתעדף מהו המידע הרגיש ביותר בבנק שעליו צריך להגביר את ההגנה.

הסיכון הטכנולוגי

בשנים האחרונות חלים שינויים משמעותיים בפעילות בסביבה הבנקאית והתפעולית, הנובעים בין השאר מדרישות חדשות מצד הלקוחות לגבי אופן ניהול פעילותם ולשילוב טכנולוגיות מתקדמות וחדשניות. סביבות טכנולוגיות אלו מתייחסות בין השאר למתן שירותים בערוצים דיגיטליים, הבנקאות הדיגיטלית החדשה, שימושי מובייל, שרותי ענן תעשיית הפינטק ועוד. בכדי לאפשר שירותים מתקדמים כנ"ל, נדרש הבנק לתשתיות טכנולוגיות תואמות. הפעילות העסקית של לאומי נסמכת במידה רבה על מערכות מידע. זמינות המערכות, מהימנות הנתונים והשמירה על סודיותם חיוניים לפעילות עסקית תקינה והגנה על הפרטיות של הלקוחות. עם התקדמות הטכנולוגיה עולה רמת הסיכון ללאומי. כחלק מהשאפה להתקדמות ומצינות משולבות טכנולוגיות חדשות בליבת העשייה הבנקאית, כמו גם במערכות קצה בלאומי ואצל לקוחותינו. כאמור לעיל, לסיכונים טכנולוגיים היבט עסקי של מתן מענה לצרכי הארגון לשם התאמתו לסביבה העסקית והצרכנית המשתנה והמתפתחת בהיבטים של שמירה על עדכניות וחדשנות והן בהיבטים תפעוליים. על מנת לנהל את הסיכונים הנ"ל נכתב ומוטמע בבנק מסמך מדיניות המגדיר את העקרונות לניהול סיכונים טכנולוגיים וכולל את המסגרת הארגונית, תחומי הפעולה והאחריות של הגורמים השונים בבנק ותהליכי העבודה הנדרשים לניהול סיכוני טכנולוגית המידע.

מעילות והונאות

ניהול סיכוני מעילות והונאות מבוצע בכל יחידות קו ההגנה הראשון, הן בפעילותן השוטפת והן בפעילויות ניטור ממוקדות. במסגרת הפעילות השוטפת מיושמות בקרות בתהליכי העבודה. בקרות אלה כוללות, בין היתר, הפרדת תפקידים, ניהול הרשאות, הנחיות מנהליות, חסימות מכוניות במערכות, הקלטת שיחות ומערכות לזיהוי קולי. בנוסף, פועלים בקו הראשון מוקדי ניטור ייעודיים למניעת וגילוי מעילות והונאות, המנטרים ובודקים פעילויות חריגות של עובדי הבנק וגורמים חיצוניים.

לאחרונה גובשה תפיסה חדשה לניהול סיכוני מעילות והונאות השמה, בין היתר, דגש על הגורם האנושי. התפיסה כוללת פעילות מובנית למניעת, איתור וטיפול בניסיונות גניבה/שיבוש של מידע וכספים, המבוצעים על ידי גורמים פנימיים וחיצוניים.

במסגרת התפיסה הוגדרו תחומי אחריות של 3 קווי ההגנה כדלקמן:

הקו הראשון - ביצוע פעולות בקרה על הפעילות השוטפת של היחידות והפעלת מוקדי הניטור השונים.
הקו השני - אחראי לגיבוש מתודולוגיות ותהליכי עבודה לניהול סיכונים אלה, זיהוי וניתוח מגמות, איתור והצפת מוקדי סיכון, אתגור פעילויות הקו הראשון ודיווח על פרופיל הסיכון.
הקו השלישי - חטיבת הביקורת הפנימית מתייחסת לסיכונים אלה במסגרת הביקורות השוטפות שמבצעת ביחידות הבנק.

סיכוני המשכיות עסקית

סיכון המשכיות עסקית - סיכון בגין פגיעה בתשתיות פיזיות בעקבות אירוע חמור, שעלולה למנוע מהבנק למלא את התחייבויותיו העסקיות. סיכוני המשכיות עסקית הם סיכונים אשר יוצרים שיבוש תפעולי משמעותי - שיבוש בעל השפעה חמורה על הפעילות העסקית הרגילה, הפוגע באזור גדול ובציבור המשולב בו מבחינה כלכלית. שיבוש תפעולי משמעותי כולל הרס או פגיעה חמורה בתשתית הפיזית ובמתקנים, אובדן או אי נגישות של כוח אדם ונגישות מוגבלת לאזור שנפגע. שיבוש כזה עלול להיגרם כתוצאה מאסונות טבע (למשל רעידת אדמה), או גורמים חיצוניים (מלחמה, מתקפת טרור, ונדליזם).

מדיניות ההמשכיות העסקית של הבנק מגדירה את הנהלים ואת בעלי התפקידים בחירום אשר אחראים על גיבוי המערכות ועל שיקומן בפרקי זמן התאוששות שנקבעו מראש. הבנק ערוך גם להמשכיות תהליך קבלת החלטות העסקיות בחירום. מסגרת העבודה לניהול המשכיות עסקית כוללת: תוכנית המשכיות עסקית, ניתוח השלכות עסקיות, אסטרטגיית התאוששות וניתור סיכונים ומתודולוגיית תרגול.

הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים לפעול להבטחת המשכיות עסקית בעת חרום. מערך המחשוב של הבנק מושתת על שני מרכזי מחשוב ואתר גיבוי נוסף.

הבנק מכין עצמו להתאוששות ממקרה אסון והמשכיות לפעילותו העסקית. הפעילות מורכבת משלושה נדבכים:

- תשתיות טכנולוגיות.
- תוכניות פעולה עסקיות, מדיניות ונהלים. ביצוע תרגולים על פי תכנית תלת שנתית תוך הרחבת תכולת ואופי התרגולים שמתבצעים בבנק במטרה לשפר את רמת המוכנות של הבנק ולאפשר תהליך של הפקת לקחים לזיהוי פערים וצמצומם.

סיכוני רגולציה וציות

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של הנושא, הוקם בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומד קצין הציות הראשי. קצין ציות ראשי (Chief Compliance Officer) אחראי למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצין הציות הראשי משמש גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כ-Responsible Officer בתחום ה-FATCA, כפי שיפורט להלן. פעילות מערך הציות מבוצעות באמצעות צוות מקצועי בעל ידע והבנה מעמיקה בתחומי הציות, ומבוססת על תהליכי עבודה, בקרה ומערכות ממוכנות. ב-2015 בוצע שינוי מבנה ארגוני בבנק ופונקציית הציות הוכפפה ליועץ המשפטי הראשי.

מורכבותה והתפתחותה של הפעילות הבנקאית, מחייבת את הבנק להקפדה יתרה על קיום מכלול החובות שחלות על התאגיד הבנקאי, בקשריו עם לקוחותיו, מכוח חקיקה ראשית, תקנות, צווים, היתרים והוראות בנק ישראל.

הוראת ניהול בנקאי תקין 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" נכנסה לתוקף ביום 1 בינואר 2016. ההוראה החדשה מרחיבה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה מרחיבה את ההגדרה של הוראות ציות מעבר להוראות צרכניות וקובעת כי "סיכון הציות" נגזר מחוקים, תקנות, הוראות רגולציה, נהלים פנימיים, כללי התנהגות ועמדות רשות. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות, ולמצוא אמצעים למדידתו. כאשר, כאמור, סיכון הציות נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

בהוראה החדשה נקבע כי פונקציית הציות תהיה אחראית לפחות על ניהול סיכון הציות הנגזר מהוראות הליבה (כגון: הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, הלבנת הון ומימון טרור, ייעוץ ללקוח, ניגוד עניינים, הגנה על הפרטיות, היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות ועוד). כאשר הסיכון הנגזר מיתר ההוראות החלות על התאגיד הבנקאי, יוכל להיות מנוהל על ידי פונקציית אחרות מקו ההגנה השני.

במסגרת זו עודכן מסמך המדיניות הקבוצתי אשר אושר בדירקטוריון ביום 30/12/15. במסגרת מסמך המדיניות פורמל מבנה ארגוני תומך בניהול סיכון הציות, בהתאם להוראה. כמו כן, עוגן ממשל תאגידי הכולל אחריות הנהלה ודירקטוריון בהיבטי ציות. נקבעה מתודולוגיה חדשה להערכת סיכון בהוראות רגולציה (הוראות ציות כפי הגדרת ההוראה החדשה). במסגרת התאמת עבודת מערך הציות להוראה החדשה נקבעה תוכנית עבודה רב שנתית ומכוונת סיכון, הכוללת תקצוב זמן למטלות ופעילויות.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושא הציות ובכלל זה איסור הלבנת הון, איסור מימון טרור, טיפול בלקוחות אמריקאים ותושבי חוץ אחרים.

בהתאם למגמות המתפתחות בעולם, מטפל הבנק בסוגיית ה"כסף המוצהר" לצרכי מס על ידי לקוחות, בהתאם למדיניות מבוססת סיכון שאישר הדירקטוריון. בהקשר זה נקבעו מדיניות ותהליכי עבודה, שמטרתם להימנע ככל שניתן מקבלת כספים שאינם מוצהרים על ידי הלקוח לרשויות המס הרלוונטיות במדינת המקור שלו.

ב. אכיפה

בינואר 2011 התקבל בכנסת חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. מטרת החוק, אשר פורטה בדפי ההסבר, הינה ייעול האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה. בהמשך לחוק פרסמה הרשות לניירות ערך מסמך קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות (להלן: "מסמך הקריטריונים"). במסמך הקריטריונים הנחתה רשות ניירות ערך את התאגיד למנות ממונה על האכיפה. תפקידו, על פי מסמך הקריטריונים, הוא להיות אחראי על יישום תכנית האכיפה. קצין הציות הראשי של הקבוצה משמש גם כממונה על האכיפה ומרכז בידוי סמכויות ואמצעים ליישום הוראות החקיקה הרלוונטיות לתחומים אלו. באוקטובר 2014 אישר הדירקטוריון את תכנית האכיפה הפנימית, לאחר שהתכנית תוקפה על ידי מומחה חיצוני ולאחר שנהלי האכיפה המרכזיים נסקרו על ידו.

ג. FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act

במרס 2010 תוקן בארה"ב ה-Internal Revenue Code באופן שמחיל משטר דיווח שמטרתו לחייב מוסדות פיננסיים זרים (FFI) להעביר מידע אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאיים.

החל מיום 30 ביוני 2014 מיושם נוהל FATCA של הבנק המשקף יישום הנחיות - FATCA כפי שמשמע מהסכם ה-IGA עד לפרסום חקיקה מקומית, ומגדיר את תהליכי העבודה ליישום התקנות.

נכון ל-31 בדצמבר 2015 טרם פורסמו הוראות חקיקה מקומית. יחד עם זאת, בהתאם להוראת המפקח על הבנקים להיערכות הבנקים בנושא ה-FATCA, כחלק מהיערכות הבנק ליישום החוק בקבוצת לאומי פעל הבנק בהפצת נהלים וחוזרים ובהטמעת מדיניות בדבר הסדרת נושא זיהוי, איתור וטיפול בלקוחות אמריקאיים. החל מיום 30 ביוני 2014 מיושם נוהל FATCA של הבנק המשקף יישום הנחיות - FATCA כפי שמשמע מהסכם ה-IGA עד לפרסום חקיקה מקומית, ומגדיר את תהליכי העבודה ליישום התקנות.

על מנת לוודא ציות של קבוצת לאומי (להלן לאומי) ויחידים בה, להוראות חקיקת FATCA כפי שאומצו על ידי מדינת ישראל בהסכם הבין מדינתי, ועל פי הסכם ספציפי בין קבוצת לאומי ובין משרד המשפטים האמריקאי פועל הבנק במספר נדבכים שעיקרם: מינוי קצין הציות כממונה לנושא (Responsible Officer), אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממכונים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מגננוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי ההנחיות והנחיית החברות הבנות בקבוצה להיערכות מתאימה.

סיכונים משפטיים

היועץ המשפטי אשר הינו חבר הנהלה בבנק, וראש החטיבה ליעוץ משפטי אחראי להובלת ניהול הסיכונים המשפטיים.

תחומי הסיכונים המשפטיים והטיפול בהם

סיכונים משפטיים נובעים מחמישה תחומים עיקריים:

- סיכוני חקיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת הוראת חקיקה ראשית או משנית, הוראות בנק ישראל או הוראות רשויות מוסמכות אחרות
- סיכוני התקשרות חוזית - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק מול לקוחות, ספקים וגורמים אחרים שהבנק מתקשר עמם בהסכמים שונים, אם אינה מגובה בהסכם המסדיר מלוא זכויות הבנק, או שההסכם אינו ניתן לאכיפה מלאה.
- סיכוני פסיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת פסיקה תקדימית.
- סיכונים הנובעים מהליכים משפטיים המתנהלים נגד הבנק.
- סיכונים הנובעים משינויים במדיניות אכיפה

הטיפול בסיכונים המשפטיים:

בקבוצה מיושמת תכנית ניהול סיכונים משפטיים שמטרתה לאתר, למנוע, לנהל ולמזער את הסיכונים המשפטיים. התכנית כוללת מסמכי מדיניות וממשק בין חטיבת הייעוץ המשפטי לבין יחידות הבנק, וכן נהלים פנימיים החלים בתוך חטיבת הייעוץ המשפטי שמטרתם לוודא כי הייעוץ המשפטי הניתן בבנק הינו ייעוץ מקצועי ומעודכן. מסמך המדיניות עודכן באופן שוטף במהלך השנים, לרבות בשנת 2015. לגבי חברות הבנות של הבנק בארץ ובחו"ל, נקבעה מדיניות כללית לניהול סיכונים משפטיים במסגרת מסמכי מדיניות ייעודיים. כל חברה בת ושלוחה הכינה נוהל פנימי לניהול סיכונים משפטיים התואם את פעילותה ואת מדיניות הקבוצה בנושא. הנהלים הפנימיים שהוכנו על ידי חברות הבנות כאמור, אושרו על ידי חטיבת הייעוץ המשפטי ובדירקטוריונים של חברות הבנות. בהתאם למסמכי המדיניות נדרשות חברות הבנות להפנות נושאים מסויימים ליעוץ משפטי מתאים. בנוסף, שולחות החברות למנהל הסיכונים המשפטיים דוחות תקופתיים חצי שנתיים בסוף הרביעי השני והרביעי בכל שנה, וכן דוחות מידיים, בהתאם לנדרש במסמכי המדיניות. הדיווחים נשלחים בהתאם לפורמט אחיד שהוכן בחטיבת הייעוץ המשפטי.

בשנת 2015 עודכן מסמך המדיניות לניהול סיכונים משפטיים בשלוחות חו"ל ונקבעו ערוצי תקשורת ישירים עם היועצים המשפטיים של השלוחות. בשנת 2015 עודכן גם מסמך המדיניות לניהול הסיכונים המשפטיים בחברות הבנות בארץ.

במסגרת התכנית לניהול סיכונים משפטיים הושם דגש על:

- מניעת ומזעור סיכונים משפטיים.
- איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם.

- הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים.
- בדיקת הוראות החקיקה (לרבות פסיקה) והוראות רשויות, ובחינת השלכותיהן על עבודת הבנק.
- הפקת לקחים בנושאים שונים ויישום הלקחים במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק, וכן העברת חוות דעת בנושא ליחידות הרלבנטיות בבנק.

לצורך ביצוע תכנית ניהול הסיכונים המשפטיים פועלים בחטיבת הייעוץ המשפטי בראשות היועץ המשפטי הראשי, גורמים וועדות, שתפקידם לאתר באופן שוטף דברי חקיקה ופסקי דין חדשים בעלי השלכה על עבודת הבנק, לבחנם ולרכז הטיפול בהשלכותיהם. הוראות רגולטוריות חדשות (חקיקה ראשית, חקיקה משנית, הוראות רשויות) מאותרות ובמידת הצורך מטופלות, כבר בשלב הצעת החוק או הרגולציה הרלבנטית.

פעילותם של הגורמים והועדות הנ"ל מוסדרת בנהלי עבודה פנימיים של חטיבת הייעוץ המשפטי. בין היתר קובעים הנהלים את ממשק זרימת המידע בין כל אחד מן הגורמים הנ"ל לבין הנהלת החטיבה וצוות הסיכונים המשפטיים הפועל בחטיבה.

כללי

קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאחדות, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטורים והנחיות של המפקח על הבנקים. ההתקשרויות עם הלקוחות הינן, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאחדות פועלים באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאחדות מוגשות מעת לעת תלונות למפקח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים שכאלו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

הסיכונים המתפתחים (EDTF)

מבין כלל הסיכונים המתוארים בדוח על הסיכונים, נציין כי הסיכונים הבאים הנם סיכונים שהתגברו בתקופה האחרונה עם הגידול במורכבות העסקית, העלייה ביכולות הטכנולוגיות והעצמת הרגולציה:

התגברות דרישות הרגולציה ובראשן דרישות ההון

המשפיעה על המודל העסקי, הרווחיות ודרישות הלימות ההון של הקבוצה. הסיכון נובע מהוראות של רגולטורים שונים אשר יכולים לגרום לשינוי בסביבה העסקית של הקבוצה.

בשנים האחרונות הוחמרו מאוד הדרישות מבנקים בעולם ובישראל, על רקע הפקות הלקחים מהמשבר הפיננסי. השינויים העיקריים כפי שבאו לידי ביטוי בהוראות באזל 3, טיפלו בעיקר בחיזוק משמעותי של דרישות ההון והנזילות של הבנקים בארץ ובעולם. ההשפעה של דרישות אלו הנה משמעותית - הן על הרווחיות והן על המודל העסקי. לאומי נערך להגעה ליעדי ההון הנדרשים על ידי הרגולטור.

בנוסף, ברקע רגולציות פוטנציאליות נוספות כדוגמת דוח הביניים של "ועדת שטרומ", הצעת חוק נתוני אשראי, טיוטות בינלאומיות בנושא באזל 4 ועוד. הבנק עוקב באופן צמוד אחר הטיטות, לומד אותן ונערך בהתאם.

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מסביבת ריבית נמוכה בעולם, רמות צמיחה כלכלית נמוכות ביחס לעבר, סין והשווקים המתעוררים, יציבות גוש האירו, אי יציבות גיאופוליטית במדינות בעולם ובמזרח התיכון בפרט. הבנק בוחן את רמת הסיכון לסביבה המאקרו כלכלית תחת תרחישי קיצון מערכתיים ועוקב אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להתאים את פעילותו כאשר נדרש.

סיכונים אבטחת מדע וסייבר וסיכונים טכנולוגיים

ראו פרוט בסיכונים התפעוליים.

סיכונים אחרים

סיכון מוניטין

הסיכון שפרסום או גילוי ציבורי של עסקה או נוהג הקשור ללקוחות, כמו גם תוצאות עסקיות ואירועים הקשורים לקבוצה, ישפיע באופן שלילי על אמון הציבור בקבוצה או יגרמו לירידה בבסיס הלקוחות או יגררו עלויות משפטיות גבוהות או ירידה בהכנסות. סיכון המוניטין של הקבוצה מנוהל על ידי הקפדה על עמידה בהוראות הרגולטורים השונים, שמירה על רמות בקרה גבוהות ונהלי עבודה מוסדרים של ההנהלה והדירקטוריון המבטיחים את יכולתם לעקוב אחר הפעילות השוטפת. ללאומי קוד אתי להתנהגות מול עובדים, ספקים וסביבה. קבוצת לאומי מקפידה על כך שהמוצרים והשירותים הניתנים על ידה יהיו בעלי איכות גבוהה. היחס לעובדים וללקוחות מתבטא בכמות מזערית של תלונות. בנוסף, קיימות תוכניות מגירה מפורטות להתמודדות עם אירועי מוניטין. סיכון המוניטין עשוי להשפיע על החלטת הבנק אם להתקשר בעסקאות מסוימות תוך העדפת השמירה על מוניטין הבנק על פני הכנסות בטוח הקצר. לבנק קיימות פונקציות העוסקות בדוברות, בקשרי משקיעים ובקשרי ממשל אשר תפקידם לזהות לנהל ולצמצם את הסיכונים התדמיתיים.

סיכון מודלים

הפסד אשר נגרם במידה ונפגמת יכולת הניבוי של מודלים עליהם מסתמך הבנק לפעילותו העסקית ובמידה והם אינם מלאים ואינם שומרים על עדכניות וגמישות לאירועים חיצוניים (כגון שינוי בתנאי השוק או הוראות רגולציה חדשות). לבנק מדיניות תיקוף מודלים ופונקציות אשר בודקות תקופתית את כושר הניבוי של המודלים אשר תומכים בפעילות העסקית. המודלים העיקריים נסקרים בוועדות הרלבנטיות.

סיכון תחרות

הקבוצה פועלת בסביבה תחרותית מאוד הן מצד המערכת הבנקאית בארץ והן מגופים פיננסיים שונים כגון חברות ביטוח, בנקים מחו"ל ועוד. תחרות זו עלולה לפגוע בנתח השוק ובהכנסות של הקבוצה בקווי העסקים השונים. הקבוצה מגדירה דרכי פעולה להתמודדות עם תחרות זו.

תגמול

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

לפרטים נוספים, ראו גם תאור מדיניות התגמול ותכנית המענקים בביאור 23, לדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2015. לפירוט בעניין התגמולים שניתנו לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה בקבוצה, ראו פרק שכר נושאי משרה בכירה בדוח ממשל תאגידי של הבנק לשנת 2015.

גילוי איכותי

א. מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

ועדת התגמול של הדירקטוריון היא הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול בבנק.	השם, ההרכב והסמכות של הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול.
עיקרי תפקידי ועדת התגמול: הועדה דנה, מאשרת וממליצה לדירקטוריון על מדיניות תגמול בבנק; הועדה דנה מעת לעת בעדכון המדיניות ויישומה; הועדה דנה ומעריכה את אפקטיביות מדיניות ומגנוני התגמול, ובכלל זה כוחנות הועדה האם מנגנוני התגמול עומדים בדרישות הפיקוחיות; הועדה דנה, מאשרת וממליצה לדירקטוריון על תנאי העסקה והפרישה של נושאי משרה בבנק, כהגדרת מונח זה בחוק החברות ובהוראה A 301, של בעלי תפקיד מרכזי, כהגדרת מונח זה בהוראה A 301 ועל עקרונות תנאי העסקה ופרישה של עובדי הבנק.	
קוגנום ייעוץ כלכלי מלווים את הצד הכלכלי מקצועי של ועדת התגמול, וזאת בהתאם להחלטת ועדת התגמול שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק, ומשרד עורכי דין מיתר מייעץ בתחום המשפטי. מעת לעת מבקשת בנושאים ספציפיים שמתעוררים מבקשת ועדת התגמול חוות דעת ממומחים חיצוניים נוספים.	פרטי היועצים החיצוניים שהופנתה אליהם בקשה לקבלת ייעוץ, הגוף ממנו קיבלו את הבקשה לייעוץ, ובאילו תחומים של תהליכי התגמול.
מדיניות התגמול של הבנק מורכבת משלושה מסמכי מדיניות: מדיניות תגמול החלה על נושאי המשרה בבנק; מדיניות תגמול החלה על העובדים המרכזיים בבנק (שאינם נושאי משרה) ומדיניות תגמול החלה על כלל יתר עובדי הבנק.	תיאור התחולה של מדיניות התגמול של הבנק.
נושאי המשרה בבנק הינם אלו שמפורטים ברשימת נושאי המשרה שאינם דירקטורים בדוח הדירקטוריון.	
בעל תפקיד מרכזי, שאינן נושאי משרה (כהגדרת מונח זה בהוראה A 301) הינם חברי "פורום 100" של הבנק. מדובר בכ- 100 המנהלים הבכירים ביותר בבנק, לבד מנושאי המשרה.	
מדיניות התגמול הינה מדיניות קבוצתית, כאשר הבנק מקיים מעקב ופיקוח שוטפים על אופן יישום עקרונות המדיניות האמורה על ידי תאגידי הנשלטים על ידי הבנק, בישראל ובחו"ל. מדיניות התגמול של הבנק מהווה קווים מנחים (אך לא מחייבים) עבור החברות הבנות.	
מדיניות התגמול של נושאי המשרה בבנק היא לשנים 2014-2016.	

תיאור של סוגי העובדים שנחשבים כנושאי משרה בכירה ועובדים מרכזיים אחרים, לרבות מספר העובדים בכל קבוצה.

קבוצת נושאי המשרה הבכירה בבנק כוללת את חמישה עשר (15) הדירקטורים המכהנים בבנק (לרבות יו"ר הדירקטוריון), את המנכ"ל הראשי של הבנק ועוד שלשה עשר (13) חברי הנהלה (ובכלל זה המבקר הפנימי הראשי) וכן שלושה (3) נושאי משרה שאינם חברי הנהלה. נכון ל-31 בדצמבר 2014 קבוצת נושאי המשרה כללה את המנכ"ל הראשי, 12 חברי הנהלה וכן 3 נושאי משרה שאינם חברי הנהלה

קבוצת העובדים המרכזיים האחרים בבנק כוללת בעלי חוזה אישי ניהולי בבנק, בסך הכל, בבנק 102 עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה בכירה. נכון ל-31 בדצמבר 2014 קבוצת העובדים המרכזיים מנתה 96 עובדים

ב. מידע המתייחס לתכנון ולמבנה של תהליכי התגמול

סקירה של המאפיינים העיקריים והיעדים של מדיניות התגמול.

מדיניות התגמול מושתתת על הוראות תיקון 20 לחוק החברות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה ועל הקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי, והיא נקבעה על בסיס שיקולים כלל ארגוניים ובכלל זה עלויות השכר של קבוצות עובדים בבנק ופערי השכר הרצויים ביניהם כמו גם רמות השכר והתגמול המקובלות במערכת הבנקאית בישראל.

מדיניות התגמול חלה על כלל עובדי הבנק ועל כל סוגי התגמולים, ובין היתר, היא מתייחסת למרכיב השכר, לתנאים הנלווים, לתנאי הפרישה, ולמרכיב המענקים השנתי.

מדיניות התגמול נועדה לתגמל את כלל העובדים בבנק, לרבות העובדים המרכזיים בבנק ולרבות נושאי משרה בהתאם לביצועי הבנק ורווחיותו על פני זמן, ובכלל זה בהתאם ליעדי הבנק ואסטרטגיית קבוצת לאומי לטווח הארוך, ובהתאם לתרומתם בפועל של נושאי המשרה להשגת ביצועים ויעדים אלה. בנוסף, מדיניות התגמול באה להבטיח קיומו של איזון ראוי בין רכיב התגמול הקבוע לבין רכיב התגמול המשתנה, ומבנה תמריצים המקדם ניהול סיכונים מבוסס ואפקטיבי שאינו מעודד נטילת סיכונים מעבר לתיאבון הסיכון של הבנק ומאפשר שמירה על בסיס הון איתן, וכן להוסיף ולשמר עובדים מרכזיים איכותיים בסביבה תחרותית לטווח ארוך בבנק.

סקירה של שינויים שנעשו בשנת הדיווח במדיניות התגמול של הבנק.

מדיניות התגמול של הבנק התואמת את הוראה 301A אושרה לראשונה בשנת 2014, ולאחר אישורה לא נעשו בה שינויים. בכוונת הבנק להביא לאישור האורגנים המוסמכים בבנק, מדיניות תגמול לשנים 2017 ואילך, התואמת את הוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין, לרבות התיקונים שנערכו בהוראה הנ"ל במהלך שנת הדיווח.

דיון בדרך שבה הבנק מבטיח כי עובדים העוסקים בסיכונים ובציות מתוגמלים ללא תלות בעסקים עליהם הם מפקחים.

על פי הקבוע במדיניות התגמול, היחס בין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע עבור העובדים המרכזיים בבנק הנמנים על גורמי ניהול סיכונים, בקרה וביקורת, נוטה יותר לטובת התגמול הקבוע, בהשוואה ליחס זה אצל העובדים המרכזיים בפונקציות העסקיות. לעניין זה, התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים המרכזיים הנמנים על פונקציות ניהול הסיכונים, הביקורת והבקרה בבנק בנפרד, לא יעלה על 75% מהתגמול הקבוע של אותו עובד באותה שנה קלנדארית. מדיניות התגמול מבטיחה שאצל נושאי המשרה והעובדים בפונקציות ניהול הסיכונים, הביקורת והבקרה לא יהיה ניגוד עניינים בשל מדיניות התגמול בשל הפעילויות שאותן הם מבקרים.

בהתאם לאמור לעיל, עובדים מרכזיים בבנק, הנמנים על גורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת זכאים, ל"מענק משתנה בסיסי" (כהגדרתו במדיניות התגמול) בשיעור נמוך מהמענק המשתנה הבסיסי הניתן לעובדים מרכזיים אחרים. יחד עם זאת, עובדים מרכזיים בבנק הנמנים על גורמי ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת כאמור, זכאים בנוסף למענק שנתי קבוע, שאינו מותנה בכיצועים.

ג. תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

סקירה של הסיכונים העיקריים אותם הבנק מביא בחשבון בעת יישום מדדי תגמול.

מדיניות התגמול של הבנק מבטיחה כי הסדרי התגמול לעובדים המרכזיים בבנק יהיו עקביים עם מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק, תוך יצירת מבנה תמריצים השומר על איזון ראוי בין רכיב התגמול הקבוע לרכיב התגמול המשתנה והמקדם ניהול סיכונים מבוסס ואפקטיבי שאינו מעודד נטילת סיכונים מעבר לתאבון הסיכון של הבנק ומאפשר שמירה על בסיס הון איתן. מדיניות התגמול מביאה בחשבון את הסיכונים העיקריים של הבנק וכן כוללת הוראות לעניין claw back שמאפשרת השבה של חלק ממענקים ששולמו במקרה שבו מתברר בדיעבד, כי ניטלו סיכונים בניגוד להחלטות הבנק שיצרו נזקים מהותיים לבנק.

סקירת המהות והסוג של מדדים עיקריים, ששימשו כדי להביא בחשבון סיכונים אלו, לרבות סיכונים שקשים למדידה ודיון בדרכים בהן מדדים אלו משפיעים על התגמול.

מדיניות התגמול של הבנק קובעת מנגנונים שונים המבטיחים כי הסיכונים השונים הקשורים בפעילות הבנק יובאו בחשבון לצורך קביעת התגמול של העובדים המרכזיים. להלן המדדים והמנגנונים העיקריים:

- מדיניות התגמול קובעת כי היחס המקסימלי בין התגמול המשתנה שיכול שישתלם לעובדים המרכזיים בבנק לבין רכיב התגמול הקבוע המשתלם לכל אחד מהם לא יעלה על 100% (למעט חריגים בהתאם לקבוע בהוראה 301A).

- תנאי סף מצטברים לזכאות עובדים מרכזיים בבנק למענק שנתי משתנה, כדלקמן: עמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות הפיקוח על הבנקים בשנת המענק; השגת מינימום של 7.5% תשואה להון בשנת המענק; וזכאות של כלל עובדי הבנק למענק שנתי בגין שנת המענק.

על פי הוראות מדיניות התגמול, העובדים המרכזיים בבנק לרבות נושאי המשרה, לא היו זכאים למענק שנתי משתנה בגין שנת 2014, עקב כך שהבנק לא עמד בתנאי הסף לעניין השגת מינימום שיעור תשואה להון בשנה זו.

בהתאם למדיניות התגמול, בגין שנת 2015 זכאים נושאי המשרה ובעלי התפקיד המרכזי למענק משתנה, וזאת לאחר שהבנק השיג תשואה על ההון בשיעור העולה על המינימום הנדרש וכן עמד ביעדי הלימות ההון הרגולטורי.

עם זאת, לאור חתימת הסכם קיבוצי מיוחד ביום 17 בפברואר 2016, הוחלו הוראותיו גם על בעלי חוזים אישיים (נושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי) ולפיכך, המענק השנתי בגין שנת 2015 ישולם באמצעות מניות חסומות לשנתיים שינפיק הבנק ששוויון, בהתאם למחיר שוק, הינו בהתאם לסכום המענק שיאושר לכל עובד. בהתאם לכך, חלק המענק השנתי, בגין שנת 2015, שאמור היה להיות משולם במזומן (מעבר

למחצית שנדחית ומשולמת באמצעות מנגנון ה-PSU כמתואר בסעיף ה. להלן, ישולם באמצעות מניות חסומות לשנתיים שינופקו על ידי הבנק, ואשר שוויין בהתאם למחיר שוק יהיה בסכום ששווה לסכום שאמור היה להיות משולם כמענק במזומן.

- סכום המענק השנתי המשתנה הבסיסי (כהגדרתו במדיניות התגמול) לכל אחד מהעובדים המרכזיים נקבע על בסיס שיעור התשואה להון של הבנק, כאשר שיעור תשואה של 11% יכול שיזכה במענק שנתי מקסימלי. המנגנון לקביעת המענק השנתי הבסיסי כאמור נותן ביטוי לניהול הסיכונים.
- גובה המענק השנתי נקבע, בין השאר, באמצעות התאמת סכום המענק השנתי המשתנה הבסיסי של כל אחד מהעובדים המרכזיים לציון מדיד של אותו עובד מרכזי, הנקבע, בין השאר, על פי גיליון מדידת הביצועים הרלבנטי לכל אחד מהעובדים המרכזיים (בנטרול התשואה להון של הבנק בכללותו בשנת המענק, ככל שנתון זה נכלל בגיליון מדידת הביצועים של העובד המרכזי הרלבנטי). יצוין, כי גיליון מדידת הביצועים משמש להערכת ביצועי הבנק ויחידותיו השונות, והוא משלב מדידה כמותית של נושאים שונים, לפי העניין, ובכלל זה: הלימות ההון, יחס יעילות, איכות תיק האשראי, שיפור ניהול הסיכונים של הבנק, וציות לחוקים.
- גובה המענק השנתי נקבע גם על פי ציון הערכה אישית (שחלקו מסך המענק השנתי המשתנה של כל עובד מרכזי, אינו מהווה יותר מ-20%) המביא בחשבון, בין השאר, ציות לדין ולרגולציה, ציות לנהלי הבנק ואי-חריגה מהותית ממדיניות שקבעו הדירקטוריון והמנכ"ל ובכלל זה עמידה בתיאבון הסיכון של הבנק, כמו גם דוחות ביקורת שנתינו בקשר עם תחום אחריותו של העובד המרכזי.
- מדיניות התגמול כוללת מנגנונים המאפשרים להביא בחשבון את מכלול הסיכונים הקיימים בבנק, ובכלל זה: (1) סמכות הדירקטוריון/או הגורם המוסמך בבנק (בהתאם לדרגתו של העובד המרכזי) לשלול את המענקים בגין שנה מסוימת ו/או להפחית את מענקי התגמול, מכל סיבה שהיא; (2) סמכות הבנק לפטר נושא משרה במקרים המתאימים ללא פיצויי פיטורין וללא זכאות למענקים.
- בהתאם להוראה 301A, תגמול משתנה בשיעור העולה על 1/6 מהתגמול הקבוע נדחה ונפרס על פני 3 שנים (ואשר מוענק לנושאי המשרה באמצעות יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (PSU)), כאשר הזכאות לקבלת החלק הנדחה של המענק המשתנה כפופה לתנאים של השגת מינימום שיעור תשואה ועמידת הבנק בכל יחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות המפקח על הבנקים. מנגנון דחיית המענק על פני שלוש שנים ותשלום החלקים הנדחים בכפוף להתקיימות התנאים האמורים לעיל, מאפשר להתאים את התגמול המשתנה להתממשותם בפועל של סיכונים הקשורים בפעילות הבנק במהלך השנים העוקבות לשנת המענק המשתנה. כך גם, תשלום המענק המשתנה הנדחה הנ"ל לנושאי המשרה בבנק באמצעות מכשיר הוני יוצר קשר בין התגמול לבין ערך המניה של הבנק על פני שנים.

- על פי הקבוע בהוראה 301A, אשר תוקנה במהלך שנת הדיווח, עובד מרכזי, יכול שיידרש, במקרים המתאימים, להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו. על פי הוראה חדשה זו, תגמולים משתנים יהיו ברי השבה לתקופה של בין חמש (5) לשבע (7) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לבכירות העובד המרכזי. הוראה זו חלה על התגמול המשתנה לעובדים המרכזיים בבנק, והיא מיושמת כאמור, בכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס אליה.
- על פי מדיניות התגמול ובהתאם לקבוע בהוראה 301A, תגמולים לעובדים מרכזיים בבנק בגין סיום העסקה מעבר לקבוע בתנאי ההעסקה של כלל עובדי הבנק ("תנאי פרישה משתנים"), לוקחים בחשבון את הביצועים בפועל על פני זמן וסיבת סיום ההעסקה, ומסווגים בהתאם כתגמול משתנה. תשלום תנאי פרישה משתנים כאמור כפוף להסדרי דחיית תשלומים מעבר למועד עזיבת העובד המרכזי, וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר, כמפורט במדיניות התגמול.

המדדים והמנגנונים המתוארים לעיל לא השתנו בשנת הדוח. יציין כי בהתאם למדיניות התגמול, בראשית כל שנה מאשר הדירקטוריון את גיליון מדידת הביצועים. גיליון מדידת ביצועים הינו גיליון ציונים המשמש להערכת ביצועי הבנק ויחידותיו השונות, והכולל מדדי ביצוע כמפורט להלן. בתחילת כל שנה הדירקטוריון דן ומאשר, לאחר קבלת אישור והמלצות ועדת התגמול, את הפרמטרים והמשקלות של גיליון מדידת הביצועים לאותה שנה וזאת בהתבסס על תוכנית העבודה של הבנק.

על פי הקבוע בהוראה 301A, אשר תוקנה במהלך שנת הדיווח, עובד מרכזי, יכול שיידרש, במקרים המתאימים, להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו. על פי הוראה חדשה זו, תגמולים משתנים יהיו ברי השבה לתקופה של בין חמש (5) לשבע (7) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לבכירות העובד המרכזי. הוראה זו חלה על התגמול המשתנה לעובדים המרכזיים בבנק, והיא מיושמת כאמור, בכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס אליה.

דיון באופן שבו השתנו המהות והסוג של מדדים אלו במהלך השנה האחרונה והסיבות לשינוי, וכן השפעת השינויים על התגמול.

ד. תאור הדרכים שבהן הבנק יוצר קשר בין ביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

מדדי הביצוע העיקריים של הבנק הנלקחים בחשבון ומשפיעים על התגמול השנתי המשתנה של העובדים המרכזיים בבנק כוללים בין היתר את התשואה להון של הבנק (התשואה להון בגין הרווח הנקי לבעלי המניות של הבנק על פי הדוחות הכספיים השנתיים של הבנק לשנה הרלבנטית); יחסי הלימות ההון הנדרשים מהבנק על פי הוראות המפקח על הבנקים; גיליון מדידת הביצועים הרלבנטי לכל אחד מהעובדים המרכזיים בבנק המשלב, כאמור, מדידה כמותית של נושאים שונים ובכלל זה מדדים פיננסיים וכן מדדים לא כמותיים (כגון תשואה להון, הלימות ההון, יחס יעילות, איכות תיק האשראי, ריכוזיות אשראי, עמידה בתיאבון הסיכון של הבנק, שיפור ניהול הסיכונים של הבנק, וציות לחוקים, הוראות רגולטוריות ונהלי הבנק).

יציין, כי הציון המדיד של יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל הראשי נקבע על פי גיליון מדידת הביצועים השונים של הבנק בכללותו (בנטרול התשואה להון של הבנק בכללותו בשנת המענק).

סקירה של מדדי ביצוע עיקריים עבור הבנק, עבור הרמה העליונה של קווי עסקים ומדדי ביצוע אישיים.

עוד נמדדים העובדים המרכזיים על פי מדדים של תרומה לתכנון האסטרטגי של הבנק; יישום, ביצוע וקידום תכניות ויעדים אסטרטגיים אשר הוגדרו לכל אחד מהעובדים המרכזיים מראש; ייזום, הובלה וקידום פרויקטים ותהליכים מיוחדים של הבנק, אשר הוגדרו לכל אחד מהעובדים המרכזיים מראש, בתחום העסקי, המבני או האתי; ציות לדין ולרגולציה, ציות לנהלי הבנק, ואי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון והמנכ"ל ובכלל זה עמידה בתיאבון הסיכון של הבנק; דוחות ביקורת שניתנו בקשר עם תחום אחריותו של העובד המרכזי.

- דיון בדרך שבה סכומים בגין תגמול אישי קשורים לביצועים של הבנק בכללותו ולביצועים אישיים.
- היקף המענק השנתי לעובדים המרכזיים נקבע על בסיס שקלול של הפרמטרים הבאים, כולם או חלקם, בהתאם לתפקידו של העובד המרכזי ובהתאם לתחומי אחריותו ובכפוף לעמידה בתנאי הסף לזכאות למענק שנתי.
- התשואה להון של הבנק בשנה הרלבנטית;
- השוואת התשואה להון בפועל של הבנק, בשנת המענק, לעומת התשואה להון המשוקללת (לפי ההון העצמי) בארבעת הבנקים הגדולים האחרים בישראל באותה שנה.
- גיליון מדידת הביצועים של הבנק ככל שמדובר בקביעת הציון המדיד של יו"ר הדירקטוריון ושל המנכ"ל הראשי, וככל שמדובר בעובדים מרכזיים האחרים - גיליון מדידת הביצועים של החטיבה בבנק עליה ממונה העובד המרכזי או החטיבה/היחידה אליה הוא משתייך, לפי העניין.
- כאמור, גיליון מדידת הציונים משמש להערכת ביצועי הבנק ויחידותיו השונות, והוא משלב מדידה כמותית של נושאים שונים ובכלל זה מדדים פיננסיים ומדדים אחרים. בתחילת כל שנה, דן ומאשר הדירקטוריון, לאחר קבלת אישור והמלצות ועדת התגמול, מראש, את הפרמטרים והמשקלות של גיליון מדידת הביצועים לאותה שנה, וזאת בהתבסס על תכנית העבודה של הבנק.
- ציון הערכה אישית איכותית, המבוסס על קריטריונים איכותיים בגין שנת המענק לעובדים המרכזיים, המשמש להערכה איכותית של תרומתו של העובד המרכזי לבנק בשנה הנמדדת, כמפורט לעיל.
- בנוסף, דן ומאשר הדירקטוריון, מדי שנה מראש, קריטריונים ואירועים מיוחדים בהתאם ובכפוף לקבוע בסעיף 13(א)2 להוראה 301A, אשר בהתקיים, סך התגמול המשתנה המירבי לנושא משרה מסוים יכול ויעלה על 100% מהתגמול הקבוע באותה שנה.

- דיון באמצעים בהם הבנק ישתמש בדרך כלל כדי להתאים את התגמול במקרה שבו מדדי הביצוע יהיו חלשים (כולל הקריטריונים לקביעת מדדי ביצוע חלשים).
- זכאות העובדים המרכזיים בבנק למענק שנתי מותנית בעמידה בשלושת תנאי הסף המצטברים: (א) זכאות של כלל עובדי הבנק למענק שנתי בגין שנת המענק; (ב) השגת מינימום של 7.5% תשואה להון בשנת המענק; ו-(ג) עמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות הפיקוח על הבנקים בשנת המענק.
- השפעת מדדי ביצוע חלשים על תוצאות הבנק ויחידות הבנק השונות, תבוא לידי ביטוי בגובה המענק השנתי, ככל שיהיו העובדים המרכזיים זכאים למענק שנתי. כך, עשויים להשפיע מדדי ביצוע חלשים על גובה המענק המשתנה הבסיסי (הנגזר מהתשואה להון של הבנק בשנת המענק), ועל גובה המענק המשתנה הסופי (לאחר התאמות), המושפע מגיליון מדידת הציונים (ברמת הבנק, ברמת החטיבה או ברמת היחידה בבנק, לפי העניין ולפי התפקיד והדרג של העובד המרכזי הרלבנטי בבנק) ומקביעת הציון האישי האיכותי.

- הדירקטוריון הוסמך להפחית את סכום המענק השנתי המשתנה לבכירים בבנק כשהוא לוקח בחשבון, בין היתר, את נתוני הבנק בשנת המענק ו/או בשנים שקדמו לשנת המענק, המתייחסים לרווחים מהותיים של הבנק אשר הדירקטוריון סבר כי אינם נובעים מפעילות רגילה כמו גם הפסדים מהותיים באותן שנים.
- חלק מהמענק השנתי המשתנה נפרס כאמור על פני שלוש שנים, כאשר העובדים המרכזיים יהיו זכאים לקבל חלק ממענק שנתי זה בכפוף לעמידת הבנק בתנאים הבאים: (א) שיעור התשואה להון בשנה הקלנדרית שקדמה למועד התשלום של החלק הנדחה, לא היה נמוך מ-5%; (ב) הבנק עמד בשנה הקלנדרית הקודמת בכל יחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות המפקח על הבנקים.
- לעניין חלק המענק השנתי המשתנה הנדחה, עבור נושאי משרה בבנק - חלק זה יוענק (ככל שיוענק) לנושאי המשרה באמצעות יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (PSU). הענקת חלק המענק השנתי המשתנה הנדחה באמצעות תגמול הוני (יחידות PSU) משקפת את החשיבות הרבה אותה רואה הבנק בהנעת נושאי המשרה בבנק תוך קירוב האינטרסים שלהם לאינטרסים של בעלי המניות בבנק.

ה. תאור הדרכים שבהן הבנק מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

- דיון במדיניות הבנק בהתייחס לדחייה והבשלה של תגמול משתנה, ואם החלק מהתגמול המשתנה שנדחה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את החלק האמור והחשיבות היחסית שלהם.
- תשלום המענק השנתי בגין שנה מסוימת נדחה ונפרס על פני שלוש שנים, וזאת כאשר המענק השנתי בגין השנה הנמדדת עלה על 1/6 מהתגמול הקבוע של העובד המרכזי באותה שנה. תשלום ופריסת המענק השנתי המשתנה נעשית כדלקמן: (א) 50% מהמענק השנתי משולמים במזומן בסמוך לדיווח על התוצאות הכספיות של הבנק בשנת המענק; (ב) 50% הנותרים מהמענק השנתי המשתנה ("יתרת המענק השנתי") מוענקים לנושאי המשרה באמצעות יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (PSU) המוקצות בסמוך לדיווח על התוצאות הכספיות של המערכת הבנקאית של שנת המענק לכל אחד מנושאי המשרה הזכאים למענק כאמור. יחידות ה-PSU מבשילות למניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. כל אחת של הבנק, בשלוש מנות שוות (בכפוף לעמידת הבנק בתנאים שנקבעו במדיניות התגמול לקבלת יתרת המענק השנתי - עמידה במינימום שיעור תשואה להון ועמידה ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות המפקח על הבנקים - בגין כל אחת משנות הפריסה) בסמוך לדיווח על התוצאות הכספיות של המערכת הבנקאית של כל אחת משלוש השנים העוקבות לשנת המענק, כאשר המניות הנובעות מהבשלת המנה הראשונה מבין השלוש יהיו חסומות לתקופה של שנה אחת נוספת.
- יתרת המענק השנתי לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה בבנק, נפרסת על פני שלוש שנים בקו ישר ומשולמת בכל אחת משנות הפריסה במזומן, בכפוף לעמידת הבנק בתנאים שנקבעו במדיניות התגמול לקבלת יתרת המענק השנתי בכל אחת משנות הפריסה כמפורט לעיל.
- על פי מדיניות התגמול ובהתאם לקבוע בהוראה 301A, תגמולים לעובדים מרכזיים בבנק בגין סיום העסקה מעבר לקבוע בתנאי ההעסקה של כלל עובדי הבנק ("תנאי פרישה משתנים"), לוקחים בחשבון את הביצועים בפועל על פני זמן וסיבת סיום ההעסקה, ומסווגים בהתאם כתגמול משתנה. תשלום תנאי פרישה משתנים כאמור כפוף

להסדרי דחיית תשלומים מעבר למועד עזיבת העובד המרכזי, וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר, כמפורט במדיניות התגמול.

נוסף על האמור לעיל לעניין דחיית ופריסת המענק השנתי המשתנה על פני שנים, מדיניות התגמול קובעת, כי עובד מרכזי יחזיר לבנק סכומים ששולמו לו בהתאם למדיניות התגמול אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול של הדירקטוריון.

כמו כן, על פי הקבוע בהוראה 301A, אשר תוקנה במהלך שנת הדיווח, עובד מרכזי יכול שיידרש, במקרים המתאימים, להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו. על פי הוראה חדשה זו, תגמולים משתנים יהיו ברי השבה לתקופה של בין חמש (5) לשבע (7) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לכירות העובד המרכזי. הוראה זו חלה על התגמול המשתנה לעובדים המרכזיים בבנק, והיא מיושמת כאמור, בכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס אליה.

דיון במדיניות ובקריטריונים של הבנק להתאמת תגמול נדחה לפני ההבשלה וכן לאחר ההבשלה באמצעות הסדר החזר תגמול (clawback)

1. תאור צורות שונות של תגמול משתנה בהן משתמש הבנק והשיקולים לשימוש בצורות שונות כאמור

בהתאם לקבוע במדיניות התגמול, התגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים המרכזיים בבנק שאינם נמנים על פונקציות ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת, בנפרד, לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע של אותו עובד מרכזי באותה שנה קלנדארית, והתגמול המשתנה בשנה קלנדארית לכל אחד מהעובדים המרכזיים הנמנים על פונקציות ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת בבנק, בנפרד, לא יעלה על 75% מהתגמול הקבוע של אותו עובד מרכזי באותה שנה קלנדארית.

עוד קובעת מדיניות התגמול, כי המשכורת החודשית הקבועה ו/או רכיבי תגמול קבוע אחרים, הניתנים לעובדים מרכזיים הנמנים על פונקציות ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת, ייקבעו לפי סטנדרטים המתחשבים בחשיבות וברגישות התפקידים המוטלים על עובדים מרכזיים אלו. עובדים מרכזיים אלו יתוגמלו בצורה הולמת, על מנת שהבנק יוכל להעסיק עובדים מרכזיים בעלי הכשרה וניסיון מתאימים שישקפו את מעמדם ותפקידם. לעניין זה מוסיפה ומדגישה מדיניות התגמול, כי היחס בין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע עבור עובדים מרכזיים אלו יטה יותר לטובת התגמול הקבוע, בהשוואה ליחס זה אצל עובדים מרכזיים אשר אינם נמנים על פונקציות ניהול הסיכונים, הבקרה והביקורת.

דיון ביחסים הנחשבים להולמים בין התגמול המשתנה המירבי לבין התגמול הקבוע, שנקבעו על ידי הבנק בהתאם לסעיף 13 להוראה 301A.

על פי מדיניות התגמול ובהתאם לקבוע בסעיף 13(א)2 להוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין, במקרים חריגים ויוצאי דופן רשאית ועדת התגמול ולאחריה הדירקטוריון (וכאשר נדרש על פי חוק החברות) יתקבל גם אישור האסיפה הכללית, לפי העניין) לאשר סכום מענק משתנה נוסף בגין שנה מסוימת למי מנושאי המשרה בבנק, הכל בכפוף לתנאים המפורטים להלן: (א) המענק המשתנה הנוסף ינתן בשל אירוע חריג שאינו חוזר על עצמו בכל שנה, כגון פרויקט חד-פעמי, שינוי מבני מהותי ו/או עסקה חריגה בהיקפה ובמהותה, ובלבד שהאירוע העסקי החריג הוגדר מראש על ידי הדירקטוריון בתחילת השנה הרלבנטית, לנושא משרה מסוים; (ב) סך התגמול המשתנה המירבי לנושא משרה באותה שנה לא יעלה על 200% מהתגמול הקבוע; ו-ג) ייתנו נימוקים מפורטים להחלטה.

במצבים חריגים בהם הבנק קבע שהתגמול המשתנה המירבי יכול להגיע עד ליותר מ-100% מהתגמול הקבוע - פירוט היחסים שנקבעו, הסיבות לקביעת יחסים כאמור, העובדים המושפעים, תפקידם וההשפעה על הבנק.

בשנת הדיווח, דנו ואישרו מראש האורגנים המוסמכים בבנק, קריטריונים ואירועים מיוחדים בהתאם ובכפוף לקבוע בסעיף 13(א)2 להוראה 301A, אשר בהתקיימם, יכול יהיו זכאים נושאי משרה מסוימים בבנק למענק מיוחד כאמור לעיל, בגין שנת 2015. **יצוין, כי כל אחד מהקריטריונים והאירועים המיוחדים שנקבעו כאמור, הינם יוצאי דופן** בכל שלושת ההיבטים הבאים: (1) הם אינם חוזרים על עצמם בכל שנה; (2) הם אינם חלים על קבוצה רחבה של נושאי משרה; ו- (3) הם מתייחסים לאירועים חריגים בחיי הבנק, למשל, פרויקטים חד פעמיים או שינויים מבניים מהותיים.

כאמור לעיל, במקרה בו המענק השנתי המשתנה בגין השנה הנמדדת עולה על 1/6 מהתגמול הקבוע של נושא משרה בבנק באותה שנה, חמישים אחוזים (50%) מהמענק השנתי המשתנה נדחה, ומוענק לו באמצעות יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (PSU) המוקצות בסמוך לדיווח על התוצאות הכספיות של המערכת הבנקאית של שנת המענק.

יחידות ה-PSU תבשלנה למניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. כל אחת של הבנק בשלוש מנות שוות (בכפוף לתנאים האמורים להלן), בסמוך לדיווח על התוצאות הכספיות של המערכת הבנקאית של כל אחת משלוש השנים העוקבות לשנת המענק, כאשר המניות הנובעות מהבשלת המנה הראשונה מבין השלוש יהיו חסומות לתקופה של שנה אחת נוספת.

כמות יחידות ה-PSU המוקצית לכל אחד מנושאי המשרה כאמור לעיל נקבעת באמצעות חלוקת סכום יתרת המענק השנתי לאותו נושא משרה, במחיר הממוצע (לפי שערי סגירה יומיים) של מניה אחת של הבנק בתקופה שמתחילה ב-1 בינואר של השנה העוקבת לשנת המענק ומסתיימת במועד פרסום הדוחות הכספיים השנתיים של הבנק בגין שנת המענק, ובלבד שהמחיר הממוצע לא יהיה נמוך מ-10 ש"ח.

הבשלת יחידות ה-PSU למניות מותנית בהתקיימותם של שני התנאים המצטברים הבאים: (א) שיעור התשואה להון בשנה הקלנדארית שתקדם למועד הבשלת המנה הרלבנטית של יחידות ה-PSU ("השנה הקלנדארית הקודמת") לא יהיה נמוך מ-5%; ו- (ב) הבנק יעמוד בשנה הקלנדארית הקודמת בכל יחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות המפקח על הבנקים לפי הדוחות הכספיים.

הקצאת יחידות ה-PSU והמתן למניות הבנק, נעשית במסלול רווח הון לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

סקירת הצורות השונות של התגמול המשתנה (לדוגמא מזומן, מניות, מכשירים מבוססי מניות וצורות אחרות).

כאמור לעיל, הענקת יתרת המענק השנתי לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה בבנק, נפרסת על פני שלוש שנים בקו ישר ומשולמת בכל אחת משנות הפריסה במזומן (ולא באמצעות יחידות PSU או צורה אחרת של תגמול הוני), בכפוף לעמידת הבנק בתנאים לקבלת יתרת המענק השנתי בכל אחת משנות הפריסה.

דיון על השימוש בצורות שונות של תגמול משתנה, וכן, אם התמהיל של הצורות השונות של תגמול משתנה שונה בין עובדים שונים או בין קבוצות שונות של עובדים, תיאור הגורמים שקובעים את התמהיל והחשיבות היחסית שלהם.

גילוי כמותי

מספר הפגישות שנערכו על ידי הגוף העיקרי המפקח על נושא התגמול במהלך שנת הדיווח והתגמול ששולם לחבריו בגין שנת הדיווח.	ועדת התגמול של הדירקטוריון קיימה 15 ישיבות במהלך שנת 2015. סך התגמול ששולם לחברי ועדת התגמול בגין ישיבות ועדת התגמול בשנת 2015 הינו 438,661 ש"ח.
מספר העובדים שקיבלו תגמול משתנה במהלך שנת הדיווח.	נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח לא שולם מענק שנתי משתנה למי מנושאי המשרה בכנק (בגין שנת 2014) עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח לא שולם מענק שנתי משתנה למי מהעובדים המרכזיים בכנק (בגין שנת 2014).
מספר וסך הכל הבונוסים המובטחים שהוענקו במהלך שנת הדיווח.	נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח, לא הוענק תגמול משתנה בצורה של בונוס מובטח לנושאי המשרה בכנק, למעט תשלום בגין מענק חתימה כמפורט להלן. לשישה (6) נושאי משרה הוענק מענק שנתי קבוע בסך כולל של כ-0.78 מיליון ש"ח, המהווה חלק מהתגמול הקבוע של נושאי המשרה הנ"ל. עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח, לא הוענק תגמול משתנה בצורה של בונוס מובטח לעובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה). ל-29 עובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה) הוענק מענק שנתי קבוע בסך כולל של כ-1.1 מיליון ש"ח, המהווה חלק מהתגמול הקבוע של העובדים המרכזיים הנ"ל.
מספר וסך הכל המענקים בעת החתימה שהוענקו במהלך שנת הדיווח.	נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח הוענק תשלום בגין מענק חתימה לנושא משרה אחד בכנק, בסך כולל של כ-0.76 מיליון ש"ח. תשלום מענק חתימה זה ניתן בגין שנת העבודה הראשונה של נושא המשרה הנ"ל. עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח לא הוענקו מענקי חתימה לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה.
מספר וסך הכל תשלומי הפיצויים ששולמו במהלך שנת הדיווח.	נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח שולמו פיצויי פיטורין לנושא משרה אחד בסך כולל של כ-0.6 מיליון ש"ח. האמור לעיל אינו כולל נושאי משרה אחרים אשר בחרו לקבל פנסיה תקציבית ו/או פנסיית ביניים מהבנק בהתאם לקבוע בהסכם העבודה האישי בינם לבין הבנק.

<p>עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח שולמו פיצויי פיטורין ל-2 עובדים מרכזיים (שאינם נושאי משרה) בסך כולל של כ-4.6 מיליון ש"ח. האמור לעיל אינו כולל עובדים מרכזיים אחרים אשר בחרו לקבל פנסיה תקציבית ו/או פנסיית ביניים מהבנק בהתאם לקבוע בהסכם העבודה האישי בינם לבין הבנק.</p>	
<p>נושאי משרה: התגמול השנתי הנדחה שטרם שולם לנושאי המשרה במהלך שנת 2015, הינו 420,760 יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (Performance Share Units) המהוות זכות נדחית ומותנית לקבלת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, ו-54,276 יחידות מניה חסומות (Restricted Share Units) המהוות זכות נדחית ומותנית לקבלת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק. עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה: במהלך שנת 2015 לא היתה קיימת יתרת תגמול נדחה שטרם שולם.</p>	<p>סך הכל יתרת התגמול הנדחה שטרם שולם (outstanding) תוך גילוי נפרד למזמן, מניות, מכשירים מבוססי מניות וצורות אחרות.</p>
<p>התגמול השנתי הנדחה שניתן לנושאי המשרה במהלך שנת 2015, הינו 219,290 יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (Performance Share Units) המהוות זכות נדחית ומותנית לקבלת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, ו-27,138 יחידות מניה חסומות (Restricted Share Units) המהוות זכות נדחית ומותנית לקבלת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק. כמו כן, עוד שולם במהלך שנת הדיווח, תשלום חד-פעמי בסך של 347 אלפי ש"ח לנושאת משרה בבנק, חלף זכאותה ליתרת חלק המענק השנתי המשתנה הנדחה בגין שנת 2013 שטרם שולם נכון לאותו מועד. לפרטים נוספים ראו דיווח מיידי של הבנק מיום 7 ביולי 2015 (אסמכתא: 01-2015-067953). עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה: במהלך שנת הדיווח לא שולם תגמול נדחה לעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה. לנושאי משרה בבנק ערבי ישראלי לשעבר שנקלטו לבנק ב-1.1.16 קיימת יתרת תגמול נדחה בגין שנת 2015 שתשולם בשנים 2016-2018 בסך כולל של 405 א' ש"ח</p>	<p>סך הכל תגמול נדחה ששולם בשנת הדיווח.</p>
<p>ראו טבלה.</p>	<p>פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח, תוך הבחנה בין קבוע ומשתנה, נדחה ולא נדחה, צורות שונות שנעשה בהן שימוש (מזמן, מניות, מכשירים מבוססי מניות וצורת אחרות).</p>
<p>נושאי משרה: 420,760 יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (Performance Share Units)</p>	<p>הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול נדחה והתגמול המוחזק, שחשוף להתאמות</p>

<p>המהוות זכות נדחית ומותנית לקבלת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, ו-של 54,276 יחידות מניה חסומות (Restricted Share Units) המהוות זכות נדחית ומותנית לקבלת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, ו-237,969 מניות חסומות של הבנק. עובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה: לא רלבנטי.</p>	<p>בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות.</p>
<p>לא רלבנטי.</p>	<p>הסכום הכולל של הפחתות במהלך שנת הדיווח עקב התאמות מפורשות בלבד.</p>
<p>לא רלבנטי.</p>	<p>הסכום הכולל של הפחתות במהלך שנת הדיווח עקב התאמות משתמעות בדיעבד.</p>

טבלה 50 - תגמול נושאי משרה בכירה⁽¹⁾⁽²⁾⁽³⁾

שווי כולל של תגמול בגין שנת הדיווח בגין שנת 2015		לא נדחה	נדחה
במיליוני ש"ח			
תגמול קבוע			
• מבוסס מזומן	26.0 (26.1 בשנת 2014)	-	-
• מניות ומכשירים מבוססי מניות	-	-	-
• אחרים	-	-	-
תגמול משתנה			
• מבוסס מזומן	--	-	-
• מניות ומכשירים מבוססי מניות	24.9 (0 בשנת 2014)	-	-
• אחרים	-	-	-

1. לא כולל דירקטורים, למעט יו"ר הדירקטוריון.
 2. לענין מענק חתימה שניתן במהלך שנת הדיווח, ראה כמפורט בחלק הכמותי לעיל.
 3. בחודש אפריל 2015 בוטל הסדר תשלום מענקי וחופשות יובל לנושאי המשרה כנגד תשלום של כמחצית מההפרשה שנרשמה בגין התחייבות זו בספרי הבנק. סך התשלום הסתכם לכ- 2 מיליוני ש"ח ואינו כלול בחלק הכמותי לעיל.

טבלה 51 - תגמול עובדים מרכזיים אחרים (*):

שווי כולל של תגמול בגין שנת הדיווח בגין שנת 2015		לא נדחה	נדחה
מיליוני ש"ח			
תגמול קבוע			
• מבוסס מזומן	87.7 (89.0 בשנת 2014)	-	-
• מניות ומכשירים מבוססי מניות	-	-	-
• אחרים	-	-	-
תגמול משתנה			
• מבוסס מזומן	-	-	-
• מניות ומכשירים מבוססי מניות	46.6 (0 בשנת 2014)	-	-
• אחרים	-	-	-

(*): בחודש מאי 2015 בוטל הסדר תשלום מענקי וחופשות יובל לעובדים מרכזיים כנגד תשלום של כמחצית מההפרשה שנרשמה בגין התחייבות זו בספרי הבנק. סך התשלום הסתכם לכ- 18.0 מיליוני ש"ח ואינו כלול בחלק הכמותי לעיל

מילון מונחים

מונח	הגדרה
א	
איגוח	פעולה של הפיכת הלוואות ואשראי בנקאי להלוואה ארוכת טווח, באמצעות אגרות חוב שמונפקת לצד ג'.
איגרות חוב מגובי משכנתאות (MBS)	איגרות חוב המגובות במשכנתאות שבהן תשלומי הריבית והקרן מתבססים על תזרים מזומנים הנובע מפירעון הלוואות המובטחות במשכנתאות.
איגרות חוב מגובי נכסים (ABS)	איגרות חוב המגובות בנכסים פיננסיים שבהן תשלומי הריבית והקרן מתבססים על תזרים מזומנים הנובע מפירעון הלוואות המובטחות בנכסים פיננסיים. הנכסים המגבים עשויים להיות קבוצות של הלוואות, לרבות משכנתאות למגורים, או נכסים פיננסיים אחרים.
אירוע קיברנטי (סייבר)	אירוע אשר במהלכו מתבצעת תקיפת מערכות מחשב ו/או מערכות ותשתיות משוכצות מחשב על ידי, או מטעם, יריבים (חיצוניים או פנימיים לתאגיד הבנקאי) אשר עלולה לגרום להתממשות סיכון סייבר, לרבות ניסיון לביצוע תקיפה כאמור גם אם לא בוצע נזק בפועל.
אנשים פרטיים	יחידים שאינם תאגידים (רשומים או לא רשומים) ואינם עוסקים בפעילות עסקית. אנשים פרטיים מוגדרים בהתאם להוראות בנק ישראל כך שבקטגוריה זו נכללות הלוואות ליחידים שאינן למטרות עסקיות אשר מסווגים לענף משק אנשים פרטיים בהתאם להגדרות אחידות של הלמ"ס לרבות משקי בית.
ארגון מחדש של חוב בעייתי	חוב בעייתי בארגון מחדש מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים חלף פירעון החוב.
אשראי בהשגחה מיוחדת	אשראי בהשגחה מיוחדת מאזני הוא אשראי אשר מתקיימות לגביו חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של הנהלת התאגיד. אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי בהשגחה מיוחדת אם מימוש ההתחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות ההתחייבות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו.

<p>אשראי דוקומנטרי מותנה הוא ערבות בנקאית בניסוח של אשראי דוקומנטרי מסחרי, אשר מטרתו העיקרית היא להבטיח ביצוע תשלום. אשראי דוקומנטרי מותנה דומה לערבות בכך שהוא מהווה התחייבות של בנק לשלם את הסכום הנקוב בו כנגד מסמך דרישת תשלום מהמוטב, בעוד שלאשראי דוקומנטרי מסחרי נדרשת הצגת מסמכים שונים על מנת להפוך את התחייבות הבנק למוחלטת.</p>	<p>אשראי דוקומנטרי מותנה - SBLC</p>
<p>אשראי מאזני אשר מוגן באופן שאינו מספק ע"י השווי הנוכחי המבוסס של תזרים המזומנים ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי מאזני שסווג כאמור, קיימת חולשה או חולשות מוגדרות היטב, אשר מסכנות את מימוש החוב, אם לא יתקנו בזמן סביר. אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי נחות אם מימוש ההתחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות ההתחייבות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו. אשראי אשר נבחן על בסיס קבוצתי יסווג כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום רצופים או יותר.</p>	<p>אשראי נחות</p>
<p>אשראי מאזני הנבחן על בסיס פרטני, ואשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, צפוי שהתאגיד הבנקאי לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו (תשלומי קרן וריבית) לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. חוב הנבחן על בסיס פרטני יסווג כפגום בכל מקרה כאשר קרן או ריבית מצויים בפיגור של 90 ימים רצופים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גביה. אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי פגום אם מימוש ההתחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות ההתחייבות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו. בנוסף, חוב פגום ייחשב גם חוב שנבחן פרטנית ואשר תנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי.</p>	<p>אשראי פגום</p>
<p>ב</p>	
<p>הוראות לניהול הסיכונים של הבנקים שנקבעו על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים (BCBS), העוסקת בקביעת סטנדרטים לשמירה על יציבות פיננסית ולפיקוח על בנקים בעולם. הוראות ועדת באזל מהווים קנה מידה (benchmark) וסטנדרט להוראות ניהול בנקאי תקין של רשויות פיקוח על הבנקים ברחבי העולם.</p>	<p>באזל 2 / באזל 3</p>

	ה
<p>הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מהזכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו (זכויות מיטוט) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים, והכל כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי", ובכפוף להוראות המעבר שבהוראת ניהול בנקאי תקין 299 "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר".</p>	הון עצמי רובד 1
<p>הון המשמש לחישוב יחס הלימות הון של הבנק ויחסים רגולטוריים נוספים (כגון: יחס מינוף, ריכוזיות אשראי ועוד). ההון מורכב מרכיבי הון חשבונאי ומכשירי הון פיקוחי נוספים (כגון כתבי התחייבות נדחים הכשירים להיכלל כהון רגולטורי).</p>	הון רגולטורי
<p>הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202. במועד הדיווח בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה.</p>	הון רובד 1 נוסף
<p>ההיקף הצפוי של חשיפתו של צד נגדי בעת כשל אשראי:</p>	החשיפה בעת הכשל EAD - (Exposure At Default)
<p>גישה כלל ארגונית הכוללת קווי מדיניות, תקנים ונהלים המתייחסת לפעילות שנדרש הארגון לבצע על מנת להבטיח שפונקציות עסקיות קריטיות תהיינה זמינות ללקוחות, ספקים, רגולטורים וגופים אחרים בעלי עניין בארגון.</p>	המשכיות עסקית
<p>הסכמי ריפו (or reverse repurchase agreement repurchase) אלה הם הסכמים לרכישה או למכירת נייר ערך תמורת מזומנים או ניירות ערך כאשר בעת העסקה מסכימים המוכר והקונה לבצע עסקה חוזרת, הפוכה מזו שבוצעה לראשונה, במועד ובמחיר מוסכמים מראש.</p>	הסכמי רכש/מכר חוזר

<p>הפרשה פרטנית</p> <p>הפרשה שנקבעת לגבי כל חוב שנבחן פרטנית (ובכלל זה כל חוב שעבר ארגון מחדש של חוב בעייתי וכפוף לבחינה פרטנית בהתאם למדיניות הבנק). סכום ההפרשה נאמד בהתאם לתזרים המזומנים הצפוי המהווה בשיעור הריבית המקורית של החוב או, כאשר החוב מוגדר כחוב מותנה ביטחון, בהתאם לשווי הוגן של הביטחון בניכוי עלויות מימוש ותוך הפעלת מקדמי ביטחון זהירים. לצורך קביעת ההפרשה הנאותה, הבנק בוחן באופן שוטף ובהתאם לנהלים את הלווים הרלבנטיים. בנוסף, הפרשה פרטנית מבוצעת על כל חוב הכפוף לבחינה פרטנית כאמור לעיל והמצוי בפיגור של 90 יום.</p>
<p>הפרשה קבוצתית</p> <p>הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי מיושמת עבור קבוצות גדולות של חובות קטנים יחסית והומוגניים, וכן בגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים. ההפרשה הקבוצתית בגין מכשירי האשראי החוץ מאזניים מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור האשראי המאזני, תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני.</p>
<p style="text-align: right;">ח</p>
<p>חבות</p> <p>סך חשיפות האשראי של הבנק כלפי הלווה או קבוצת לוויים כמשמעותה בהוראה 313 להוראות ניהול בנקאי תקין. החבות כוללת, בין היתר, אשראי באחריות הבנק, השקעה בניירות ערך של הלווה, התחייבויות התאגיד הבנקאי לשלם כסף על חשבון הלקוח (לרבות ערבויות ואשראי תעודות) ועסקאות בנגזרים מעבר לדלפק (OTC). חבות מחושבת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 של הפיקוח על הבנקים.</p>
<p>חוב בפיגור</p> <p>פיגור של חוב נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים שלו. החוב נמצא בפיגור אם הוא (כולו או חלקו) לא נפרע תוך 30 יום מהמועד שנקבע לפירעון. לעניין זה, חוב בחשבון עובר ושכ ייחשב כחוב בפיגור, אם חריגות ממסגרות אשראי מאושרות לא תיפרענה תוך 30 יום ממועד היווצרותן או אם בתוך מסגרת האשראי לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים עד לכדי כיסוי החוב תוך תקופה שנקבעה על ידי הנהלת הבנק.</p>
<p>חווה SWAP</p> <p>סדרת חוזים עתידיים או סדרת חוזי אקדמה למספר תקופות ידוע מראש אשר בהם שני הצדדים מסכימים להחליף זרמי תשלומים על קרן מושגית.</p>

	<p>חוזת אקדמה (FORWARD)</p> <p>חוזת בין שני צדדים למכירת כמות מסוימת של נכס כלשהו במחיר מסוים במועד קבוע מראש. החוזת קושר קשר מחייב בין הצדדים להסכם. חוזת זה אינו חוזת סטנדרטי ואינו נסחר בשוקי הון מאורגים אלא נעשה לפי צורכי הלקוח.</p>
<p>חוזת עתידי (FUTURE)</p> <p>חוזת בין שני צדדים למכירת כמות מסוימת של נכס כלשהו במחיר מסוים במועד קבוע מראש. החוזת קושר קשר מחייב בין הצדדים להסכם. חוזת עתידי זה הוא חוזת סטנדרטי הנסחר בשוקי הון מאורגים.</p>	<p>חוזת אופציה</p> <p>מתחלקים לחוזי רכש (CALL) ולחוזי מכר (PUT). חוזת רכש הוא הזכות לקנות כמות מסוימת של נכס מסוים במחיר מימוש עד (אמריקאית)/ב (אירופית) תאריך מסוים. חוזת מכר הוא הזכות למכור כמות מסוימת של נכס מסוים במחיר מימוש עד (אמריקאית)/ב (אירופית) תאריך מסוים.</p>
<p>חשיפות חוץ מאזניות</p> <p>חשיפות אלו נובעות ממחויבות שנטל הבנק כלפי הלווים שלו אך לתאריך הדיווח טרם מומשו/נוצלו על ידי הלווים ולאור זאת חשיפות אלו טרם באות לידי ביטוי ברישום נכס או התחייבות מאזנית. דוגמאות לחשיפות חוץ מאזניות:</p> <ul style="list-style-type: none"> • התחייבויות למתן אשראי שטרם נוצלו; • מסגרות אשראי לא מנוצלות; • התחייבויות בהתאם להסכמי ערבות; 	<p>חשיפת בסיס הצמדה ושער חליפין</p> <p>החשיפה לסיכון הבסיס מתבטאת בהפסד שעלול להתרחש כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש בין שווי הנכסים להתחייבויות, כולל השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה. החשיפה לסיכונים הבסיס נמדדת כאחוז מההון החשוף של הקבוצה. ההון החשוף ברמת הבנק, כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות מוחזקות.</p>
<p>1</p>	<p>יחס הלימות ההון</p> <p>יחס בין ההון הרגולטורי שברשות הבנק לבין נכסים משוקללים בסיכון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי אשר חושבו בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים ומשקפים את הסיכון הנובע מהחשיפות הנוצרות בשל פעילויות הבנק השונות.</p>

	<p>יחס כיסוי נזילות</p> <p>יחס כיסוי הנזילות הינו יחס הבוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצורכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה.</p>
<p>יחס מינוף</p> <p>מוגדר כמדידת ההון (המונה) מחולק במדידת החשיפה (המכנה), כאשר היחס מבוטא באחוזים.</p>	<p>כ</p>
<p>הסתברות לכשל בתקופה נתונה מיום הדרוג PD - (Probability of Default)</p> <p>מונח המתאר את ההסתברות שהלווה יגיע למצב של כשל אשראי בתוך תקופת זמן נתונה ממועד ביצוע הדרוג. המונח מספק הערכה של הסבירות שלוה לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו כפי התנאים החוזיים של חובותיו.</p>	<p>מ</p>
<p>מבני איגוח</p> <p>מבנים שהוקמו במטרה להעביר לבעלי האג"ח תזרימים הנובעים ממכשירים/נכסים אחרים. לצורך כך מוקמת חברת יעודית (SPE - Special Purpose Entity) שקולטת את הנכסים היוצרים תזרים מזומנים שמועבר על ידי יוצרם (Originator) ומסיטה את תקבולי תזרים המזומנים המסוים ממנה אל בעלי האג"ח, זאת בהתאם למבנה שמוסכם עם בעלי האג"ח לפי סדר הקדימויות הגלום בסדרות האג"ח השונות (Tranche).</p>	<p>מודל ההון הכלכלי</p> <p>הבנק נעזר במודל ההון הכלכלי, המתבסס על דירוגי הלווים, על מנת להעריך את סיכון האשראי ברמת המכלול של תיק האשראי ובחתיכים שונים מתוכו</p>
<p>משך חיים ממוצע (מח"מ)</p> <p>אורך החיים הממוצע של המכשיר הפיננסי. נמדד בשנים באמצעות שקלול תשלומי הריבית והקרן התקופתיים של המכשיר הפיננסי לאורך חייו עד לפידיון הסופי.</p>	<p>נ</p>
<p>נגזר אשראי</p> <p>חוזה המעביר סיכון אשראי מקונה למוכר. נגזרי אשראי יכולים ללבוש צורות שונות כמו: אופציות להגנה על כשל אשראי, שטר לכיסוי חלקי של סיכון האשראי, SWAP לכיסוי מלא של הסיכון וכו'.</p>	

	<p>נדבך 1</p> <p>הקצאת הון מזערי כנגד סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, בשיטה הקושרת את היקף החשיפות לסיכונים השונים לדרישת ההון הרגולטורית. הוראות נדבך 1 שנקבעו על ידי ועדת באזל אומצו במסגרת הוראות נוהל בנקאי תקין מספר 201 עד 209 והם קובעים שיטה פיקוחית לחישוב נכסים משוקללים בסיכון ואופן החישוב של דרישות ההון בגין נכסי סיכון כאמור.</p>
<p>ניהול נכסים והתחייבויות - ALM</p> <p>ניהול נכסי בנק והתחייבויותיו במגמה ליצור הקבלה מתאימה ביניהם ולצמצם את התנודתיות בהונו של הבנק בטווח הארוך.</p>	<p>נכסים משוקללים בסיכון או נכסי סיכון (RWA)</p> <p>נכסי סיכון משקפים חשיפה מאזנית וחופף מאזנית שנוצרת בגין פעילויות הבנק משוקללת בסיכון המיוחס לה בהתאם להוראות נוהל בנקאי תקין 203 עד 209 בכל הקשור לסיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי. נכסי סיכון כאמור נועדו לשקף את הסיכון המשוקלל בגינו נדרש הבנק להחזיק הון רגולטורי במסגרת הדרישות לעמידה ביחסי הלימות ההון.</p>
<p>נקודת בסיס - Bp</p> <p>מאית של אחוז אחד המשמש כמודד לגבי שיעורי ריבית.</p>	<p>ס</p>
<p>סובלנות הסיכון</p> <p>רמת הסיכון התפעולי המקסימאלית שהבנק מוכן לקחת/להיות חשוף לה, כדי לממש את מטרותיו העסקיות.</p>	<p>סיכון אשראי</p> <p>סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שלווה/צד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו.</p>
<p>סיכון נזילות</p> <p>סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי.</p>	<p>סיכון תפעולי</p> <p>סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. הגדרה זו כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון תדמיתי.</p>
<p>סיכון בסיס</p> <p>סיכון הבסיס, אשר מתבטא בהפסד שעלול להתרחש כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש שבין שווי הנכסים להתחייבויות, כולל השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה.</p>	<p>סיכוני ריבית</p> <p>סיכון הריבית הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון אשראי במטבעות השונים, בשל הפערים בין מועדי שינוי הריבית או הפירעון של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה, כמוקדם מביניהם.</p>

<p>סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוץ מאזניות הנובע משינוי בשווי הוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי שוק (שינוי ברמת מחירים בשווקים שונים, תנודתיות בשיעורי ריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות ומדדים כלכליים נוספים).</p>	<p>סיכונים שוק</p>
<p>הינו מודל למדידת ההפסד המקסימאלי הצפוי בשל התממשות סיכונים שוק בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש; השימוש בשיטה זו מצריך שיערוך שוטף של כל הפוזיציות של התאגיד בהתבסס על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות. מטרת המודל הינו לאמוד את הסיכונים שהמוסדות הפיננסים חשופים להם, וכן להחזיק הון הולם לכיסוי הפסדים הנובעים מהתממשותם של סיכונים שוק בפעילויות שונות.</p>	<p>ע ערך בסיכון (Value at Risk) - Var</p>
<p>שכבת הון הנכללת בחישוב ההון הרגולטורי הכשיר. הון רובד 2 הינו הון נחות יותר מהון רובד 1 והוא כולל בעיקר מכשירי כשירים שהונפקו על ידי הבנק בעבר אשר נכללים בהון זה בהתאם להוראות המעבר ליישום הוראות באזל 3 וכן מכשירי ההון החדשים הכשירים הנחשבים כהון מותנה (contingent convertible - CoCo) שהונפקו על ידי הבנק ושיומרו למניות הבנק בקרות אירוע מכונן (point of non-viability). כמו כן, במסגרת הון זה נכללים פריטים נוספים כגון: יתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס עד לתקרה של 1.25% מסך נכסי סיכון האשראי.</p>	<p>ר רובד 2</p>
<p>ערך המשקף את המחיר שלפיו ניתן לממש את הנכס הפיננסי או להעביר את ההתחייבות הפיננסית בעסקה בין קונה מרצון לבין מוכר מרצון. שווי זה נקבע בהתאם להיררכיית השווי ההוגן שנקבעה בתקינה החשבונאית:</p> <ul style="list-style-type: none"> - רמה 1 - שווי שנקבע בהתאם למחירים הנצפים בשוק; - רמה 2 - שווי שמוערך תוך שימוש בנתונים נצפים; - רמה 3 - שווי המוערך תוך שימוש טכניקות הערכה שכוללות גם נתונים לא נצפים. 	<p>ש שווי הוגן</p>
<p>השיעור מתוך חשיפת האשראי הכללית של הלווה במועד הכשל (EAD) אשר צפוי לגרום נזק לבנק בקרות אירוע הכשל.</p>	<p>שיעור ההפסד בהינתן כשל LGD - (Loss Given Default)</p>

<p>השיעור שמהווה המימון של הבנק בעסקת הרכישה ביחס לשווי הנכס הנרכש. שיעור המימון משקף מימד אחד של סיכון ההלוואה, כאשר יחס LTV גבוה משקף סיכון גבוה יותר לבנק נותן האשראי.</p>	<p>שיעור המימון (LTV Loan To Value)</p>
ת	
<p>תהליך הערכת הלימות ההון המשמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים שהקבוצה חשופה אליהם, על מנת לוודא שהון הקבוצה מותאם לדרישות ההון האמורות בכל זמן.</p>	<p>תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process)</p>
<p>תהליך רגולטרי (מטעם הפיקוח על הבנקים) המפרט את עמדת הפיקוח ביחס לפרופיל הסיכון, הלימות ההון ויעדי ההון שקבע הבנק ואת התייחסות הפיקוח למוקדי הסיכון העיקריים.</p>	<p>תהליך הסקירה הפיקוחי SREP - (Supervisory Review and Evaluation Process)</p>
<p>תרחיש המתאר אירוע חריג בחומרתו, העלול להביא לכשלים משמעותיים לאור הזעזועים שייגרמו בסביבה העסקית שבה פועלת הקבוצה. האירוע יכול להיות נקודתי או נמשך על פרק זמן ארוך וגורר שינויים במספר גורמי סיכון ולפיכך, להתממשות מספר סיכונים במקביל.</p>	<p>תרחיש קיצון</p>
<p>רווח נקי מחולק בהון עצמי ממוצע.</p>	<p>תשואה להון</p>
B	
<p>מימון פרוייקטיים ציבוריים בו גוף פרטי מקבל זיכיון מגוף ציבורי כדי לממן, לתכנן, לבנות ולהפעיל מתקן ציבורי לתקופה קצובה בסופה עוברת הבעלות על הפרוייקט לממשלה.</p>	<p>B.O.T - Build Operate Transfer</p>
C	
<p>אגרת חוב המגובה בתיק הלוואות.</p>	<p>CLO - Collateralized Loan Obligation</p>
<p>מודל מובנה של בקרה פנימית. מטרת מסגרת המודל הינה לסייע לעסקים ולישויות אחרות להעריך, לאמוד ולהעצים את מערכות הבקרה הפנימית הפועלות אצלם.</p>	<p>COSO - Committee Of Sponsoring Organizations</p>
D	
<p>ה-(DFA) הינו חוק פדראלי אמריקאי אשר נכנס לתוקף ב-28 ביולי 2010 ומחיל רפורמה מקיפה ברגולציה הפיננסית, שלה השלכות שונות על קבוצת לאומי, שהעיקרית בהן מתייחסת לעסקאות בנגזרים מעבר לדלפק (OTC) מתחום החלף (Swap).</p>	<p>DFA - Dodd Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act</p>

	E
רגולציה של האיחוד האירופי שנועדה להגדיל את יציבותם של השווקים מעבר לדלפק (OTC) בכל מדינות האיחוד האירופי	EMIR - European Market infrastructure Regulation
	F
במרס 2010 תוקן בארה"ב ה- Internal Revenue Code (חוק מס ההכנסה האמריקאי) באופן שמחיל משטר דיווח שמטרתו לחייב מוסדות פיננסיים זרים (Foreign Financial Institutions) להעביר מידע אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאים. תיקון זה ידוע בשם Foreign Accounts Compliance Act (FATCA)	FATCA - Foreign Accounts Tax Compliance Act
התאגיד האמריקאי הפדרלי לביטוח פיקדונות ואחת מרשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב.	FDIC - Federal Deposit Insurance Corporation
סוכנות המסונפת לממשלת ארצות הברית הרוכשת משכנתאות, מאגחת אותן ומוכרת אותן לציבור. אין לחברה זאת ערבות של ממשלת ארה"ב.	FHLMC - Freddie Mac
חברה ציבורית בחסות ממשלת ארצות הברית הרוכשת משכנתאות, מאגחת אותן ומוכרת אותן בשוק החופשי. אין לחברה זאת ערבות של ממשלת ארה"ב.	FNMA - Fannie Mae
	G
חברה פדראלית למשכנתאות. האג"ח המונפקות על ידה זוכות לערבות של הסוכנות הממשלתית למשכנתאות.	GNMA - Ginnie Mea
	O
ארגון בינלאומי של המדינות המפותחות המקבלות את עקרונות הדמוקרטיה הליברלית והשוק החופשי. הארגון הינו פלטפורמה לדיון במדיניות, השוואת ביצועים, איתור פתרונות לקשיים וגיבוש קודים, עקרונות מנחים וסטנדרטים משותפים לביצוע מדיניות כלכלית וחברתית ברמה הלאומית. במסגרת הארגון כל מדינה חברה יכולה לתרום באופן משמעותי לקביעת מדיניות הארגון וניסוח קווי פעולה משותפים.	OECD
	S
הסכם המגובה על ידי תיק CDS (שהינן נגזרות) ברמות בכירות (Seniority) שונות.	SCDO - Synthetic collateralized Debt Obligation